

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona – Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), a u vezi sa članom 27. stav 1. tačka 2.) Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH“, broj: 39/03, 22/06 i 43/10) i člana 9. tačka b.) Zakona o nadležnostima kantonalnih organa Zeničko-dobojskog kantona u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona broj: 9/08 i 6/11) na prijedlog Kantonalne uprave civilne zaštite, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 99. sjednici, održanoj 16.06.2017. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Utvrđuje se Prijedlog Programa razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Zeničko-dobojskog kantona za period 2017. – 2022. godina (u daljem tekstu: Program razvoja).

II.

Prijedlog Programa razvoja iz tačke I. ovog zaključka upućuje se u dalju skupštinsku proceduru.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

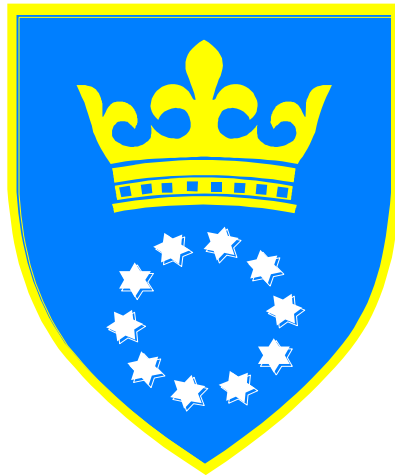
Broj: 02-_____/17.
Datum, 16.06.2017. godine
Zenica

PREMIJER#

Miralem Galijašević

DOSTAVLJENO:

1x Kantonalna uprava civilne zaštite,
1x Stručna služba Skupštine,
1x a/a.

**PROGRAM RAZVOJA
ZAŠTITE I SPAŠAVANJA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA
ZA PERIOD 2017. – 2022. GODINE**

SADRŽAJ:

I. DIO	3
UVODNI DIO	4
1. POLITIKA RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	6
1.1. VIZIJA RAZVOJA	6
1.2. CILJEVI RAZVOJA.....	7
1.3. OSNOVNA NAČELA I OPREDJELJENJA	10
1.4. PODRUČJA RAZVOJA SISTEMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA	12
1.4.2.1. <i>Odgovor</i>	17
1.4.2.2. <i>Problemi u procesu planiranja efikasnog odgovora</i>	20
1.4.2.3. <i>Provedba</i>	22
1.4.2.4. <i>Nosioci provedbe Politike razvoja zaštite i spašavanja</i>	22
1.4.2.5. <i>Finansiranje Programa razvoja zaštite i spašavanja</i>	22
II.DIO	23
2. STRATEŠKI PRAVCI RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA LJUDI I MATERIJALNIH DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA	24
UVODNI DIO	24
2.1. <i>Programi zaštite i spašavanja po oblastima</i>	25
2.1.2. <i>Projekti i planovi razvoja zaštite i spašavanja</i>	25
2.2. DEFINISANJE KONKRETNIH STRATEŠKIH PRAVACA RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA	26
2.2.1. <i>Strateški pravac razvoja – Organizacija, popunjavanje, obuka i uvježbavanje snaga za zaštitu i spašavanje</i>	26
2.2.2. <i>Strateški pravac razvoja – Izgradnja i održavanje skloništa i drugih kapaciteta za potrebe sklanjanja, izmještanja i evakuacije ljudi i materijalnih dobara</i>	28
2.2.3. <i>Strateški pravac – Plansko (dokumentaciono) i operativno uređenje područja ZDK</i>	31
2.2.4. <i>Strateški pravac – Uređenje i održavanje šuma i šumskog zemljišta</i>	33
2.2.5. <i>Strateški pravac – Uređenje i održavanje poljoprivrednog zemljišta</i>	36
2.2.6. <i>Strateški pravac – Zaštita od potresa</i>	39
2.2.7. <i>Strateški pravac – Uređenje izvorišta i vodotoka i zaštita od poplava</i>	41
2.2.8. <i>Strateški pravac – Sistemsko rješavanje pojave i djelovanja klizišta i drugih sličnih pojava</i>	44
2.2.9. <i>Strateški pravac – Zaštita od požara i vatrogastvo</i>	47
2.2.10. <i>Strateški pravac – Sistemsko upravljanje otpadom</i>	49
2.2.11. <i>Strateški pravac – Zaštita od mina i neeksplozivnih ubojnih sredstava</i>	51
III. DIO	53
3. POSEBNI DOKUMENTI PROGRAMA RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA	54
3.1. ZAKLJUČCI IZ PROCJENE UGROŽENOSTI TERITORIJE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA.	54
3.2. STANJE ORGANIZOVANOSTI CIVILNE ZAŠTITE I DOSTIGNUTI NIVO RAZVOJA.....	54
3.2.1. <i>Služba za radio-hemijsko-biolšku (RHB) zaštitu</i>	55
3.2.2. <i>Službe za spašavanje na vodi i pod vodom</i>	56
3.2.3. <i>Službe za zaštitu i spašavanje od požara</i>	57
3.2.4. <i>Sredstva i oprema za zaštitu i spašavanje s visina</i>	62
3.2.5. <i>Služba za zaštitu i spašavanje iz ruševina</i>	64
3.3. PREVENTIVNE MJERE ZAŠTITE I SPAŠAVANJA KOJE ĆE SE PRIMJENJIVATI	65

3.4. CILJEVI, ZADACI I NAČIN OSTVARIVANJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA, SA SMJERNICAMA ZA ORGANIZOVANJE SNAGA I SREDSTAVA CIVILNE ZAŠTITE – SNAGA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA.....	66
3.4.1. CILJEVI OSTVARIVANJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA	66
3.4.2. ZADACI I NAČIN OSTVARIVANJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA	67
3.4.2.1. Zadaci.....	67
3.4.2.2. Način ostvarivanja zaštite i spašavanja	68
3.4.3. SMJERNICE ZA ORGANIZOVANJE SNAGA I SREDSTAVA CZ.....	68
3.4.3.1. Opće smjernice	68
3.4.3.2. Posebne smjernice.....	69
3.5. OSNOVI ZA IZRADU PROGRAMA OBUČAVANJA I OSPOSOBLJAVANJA ZA.....	69
ZAŠTITU I SPAŠAVANJE.....	69
3.5.1. Analiza postojećeg stanja	69
3.5.2. Osnove aktivnosti obučavanja i osposobljavanja.....	70
3.5.2.1. Programiranje i planiranje	70
3.5.2.2. Organizovanje i izvođenje i finansiranje struktura civilne zaštite.....	71
3.5.2.3. Zaključci o obuci i osposobljavanju	71
3.6. SMJERNICE ZA ISTRAŽIVAČKU I RAZVOJNU DJELATNOST OD ZNAČAJA ZA	72
ZAŠTITU I SPAŠAVANJE.....	72
4. IZVORI FINASIRANJA	74

I. DIO

UVODNI DIO

Osnov za donošenje Programa razvoja i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Zeničko-dobojskog kantona (Program razvoja ZDK) sadržan je u članu 27. stav 1. tačka 2.) Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ("Službene novine Federacije" br. 39/03, 22/06 i 43/10), (u daljem tekstu: Zakon).

Program razvoja ZDK, Procjena ugroženosti Zeničko-dobojskog kantona od prirodnih i drugih nesreća i Plan zaštite i spašavanja Zeničko-dobojskog kantona od prirodnih i drugih nesreća, predstavljaju osnovne dokumente u kojima se utvrđuje cjelokupna organizacija i način funkcionisanja sistema zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara na prostoru koji pokriva Zeničko-dobojski kanton. Dakle teritorija 12 općina/gradova i to: Breza, Dobojug, Kakanj, Maglaj, Olovo, Tešanj, Usora, Vareš, Visoko, Zavidovići, Zenica i Žepče.

Prilikom izrade Procjene ugroženosti ZDK od prirodnih i drugih nesreća izvršena je detaljna analiza trenutne organizovanosti i osposobljenosti snaga za zaštitu i spašavanje, procjenjene su opasnosti koje na području ZDK mogu ugroziti ljude i materijalna dobra, snage i sredstva koje se u datom momentu mogu staviti na raspolaganje u svrhu provođenja mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara.

Programom razvoja ZDK i drugim planskim dokumentima , osigurat će se neprekidan planski proces razvoja cjelovitog sistema zaštite i spašavanja na području Kantona, čime će se:

- unaprijediti provođenje Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu, kao i drugih zakonskih i podzakonskih propisa koji uređuju ovu oblast,
- stvoriti uslove za dugoročno planiranje i razvoj struktura civilne zaštite, njihovo opremanje, obučavanje i uvježbavanje za provođenje preventivnih i operativnih mjera zaštite i spašavanja, upravljanja rizicima i drugim mehanizmima zaštite i spašavanja na području Kantona,
- osigurat će se racionalna, ravnomjerna, ekonomična i efikasna upotreba snaga i sredstava u akcijama zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, kako u općinama/gradovima, tako i na cjelokupnom prostoru Zeničko-dobojskog kantona,
- obezbijedit će se bolja sigurnost ljudi i imovine na području kako Kantona tako i općina/gradova, te uslovi za brži i efikasniji oporavak od posljedica nastalih djelovanjem prirodnih i drugih nesreća,
- stvorit će se potrebne pretpostavke za blagovremeno pružanje pomoći susjednim i drugim kantonima i općinama/gradovima pogođenim djelovanjem prirodnim i drugim nesrećama, uz uspostavljanje međusobnih odnosa koji će omogućiti da i Zeničko-dobojski kanton zatraži i dobije pomoć drugih kantona i općina/gradova, ako bude ugrožen djelovanjem prirodnih i drugih nesreća većih ili velikih razmjera, a koje prevazilaze mogućnosti kako Kantona, tako i općina/gradova,
- obezbijedit će se pravovremeno, stručno i efikasno izvršavanje zadataka iz oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara koje pred strukture civilne zaštite postave strukture Civilne zaštite Federacije BiH.

Program razvoja Zeničko-dobojskog kantona koncipiran je u tri osnovna dijela Programa:

- Politika razvoja zaštite i spašavanja: kao osnovni dokument koji određuje opredjeljenja, pravce, kao i globalne okvire za izradu osnovnih dokumenata Programa razvoja ZDK za petogodišnji period.
- Politika razvoja obuhvata: viziju razvoja i ciljeve razvoja, osnovna načela i opredjeljenja i područja razvoja sistema zaštite i spašavanja.
- Strateški pravci razvoja zaštite i spašavanja: koji se zasnivaju na viziji i ciljevima utvrđenim u politici razvoja zaštite i spašavanja, a razrađuju se kroz određeni broj programa koji se odnose na sve oblasti koje čine sistem zaštite i spašavanja.

Posebni dokumenti o stanju sistema zaštite i spašavanja: u sklopu čega su posebno obrađena slijedeća pitanja:

- zaključci iz Procjene ugroženosti Zeničko-dobojskog kantona od prirodnih i drugih nesreća,
- podaci o stanju organizovanosti civilne zaštite i dostignutom stepenu zaštite i spašavanja od pojedinih nesreća,
- preventivne mjere zaštite i spašavanja koje će se provoditi,
- osnovne ciljeve, zadatke i način ostvarivanja zaštite i spašavanja sa smjernicama za organizovanje snaga i sredstava civilne zaštite,
- osnove za izradu programa obučavanja i osposobljavanja u zaštiti i spašavanju,
- smjernice za istraživačku i razvojnu djelatnost od značaja za zaštitu i spašavanje te druge smjernice kojima se unapređuje sistem zaštite i spašavanja na području Kantona,
- Pregled prikupljenih sredstava od posebne naknade 0,5% (namjenska sredstva za zaštitu i spašavanje od prirodnih i drugih nesreća) unazad 5 godina i projekcija ovih prihoda za period od narednih 5 godina, za planiranje naprijed navedenih ciljeva i zadataka.

1. POLITIKA RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA

Politika razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara Zeničko-dobojskog kantona (u daljem tekstu Politika razvoja) polazi od činjenice da je Bosna i Hercegovina složena država u kojoj je državni aparat organizovan na više nivoa, što je dovelo do reduciranja nadležnosti Kantona, odnosno ograničavajući se na jedan dio teritorije i to u pogledu korištenja, čuvanja i zaštite svih vrsta prirodnih i drugih resursa.

U odnosu na predratno stanje, na području Kantona desila se devastacija resursa, došlo je do djelimičnog raspada sistema zaštite i spašavanja, a novom zakonskom regulativom krenulo se u rekonstrukciju postojećeg stanja. Kao produkt rata nastale su i druge direktne i indirektno posljedice, usporen je razvoj, a javljaju se poteškoće u provođenju reformi državnog aparata. Privredni razvoj Kantona u nekoliko posljednjih godina inicira ubrzan razvoj sistema za zaštitu i spašavanje, i predstavlja garant materijalnog i finansijskog unapređenja ovog sistema.

Procjenom ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća Zeničko-dobojskog kantona analizirane su i procjenjene mogućnosti nastanka i djelovanja prirodnih i drugih nesreća sa posljedicama koje bi mogle nastati po ljude i materijalna dobra, te su iskazane potrebe za razvojem snaga i obezbjeđivanjem sredstava za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.

Usvojena je Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona sa vizijom razvoja evropskog kvaliteta življenja, ekonomske snage i ekološke svijesti'.

Polazeći od činjenice da je cilj strateškog razvojnog planiranja integralni razvoj svrstan kroz strateške ciljeve, isti mogu presudno uticati na stvaranje vizije razvoja Programa zaštite i spašavanja Zeničko-dobojskog kantona za planski period 2017 – 2022. godina.

1.1. VIZIJA RAZVOJA

Reorganizacijom i uvezivanjem postojećih upravnih i operativno–stručnih službi Zeničko-dobojskog kantona, formiranjem štabova (kantonalni, općinski/gradski), službi zaštite i spašavanja (na vodi i pod vodom, sa visina, RHB zaštitom i spašavanja iz ruševina), kao i jedinice koje su formirale općine sa posebnim akcentom na profesionalne vatrogasne jedinice i dobrovoljne vatrogasne jedinice (jedini profesionalni sastavi za zaštitu i spašavanje od prirodnih i drugih nesreća u strukturama Civilne zaštite, općina/grada i kantona), te značajnijim uključivanjem preduzeća i građana u sistem civilne zaštite potrebno je stvoriti uslove za provođenje preventivnih i operativno-stručnih mjera iz oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.

Popunjavanjem, opremanjem, obukom i uvježbavanjem struktura civilne zaštite organizovati mobilne, efikasne, racionalne i ekonomske snage spremne da blagovremeno odgovore na prijetnju od prirodnih i drugih nesreća u fazi sprečavanja djelovanja nesreće, otklanjanju ili ublažavanju posljedica djelovanja prirodnih i drugih nesreća. Razvoj sistema za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i provođenje mjera zaštite i spašavanja od općeg su interesa, kako za Kanton tako i za općine/gradove. U slučaju pojave prirodne i druge nesreće svako je dužan pomagati u skladu sa svojim mogućnostima i sposobnostima.

Razvoj sistema za zaštitu i spašavanje života i zdravlja ljudi i njihovo spašavanje, zbrinjavanje i liječenje utvrđuje se kao prioritet i obaveza svih nosilaca zaštite i spašavanja u odnosu na sve druge zaštitne i spasilačke aktivnosti koje se planiraju i provode. Snage i sredstva za zaštitu i spašavanje organizovati na način da se blagovremeno i efikasno može pružiti pomoć ugroženom stanovništvu i pristupiti zaštiti i spašavanju materijalnih dobara na Kantona i adekvatno odgovoriti na zahtjeve općina/grada i pružiti im potrebnu pomoć, a po potrebi i na teritoriji drugih Kantona i općina pogođenih djelovanjem prirodnih i drugih nesreća.

1.2. CILJEVI RAZVOJA

Prvi strateški cilj

U cijelosti provesti započete aktivnosti na organiziranju, standardizaciji, popuni i opremanju Kantonalne uprave civilne zaštite i općinskih/gradskih struktura civilne zaštite, te ih integrisati u jedinstven sistem zaštite i spašavanja, koji će biti u stanju da djeluje i odgovori na sva potencijalna ugrožavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća na području kantona, te da blagovremeno pruži pomoć drugim ugroženim kantonima i općinama/gradovima.

Rok: kraj 2018. godina

Nosioci: Vlada Kantona, Kantonalna uprava civilne zaštite i Službe civilne zaštite općina/grada.

Drugi strateški cilj

Implementirati, te u skladu sa potrebama kako Kantona, tako i općina/grada, ažurirati ili izmijeniti strateška i druga planska dokumenta Kantona kojima se obezbjeđuje plansko provođenje mjera sistema zaštite i spašavanja iz oblasti gradnje, zaštite kulturno historijskih dobara, zaštite okoliša i dr., kao i dokumenata kojima se omogućava ubrzani ekonomski i svaki drugi razvoj Kantona i općina/grada.

Rok: Kontinuirano.

Nosilac: Skupština ZDK, Vlada Kantona, Kantonalni štab CZ i Kantonalna uprava civilne zaštite.

Treći strateški cilj

Normativno-pravno urediti oblast zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara iz dijela nadležnosti Kantona, te u skladu sa iskustvima iz proteklog perioda zatražiti da se dorade zakonska i podzakonska rješenja iz oblasti zaštite i spašavanja iz dijela nadležnosti Zeničko-dobojskog kantona i Federacije BiH.

Rok: Kontinuirano.

Nosilac: Skupština Kantona, Vlada Kantona, Kantonalni štab CZ i Kantonalna uprava civilne zaštite, Federalna uprava CZ.

Četvrti strateški cilj

Oslanjajući se na postojeće snage u Kantonu i općinama/gradovima, organima uprave, udruženjima građana, ustanovama i drugim pravnim i fizičkim licima sa područja Kantona, dograditi postojeći sistem zaštite i spašavanja, tako da se dobije djelotvorna struktura za zaštitu i spašavanje usmjerena na ostvarivanje vizije razvoja i iz nje izvedenih ciljeva.

Rok: Kontinuirano.

Nosilac: Kantonalni štab CZ, Kantonalna uprava CZ, Kantonalni organi uprave, općine/gradovi, udruženja građana, pravna i fizička lica.

Peti strateški cilj

Izgraditi i unaprijediti postojeći sistem za obuku i osposobljavanje, kako pripadnika Civilne zaštite, organa uprave, pravnih i fizičkih lica, tako i samih građana sa područja Kantona, provoditi stalne aktivnosti o informisanju (putem televizijskih, radio, internet i drugih medija) građana o eventualnom nastanku prirodnih i drugih nesreća, kao i pripremiti i obučiti kako da se ponašaju u datom momentu. Takođe u skladu sa potrebama i mogućnostima Kantona uvježbati za provođenje preventivnih i operativnih mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.

Rok: Kontinuirano.

Nosilac: Kantonalni štab CZ, Kantonalna uprava CZ, Federalna uprava CZ.

Šesti strateški cilj

Polazeći od procjene da Zeničko-dobojski kanton može biti ugrožen djelovanjem mnogih vrsta prirodnih i drugih nesreća i u različitim vremenskim prilikama, povezati sa Operativnim centrima civilne zaštite sa područja Kantona, Federalne uprave civilne zaštite kao i Operativnim centrima drugih Kantona i uzeti za davaoce informacija koji su sposobni da blagovremeno i u svim vremenskim prilikama predvide – uoče potencijalnu opasnost i da o tome obavijesti nadležne organe, odnosno da preduzme mjere zaštite i spašavanja koje su definisane Zakonima i podzakonskim aktima svako iz svoje nadležnosti.

Rok: Kontinuirano.

Nosilac: Kantonalna uprava CZ, Općinske/gradske Službe civilne zaštite, pravna lica (davaoci informacija), Federalna uprava CZ.

Sedmi strateški cilj

U slučajevima, gdje već postoji vrlo ozbiljna ugroženost, kako Kantona tako i općine/grada od ranijeg ili trenutnog djelovanja prirodnih i drugih nesreća (poplave, požari, klizanje i odronjavanje tla, kontaminiranost područja minama i ubojnim sredstvima, zagađenje okoliša, i sl.), planski provesti neophodne mjere zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, te pružiti pomoć stradalim da se ponovno integrišu u zajednicu.

Rok: Kontinuirano.

Nosioci: Skupština Kantona, Vlada Kantona, Kantonalni štab CZ, Kantonalna uprava CZ, organi uprave općine/grada, općinske službe, pravna lica, Federalna uprava CZ.

Osmi strateški cilj

Sistemske mjere Kantonalnih organa uprave, općina/grada, pravnih i fizičkih lica koja gazduju i upravljaju imovinom, zemljištem, šumama i drugim resursima na području Kantona kontinuirano provoditi uređenje teritorije Kantona, te stvoriti uslove za život koji će ublažiti migraciju stanovništva iz ruralnih područja u gradska i prigradska područja. Na ovaj način obezbjeđuje se zaštita i ekonomično korištenje resursa kako Kantona tako i općina/grada i kvalitetnije upravljanje teritorijom kao prostorom i privrednim potencijalom.

Rok: Kontinuirano.

Nosioci: Skupština Kantona, Vlada Kantona, Kantonalni organi uprave, općinski/gradski organi uprave i službe.

Deveti strateški cilj

Dograditi sistem sekundarne i primarne zdravstvene zaštite stanovništva sa područja Kantona, na način koji će omogućiti da cjelokupno stanovništvo dobije kvalitetniju i pravovremenu zdravstvenu zaštitu, te da se stanovništvo upozna sa značajem blagovremenog provođenja preventivnih zdravstvenih mjera.

Rok: Kontinuirano.

Nosioci: Kantonalno i Federalno ministarstvo zdravstva.

Deseti strateški cilj

Izboriti se za uspostavljanje efikasnog sistema za praćenje i sprečavanje pojave zaraznih bolesti kod životinja, njihovo iskorjenjivanje, te obezbijedi pravovremeno zanačljane stočnog fonda na području Kantona, tako i općina/grada.

Rok: Kontinuirano.

Nosioci: Nadležno kantonalno ministarstvo i Institut za zdravlje i sigurnost hrane.

Jedanaesti strateški cilj

Sistemske mjerama Zeničko-dobojskog kantona dugoročno riješiti pitanja odlaganja komunalnog, klasičnog, građevinskog, farmaceutskog i drugih vrsta otpada, na ekonomski održiv način i u skladu sa zaštitom čovjekove okoline.

Rok: Kontinuirano.

Nosioci: Skupština Kantona, Vlada Kantona, nadležna Kantonalna ministarstva i uprave, nadležni općinski organi sa javnim preduzećima.

Dvanaesti strateški cilj

Provođenje preventivnih i operativnih mjera zaštite i spašavanja od općeg je interesa za Zeničko-dobojski kanton, te će stoga njihovo finansiranje biti značajnije, a koje će se realizovati obezbjeđenjem posebnih sredstava iz budžeta Kantona, sredstvima od posebne naknade za zaštitu i spašavanje, sredstvima od pomoći Federacije BiH i donatorskim sredstvima.

Rok: Kontinuirano.

Nosioci: Skupština Kantona, Vlada Kantona, Kantonalna ministarstva, Kantonalna i Federalna uprava CZ.

Trinaesti strateški cilj

Sistemske i kontinuiranim mjerama svih nadležnih državnih organa, pravnih i fizičkih lica koja upravljaju resursima, uz maksimalno učešće lokalnih zajednica i građana spriječiti i na zakonit način sankcionisati sve negativne pojave koje mogu prouzrokovati štetu po ljude i materijalna dobra ili oslabiti sistem zaštite i spašavanja, kako Kantona, tako i općina/grada.

Rok: Kontinuirano.

Nosioci: Skupština Kantona, Kantonalna ministarstva i uprave, općinske službe, pravna lica, inspekcijski organi i Ministarstvo unutrašnjih poslova ZDK.

Četrnaesti strateški cilj

Sistem zaštite i spašavanja Kantona graditi integrišući ga u jedinstven sistem zaštite i spašavanja Federacije BiH, s tim da se uvezuje i surađuje sa sistemima zaštite i spašavanja susjednih Kantona i općina iz Federacije BiH i Republike Srpske.

Rok: Kontinuirano.

Nosioci: Vlada Kantona, Kantonalni štab CZ i Kantonalna uprava CZ.

1.3. OSNOVNA NAČELA I OPREDJELJENJA

Ostvarivanje prava i dužnosti u oblasti zaštite i spašavanja Kantona vrši u skladu sa članom 27. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća (u daljem tekstu: Zakon o zaštiti i spašavanju) i drugim zakonskim i podzakonskim aktima koji uređuju oblast zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara. Sve vrste i oblici zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara provodit će se u skladu sa međunarodnim humanitarnim pravom i međunarodnim pravom o zaštiti ljudi i životinja, zaštiti okoliša, zaštiti kulturnih, historijskih i drugih dobara od uticaja prirodnih i drugih nesreća, te u skladu sa međunarodno preuzetim obavezama BiH u ovoj oblasti.

Polazeći od obaveza Kantona u pogledu ostvarivanja prava i dužnosti u oblasti zaštite i spašavanja i potrebe izvršavanja međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, iz dijela nadležnosti Kantona, osnovna načela i opredjeljenja u ovoj oblasti su:

- sve vrste i oblici zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara su humanitarne, nepolitičke i antivojne naravi, tako da svaki građanin ima pravo na zaštitu i spašavanje, ako je prirodnom i drugom nesrećom ugrožen njegov život, zdravlje i imovina,
- u slučaju kada zaprijeti ili nastane prirodna i druga nesreća zaštita i spašavanje života i zdravlja ljudi ima prednost pred svim drugim zaštitnim i spasilačkim aktivnostima,
- sva pravna i fizička lica imaju pravo i obavezu da samostalno ili skupa sa drugima provode zaštitu i spašavanje od prirodnih i drugih nesreća,
- u slučaju kada zaprijeti ili nastane prirodna i druga nesreća svako je dužan pomagati u okviru svojih mogućnosti i sposobnosti, te o mogućnosti izbijanja ili izbijanju nesreće obavjestiti Operativni centar civilne zaštite, a po potrebi i druge,
- pomoć u slučaju prirodne i druge nesreće po pravilu je besplatna,
- država i svi njeni nivoi vlasti brinu se po pravilu za pomoć, odnosno socijalnu i drugu zaštitu licima koji je sami sebi ne mogu osigurati,
- planiranje i provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara kontinuirana su obaveza i prioritet svih struktura zaštite i spašavanja,
- informacije o opasnostima koje prijete od prirodnih i drugih nesreća moraju blagovremeno biti dostupne građanima i pravnim licima zajedno sa uputstvima kako da postupe radi samozaštite i zaštite od prirodnih i drugih nesreća,
- pravna i fizička lica koja su vlasnici ili upravljaju imovinom (zemljište, objekti, uređaji, postrojenja i dr.) dužni su ih držati u ispravnom stanju zaštićene i uređene, te na zahtjev Kantonalnog štaba CZ i Kantonalne uprave CZ staviti na raspolaganje strukturama civilne zaštite za potrebe zaštite i spašavanja, u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima,
- u slučaju izbijanja prirodne i druge nesreće svako pravno i fizičko lice je nadležno i odgovorno za provođenje mjera zaštite i spašavanja u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju, podzakonskim aktima, Programom i Planom zaštite i spašavanja Kantona i drugim aktima u poslovima iz dijela svoje nadležnosti,
- snage i sredstva za zaštitu i spašavanje organizovati tako da su osposobljene da u slučaju prirodne i druge nesreće mogu da djeluju brzo i efikasno, s tim da upotreba snaga i sredstava

treba biti srazmjerna sa ugroženošću ljudi i materijalnih dobara, odnosno sa posljedicama koje su nastale ili mogu nastati djelovanjem prirodnih i drugih nesreća,

- snage i sredstva za zaštitu i spašavanje planirati i organizovati u skladu sa Procjenom ugroženosti Kantona, procjenama ugroženosti pojedinih područja i procjenama ugroženosti pravnih lica i dostupnim materijalno–finansijskim i drugim mogućnostima nosioca planske dokumentacije,
- čuvanje i racionalnu upotrebu sredstava predviđenih za zaštitu i spašavanje, između ostalog, provoditi primjenom opredjeljenja da svako pravno i fizičko lice koje namjerno ili krajnjom nepažnjom prouzrokuje ugroženost ili troškove dodatnog provođenja mjera, odnosno koja su uzrokovala naknadnu štetu trebaju platiti troškove koji tom prilikom nastanu u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju, Zakonom o protivpožarnoj zaštiti i vatrogastvu i Zakonom o obligacionim odnosima,
- službe za zaštitu i spašavanje, profesionalne i dobrovoljne vatrogasne jedinice i jedinice zaštite i spašavanja općina/grada organizovati za obavljanje zadataka zaštite i spašavanja u slučajevima kada u okviru redovne djelatnosti nisu razvijeni kapaciteti potrebni za sveobuhvatno provođenje mjera zaštite i spašavanja, ili kada ti kapaciteti nisu dovoljni,
- pripadnici struktura za zaštitu i spašavanje i drugi koji učestvuju u provođenju mjera zaštite i spašavanja u skladu sa zakonom imaju pravo na zaštitu na radu, o čemu brigu vode njihovi osnivači, poslodavci ili naredbodavci, a u slučaju povrede prilikom izvršavanja mjera zaštite i spašavanja imaju i pravo na liječenje ili obeštećenje,
- osiguranju imovine i lica, kao jednoj od zaštitnih mjera, posvetiti posebnu pažnju, naročito kada se radi o vrijednoj sofisticiranoj opremi i uređajima, kao i upoznati građane o benefitima osiguranja lične i druge imovine od prirodnih i drugih nesreća,
- provođenje mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara u miru zasnivat će se na opremljenoj i osposobljenoj strukturi zaštite i spašavanja Kantona, kantonalnih organa uprave, općina/gradova, ustanova i pravnih lica koja posluju na teritoriji Kantona, općine/grada, koja će po potrebi biti pomognuta snagama i sredstvima susjednih Kantona i općina/gradova i Federacije BiH,
- snage za zaštitu i spašavanje u slučaju rata obavezne su pomoći provođenje humanitarnih načela određenih Ženevskim konvencijama,
- kada kapaciteti Zeničko-dobojskog kantona i Federacije BiH nisu dovoljni za uspješno provođenje mjera zaštite i spašavanja potrebno je, u skladu sa važećim propisima, planirati korištenje i raspored ljudski snaga i materijalnih sredstava Oružanih snaga BiH, kao i drugih državnih organa sa nivoa Bosne i Hercegovine,
- operativno–planska rješenja koja se odnose na Planove zaštite i spašavanja moraju biti jednostavna, lahko razumljiva i provodiva, što će se postići simulacijom konkretnih opasnosti i praktičnih rješenja koja su predviđena za određenu situaciju,
- kod izrade i primjene planova zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća maksimalno se koristiti preventivnim pristupom planiranja i provođenja mjera zaštite i spašavanja, te voditi računa o efikasnošću i ekonomičnošću,
- kod izrade planova zaštite i spašavanja i drugih operativno–planskih dokumenata Kantona i općina/gradova, potrebno se pridržavati pravila da se pravovremeno zaštitimo od poznatih rizika,

- u skladu sa mogućnostima Kantona planirati pomoć susjednim i drugim kantonima i općinama ugroženim djelovanjem prirodnim i drugim nesrećama,
- u svim fazama planiranja i provođenja preventivnih i operativnih mjera na sistemski način uključivati pravna i fizička lica sa područja Kantona i općina/grada, čime će se poboljšati njihova obaviještenost, poboljšat će se sistem planiranja i ojačati potreba učeća u provođenju mjera zaštite i spašavanja.

1.4. PODRUČJA RAZVOJA SISTEMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

Za uspješnu organizaciju sistema zaštite i spašavanja veoma je bitno da se sve pojave prate, analiziraju i upoređuju sa ranijim iskustvima, te da se kod prikupljanja i analize podataka o opasnostima koriste savremene tehnologije radi lakšeg vrednovanja i distribucije podataka. U takvim uslovima planiranje razvoja sistema zaštite i spašavanja je lakše, racionalnije i efikasnije te predstavlja izvodljiv i isplativ način da se osigura efikasno suočavanje sa opasnostima i posljedicama djelovanja prirodnih i drugih nesreća.

Pravovremenim i efikasnim djelovanjem snaga i sredstava radi preventivne i operativne zaštite ljudi i materijalnih dobara, kvalitetnim rukovođenjem i upravljanjem u vrijeme izbijanja i djelovanja prirodnih i drugih nesreća, te sistemskim mjerama oporavka nastoje se spasiti život, zdravlje ljudi i životinja, pojava naknadnih lančanih nesreća kao i spriječavanje ili pak ublažavanje nastanka socijalnih, ekonomskih, sigurnosnih, političkih i drugih poremećaja.

Razvoj sistema zaštite i spašavanja treba omogućiti efikasnu saradnju nosioca planiranja, jače veze između različitih stručnih profesionalnih i dobrovoljnih jedinica i grupa i veću i djelotvorniju podršku stanovništva u provođenju mjera zaštite i spašavanja.

Program razvoja ZDK će omogućiti da se racionalno i efikasno koriste postojeće snage, tako što će stvoriti uslove za integrisanje postojećih snaga u jedinstven sistem zaštite i spašavanja i što će predvidjeti i obezbijediti operativni razvoj namjenskih (nedostajućih) kapaciteta zaštite i spašavanja.

Program razvoja zaštite i spašavanja ZDK omogućiti će izradu planova zaštite i spašavanja zasnovanih na Procjeni ugroženosti Kantona, redovno godišnje ažuriranje tih planova, te izradu i realizaciju akcionih planova, konkretnih programa i projekata značajnih za zaštitu i spašavanje. Programom će se povećati odgovornost svih učesnika u provođenju mjera zaštite i spašavanja, definisat će se nadzor nad provođenjem mjera i postupaka i omogućit će se jače ispoljavanje inicijative u pravcu poboljšanja ranije prihvaćenih rješenja.

Uspješna realizacija Programa zaštite i spašavanja postići će se svakodnevnim timskim radom, donošenjem i provođenjem racionalnih propisa i planova, te se s toga zaštita i spašavanje Zeničko-dobojskog kantona od prirodnih i drugih nesreća može planirati kroz dvije faze:

- fazu smanjenja rizika od prirodnih i drugih nesreća, koja obuhvata slijedeća područja razvoja:
  - preventivne mjere za slučaj prirodnih i drugih nesreća,
  - ublažavanje posljedica od prirodnih i drugih nesreća, kao dio područja preventive,
  - spremnost za djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća.
- fazu odgovora u toku izbijanja i djelovanja prirodne i druge nesreće, koja obuhvata:
  - mjere odgovora (interventna mjera),
  - mjere oporavka (konsolidacija i stabilizacija stanja).

1.4.1. Faza smanjenja rizika od prirodnih i drugih nesreća

1.4.1.1. Preventiva za slučaj prirodne i druge nesreće

Preventivno djelovanje kao razvojno područje zaštite i spašavanja postavlja se kao najvažnija aktivnost svih nosilaca planiranja mjera zaštite i spašavanja u pripremi za efikasan odgovor na izazove i opasnosti u vezi sa izbijanjem i djelovanjem prirodnih i drugih nesreća.

Preventivno djelovanje ima za cilj da utiče na prirodne i druge nesreće u smislu: da se spriječi nastanak prirodne i druge nesreće, smanji njeno djelovanje (ako je nije moguće spriječiti), da se smanji rizik, odnosno ublaže posljedice po ljude i materijalna dobra, te da se što je moguće prije otkloni izvor ugrožavanja.

Preventivne mjere zaštite i spašavanja, u skladu sa zakonskim i podzakonskim propisima Procjenom ugroženosti, Programom razvoja i Planovima zaštite i spašavanja Kantona, će planirati i provoditi: Kantonalni organi uprave, općine/gradovi, sva pravna i fizička lica, ustanove i drugi učesnici u provođenju mjera zaštite i spašavanja na području Zeničko-dobojskog kantona.

Težište aktivnosti kod planiranja preventivnih mjera zaštite i spašavanja treba usmjeriti na:

- dogradnju normativno-pravnog okvira neophodnog za uspješno provođenje mjera zaštite i spašavanja,
- uspostavljanje funkcionalne, efikasne i ekonomične strukture snaga za zaštitu i spašavanje i isplativog/održivog načina finansiranja preventivnih mjera zaštite i spašavanja,
- otklanjanje i blagovremeno uočavanje svih izvora opasnosti koji mogu izazvati ili pospješiti negativne efekte prirodnih i drugih nesreća,
- organizaciju kontinuiranog i efikasnog praćenja, koordinacije i pomaganja mjera koje na području Kantona organizuju i provode državne službe i ustanove iz oblasti preventivne zaštite,
- organizaciju i uvježbavanje sistema praćenja pojava, odnosno informisanje i uzbunjivanje stanovništva u slučaju prirodnih i drugih nesreća,

Planiranje preventivnih mjera zaštite i spašavanja, pored mjera planiranih u Programu i planovima zaštite i spašavanja, ostvarit će se kroz:

- planiranje i replaniranje Strategije razvoja Kantona,
- prostorno, urbanističko-građevinske i druge planove Zeničko-dobojskog kantona, Federacije BiH i države BiH,
- razvojne i detaljne prostorno planske dokumente i građevinske projekte na nivou lokalnih zajednica, Kantona i Federacije BiH i države BiH,
- projekte i akcije kantonalnih, općinskih/gradskih službi, državnih službi i ustanova, udruženja građana, preduzeća i drugih učesnika u zaštiti i spašavanju,
- planove regulacije i uređenja korita rijeka, planove uređenja šuma i poljoprivrednih površina,
- zabranu preduzimanja mjera i radnji koje mogu izazvati nastanak nesreće, ili pojačati njeno negativno dejstvo,

- mjere kontrole, inspeksijskog i drugog nadzora u svim oblastima planiranja i izvršavanja zakonskih i podzakonskih propisa,
- planiranje i provođenje obuke štabova, službi, jedinica i povjerenika civilne zaštite, obuke profesionalnih jedinica, članova udruženja građana i građana.

Planiranjem i provođenjem mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća obuhvatit će se sve oblasti preventivne i operativne zaštite, s tim da težište treba usmjeriti na mjere zaštite od opasnosti na područja gdje je procijenjeno da na određenom mjestu prijeti opasnost od: klizanja i odronjavanja tla, poplave, zemljotresa, rušenja objekata, požara, epizootije, zoonoze, zagađivanja zemlje, vode i vazduha, većih saobraćajnih i avio nesreća, epidemija i drugih nesreća.

Preventivnu zaštitu od nesreća koje već duži period prijete životima i zdravlju ljudi i životinja (mine, neeksplozivna ubojna sredstva, epizootije i sl.) i koje u skoroj budućnosti nismo u stanju eliminisati, potrebno je provoditi na način koji će omogućiti odvijanje svakodnevnih, ali prije svega bezbijeđenih aktivnosti stanovništva. Za uspješnost mjera preventive kod ovih, već postojećih, izvora prijetnji izuzetan značaj imaju mjere pravilnog i pravovremenog informisanja ugroženih, upozorenja, obuka, zabrana kretanja u ugroženim područjima i sl.

1.4.1.2. Ublažavanje posljedica od prirodnih i drugih nesreća

Negativni učinci prirodnih i drugih nesreća proizvode direktne i indirektne štete po ljude i materijalna dobra, s tim da zaustavljanje jedne nesreće ne znači da se neće pojaviti druga (nova ili popratna nesreća) koja će nastaviti štetno djelovanje.

Stoga je strateška orijentacija Kantona i općina/gradova u ovom području usmjerena na operativno-stručne mjere koje imaju cilj da blagovremeno spriječe ili ublaže jačinu udara i rušilačko djelovanje prirodne i druge nesreće na području Kantona i općina/gradova, kao i njeno štetno djelovanje na susjedne Kantone i općine/gradove.

Primjenom konkretnih mjera ublažavanja posljedica od prirodnih i drugih nesreća faktički se ojačavaju preventivne mjere zaštite i spašavanja, koje su grupisane u:

Normativno–stručne mjere

U sklopu ove grupe mjera ublažavanja posljedica od prirodnih i drugih nesreća težište aktivnosti je potrebno usmjeriti na:

- analizu i blagovremenu izmjenu i dopunu normativno-pravnog okvira koji uređuje oblast praćenja i sprječavanja negativnih pojava koje mogu uzrokovati pojavu opasnosti,
- razvijanje svijesti o potrebi primjene naučno–stručnih dostignuća u procesima planiranja za potrebe gradnje, razvoja i strateškog planiranja, odnosno u fazi korištenja i održavanja izgrađenih objekata i sistema,
- izmjenu prostorno-planskih dokumenata i drugih planova koji otežavaju ili onemogućavaju uspješno provođenje mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara,
- organizaciju funkcionalnog nadzora i kontrole nad provođenjem mjera i postupaka značajnih za zaštitu i spašavanje,
- osiguranje finansijske i druge podrške pravnim i fizičkim licima koja organizovano provode preventivne i operativne mjere zaštite i spašavanja,

- obuku i uvježbavanje struktura zaštite i spašavanja i stanovništva za slučaj potrebe izmještanja i evakuacije, pružanje pomoći stradalim, preduzimanje mjera ublažavanja djelovanja nesreća i druge praktične obuke i vježbe,
- efikasno uzbuđivanje i organizovanje struktura zaštite i spašavanja i stanovništva, pripremu i provođenje efikasnog odgovora na opasnosti prirodnih i drugih nesreća,
- organizaciju i održavanje kapaciteta za privremeno sklanjanje ugroženih i stradalih,
- pravovremeno osiguranje materijalno-finansijskih i drugih sredstava neophodnih za uspješno provođenje mjera ublažavanja posljedica prirodnih i drugih nesreća.

Stručne građevinsko-tehničke mjere

U sklopu ove grupe mjera ublažavanja posljedica od prirodnih i drugih nesreća težište aktivnosti je potrebno usmjeriti na:

- pravovremeno preduzimanje operativnih mjera radi sprječavanja pojave i djelovanja prirodnih i drugih nesreća (regulacija korita rijeka i potoka, izgradnja nasipa, uređenje šumskog i poljoprivrednog zemljišta i dr.),
- planskim uklanjanjem građevinskih i drugih objekata koji mogu prouzrokovati ili pospješiti pojavu prirodne i druge nesreće (objekti u vodnom pojasu, zapreke u rijekama, skladišta opasnih materijala i dr.),
- blagovremenim ispitivanjem mogućih pojava opasnosti (klizanje i odronjavanje tla, zarazne bolesti, обруšavanje objekata i sl.), te blagovremenim otklanjanjem uzroka štetnog djelovanja,
- mjerama zabrane odvijanja započetih aktivnosti koje imaju štetan utjecaj na ljude i materijalna dobra kombinovane sa mjerama (naredbama) za otklanjanje nastalih posljedica i eliminaciju izvora opasnosti (u oblasti gradnje, planiranja izgradnje i upravljanja svim vrstama otpada i dr.),
- preduzimanjem i drugih operativnih građevinsko-tehničkih mjera ublažavanja posljedica prirodnih i drugih nesreća.

1.4.1.3. Spremnost za djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća

Prirodne i druge nesreće, bez obzira na razvijenost sistema zaštite i spašavanja i stalno praćenje i analiziranje mogućnosti njihovog izbijanja i djelovanja, vrlo često iznenade nosioce planiranja zaštite i spašavanja, te je potrebna stalna dogradnja ovog sistema.

Kantonalni organi uprave su odgovorni za dogradnju i očuvanje stabilnosti i funkcionalnosti državne vlasti na nivou kantona, kao i za stvaranje osnovnih uslova za nesmetano funkcionisanje drugih državnih organa sa sjedištem na području kantona i općina/gradova u uslovima prirodnih i drugih nesreća.

U tom smislu se pred nositelje planiranja (kantonalni organi uprave, općinski/gradski organi uprave, preduzeća, ustanove, udruženja građana i drugi) postavlja zahtjev za postizanje spremnosti za brz i efikasan odgovor u slučaju prirodnih i drugih nesreća.

Spremnost će se postići formiranjem, opremanjem, obučavanjem i uvježbavanjem štabova, službi i povjerenika civilne zaštite, njihovim pravilnim teritorijalnim rasporedom, realnim planiranjem i dosljednim provođenjem planiranih mjera. Težište razvojnog usmjerenja spremnosti treba usmjeriti na najosjetljivije komponente sistema zaštite i spašavanja:

Organizacija i planiranje zaštite i spašavanja

Postaviti tako da sadrži jasnu i sveobuhvatnu, a istovremeno realno provodivu, politiku zaštite i spašavanja baziranu na pozitivnim zakonskim propisima, sposobnu da se brzo i kvalitetno prilagodi djelovanju u datim uslovima.

Organizacijom i planiranjem zaštite i spašavanja, posebno, obezbijediti jasnu i funkcionalnu organizacionu strukturu snaga za zaštitu i spašavanje za upravljanje u situacijama prirodnih i drugih nesreća, pogotovo u uslovima kada se javi potreba za brzim - hitnim odgovorom (npr. u slučaju potrebe izmještanja ili evakuacije stanovništva).

Resursi

Resurse u oblasti zaštite i spašavanja prevashodno čine ljudi, zatim objekti i sistemi za praćenje i upozoravanje na opasnosti koje prijete ljudima i materijalnim dobrima, objekte i sisteme za operativno vođenje akcija zaštite i spašavanja, te svi drugi resursi koji bi mogli biti korišteni u akcijama zaštite i spašavanja (oprema, sredstva, zalihe, logistički centri i sl.).

Kantonalni operativni centar civilne zaštite

Popunjenost lične i materijalne formacije centra, kompetentnost, obučenost i osposobljenost kadrova koji rukovode ili informacijama opslužuju centar, razvijenost i uvježbanost sistema za praćenje i dojavljivanje o opasnostima da brzo i kvalitetno primi i proslijedi informaciju, uputstva, naredbe i sl.

Obuka i uvježbavanje sistema zaštite i spašavanja

Podrazumjeva sve strukture civilne zaštite, uključujući i građane kod kojih se mora razviti i ojačati svijest o opasnostima i rizicima mogućeg nastanka i djelovanja prirodnih i drugih nesreća.

Obukom i vježbom sistema zaštite i spašavanja treba pokazati da se organizovano može djelovati na prirodne i druge nesreće, bar u dijelu ublažavanja posljedica ili blagovremenog sklanjanja ljudi i materijalnih dobara, što proizvodi psihološki pozitivan element za nosioca planiranja mjera zaštite i spašavanja.

Koordinacija svih nosilaca planiranja i učesnika u provođenju mjera zaštite i spašavanja

Mora biti zasnovana na programima i planovima zaštite i spašavanja i obavezama koje proističu za nosioce planiranja zaštite i spašavanja i direktne izvršioce određenih mjera zaštite i spašavanja i organizovana tako da je u stanju nadomjestiti određene specifične nedostatke sistema zaštite i spašavanja (preraspodjelom poslova i obaveza, preraspodjelom snaga i sredstava, traženje pomoći i sl.). Pripravnost i spremnost za djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća praktično predstavljaju jedinstveno područje razvoja sistema zaštite i spašavanja, jer su međusobno zavisni i od njihove kvalitete zavisi uspješnost operacija brzog i adekvatnog odgovora na prirodne i druge nesreće i opasnosti koje ih prate.

Efikasna pripravnost i spremnost za djelovanje u uslovima prirodnih i drugih nesreća zavisi od pravilnog procjenjivanja opasnosti nastanka i djelovanja prirodnih i drugih nesreća na određenom području, procjene potreba i mogućnosti za provođenjem određenih mjera zaštite i spašavanja, procjene snaga i sredstava neophodnih za brzo djelovanje u datim okolnostima (planovi, snage, sredstva, oprema, komunikacija, koordinacija, pomoć i sl.), s tim da je vrlo važno obezbijediti obučenost i uvježbanost snaga za brzo djelovanje u konkretnim situacijama (poplava, požar širih razmjera i dr.).

U cilju postizanja efikasne pripravnosti i spremnosti za djelovanje u uslovima prirodnih i drugih nesreća, u dugoročno razvojnom pogledu, posebnu pažnju je potrebno posvetiti slijedećim elementima priprema:

- popuni štabova, službi, jedinica i imenovanjima povjerenika civilne zaštite, angažovanjem odgovarajućeg kadra (kvalifikaciona, polna, starosna, zdravstvena struktura), njihovim obučavanjem i usavršavanjem za oblast zaštite i spašavanja,
- uspostavljanju i stalnom ažuriranju baze podataka značajne za zaštitu i spašavanje i njenom blagovremenom prezentovanju zainteresovanim nosiocima planiranja mjera zaštite i spašavanja, ugroženim područjima i ljudima,
- razvijanju sistema blagovremenog upozoravanja i prijenosa instrukcija i uputstava, posebno kada se radi o prenošenju tehničkih informacija o pojedinim opasnostima i uputstava kako se preventivno zaštititi,
- izgradnji specijalizovanih komunikacijskih i drugih sistema za podršku upravljanju procesom govora, podataka, dokumenata i sl.,
- osiguranju namjenskih zaliha neophodnih za efikasan brzi odgovor, posebno u fazi smanjenja rizika od nastanka i djelovanja prirodnih i drugih nesreća,
- vježbama simulacije radi provjere efikasnosti rješenja predviđenih planovima zaštite i spašavanja.

1.4.2. Faza odgovora na prirodne i druge nesreće i oporavka nakon prestanka istih

1.4.2.1. Odgovor

Sve pripreme cjelokupne društvene zajednice za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća imaju za cilj da se postigne spremnost na brz i adekvatan odgovor na izazove i opasnosti koje nastaju djelovanjem prirodnih i drugih nesreća i predstavlja srednje razvojno područje zaštite i spašavanja.

Mjere odgovora (interventne mjere) su mjere koje se preduzimaju neposredno prije nastanka prirodne i druge nesreće, tj. odmah nakon uzbunjivanja sistema zaštite i spašavanja na prirodnu ili drugu nesreću, ili neposredno nakon udara prirodne i druge nesreće.

Ove mjere težišno se usmjeravaju na zaštitu i spašavanje ljudi i životinja i zaštitu i spašavanje materijalnih dobara od štetnog djelovanja prirodnih i drugih nesreća (izmještanjem i evakuacijom, formiranjem brana i nasipa za odbranu od poplave i sl.).

Dosadašnja iskustva su pokazala da se mjere odgovora izvode u krajnje složenim uslovima, da je njihova realizacija otežana, često privremeno ili trajno onemogućena, te s toga zahtijevaju dobru obučenost, uvježbanost i požrtvovanost ljudstva koje ih izvršava.

Efikasnim odgovorom na prirodne i druge nesreće postiže se psihološki utjecaj za djelovanje kod lica pogođenih prirodnom i drugom nesrećom, smanjuje se broj stradalih, olakšavaju se teškoće i patnja stanovništva pogođenog djelovanjem nesreća, umanjuju se materijalni gubici, odnosno brže i efikasnije se stvaraju osnovni uslovi za život i rad zajednice.

Faktori koji utiču na efikasnost odgovora

Efikasan odgovor na prirodne i druge nesreće zavisi o nizu faktora, ali je posebno potrebno naglasiti sljedeće:

- rasprostranjenost mreže javljanja i uzbunjivanja i njegove uvezanosti sa Operativnim centrom civilne zaštite Zeničko-dobojskog kantona, kao i susjednim Kantonima i općinama, te od efikasnosti uočavanja i prijenosa informacija o opasnostima od prirodnih i drugih nesreća,
- sposobnosti sistema zaštite i spašavanja da brzo, efikasno i realno procjeni mogućnost nastanka i djelovanja prirodne i druge nesreće i moguće opasnosti koje prijete ljudima i materijalnim dobrima,
- brzo i efikasno aktiviranje planova zaštite i spašavanja, uz racionalnu upotrebu snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje,
- pripremljenost i osposobljenost stanovništva, posebno onog dijela pogođenog nesrećom, da djeluje radi samozaštite i uzajamne zaštite od prirodnih i drugih nesreća,
- obučenost, sposobnosti i iskustva lica koja upravljaju mjerama odgovora na prirodne i druge nesreće, te o njihovom pravovremenom upućivanju u ugrožena područja,
- efikasno prikupljanje, obrada i saopštavanja informacija o prirodnim i drugim nesrećama, posljedicama koje mogu nanijeti ili su već nanijele štete, bez širenja straha i panike,
- mogućnosti korištenja komunikacija, posebno putnih i mogućnosti brzog iznalaska alternativnih rješenja za korištenje istih,
- organizovane planske evakuacije ili izmještanja ugroženog stanovništva i materijalnih dobara,
- blagovremene pomoći sistema zaštite i spašavanja Federacije BiH, države BiH i drugih državnih organa, pogotovo onih koji raspolažu odgovarajućom opremom i sredstvima za zaštitu i spašavanje (helikopteri, transportna vozila, zalihe i sl.).

Vidovi odgovora

U uslovima kada zaprijeti ili nastane prirodna ili druga nesreća, zavisno o složenosti konkretne situacije neophodno je procijeniti upotrebu sljedećih vidova odgovora na prijeteće opasnosti:

- u stanje pripravnosti staviti, ili pokrenuti „interventni“ sistem zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara (djelimično ili u cijelosti),
- brzim sistemskim mjerama i upotrebom sistema za uzbunjivanje i javljanje, a po potrebi i od drugih pravnih i fizičkih lica, prikupiti, analizirati i procijeniti podatke o mogućoj prijetoj ili već nastalim prirodnim i drugim nesrećama sa svim potrebnim pokazateljima (vanredna procjena ugroženosti određenog područja ili općine u cjelini),

- procijeniti potrebe za upotrebu snaga i sredstava zaštite i spašavanja i obezbijediti adekvatan odgovor opasnostima koje prijete ili koje su već izazvale određene posljedice,
- organizovati plansko izmještanje ili evakuaciju ljudi i materijalnih dobara iz ugroženog područja zahvaćenog prirodnom i drugom nesrećom,
- obezbijediti korištenje komunikacija prema prioritetima, te osigurati puteve za snabdijevanje i evakuaciju – izmještanje,
- provesti interventne mjere za spriječavanje ili ublažavanje posljedica djelovanja prirodnih i drugih nesreća (formiranje nasipa radi odbrane od poplave, presjecanje požara, namjensko rušenje teško oštećenih objekata i sl.),
- preduzeti mjere radi spriječavanja pojave popratnih oblika prirodnih i drugih nesreća (požari i strujni udari zbog eventualnog pada dalekovoda, pad helikoptera u naseljenom dijelu – eksplozije i sl.),
- organizovati pronalazak i spašavanje stradalih iz ruševina, bujica rijeka, prijevoznih sredstava i dr.,
- obezbijediti pravovremenu i adekvatnu medicinsku pomoć za povrijeđene i asanaciju terena kada ima poginulih,
- obezbijediti smještaj za stradale, njihovu ishranu, medicinski tretman i redovno održavanje higijene,
- organizovati osposobljavanje putnih i drugih komunikacija za potrebe provođenja mjera zaštite i spašavanja i druge potrebe, prema prioritetima,
- obezbijediti potrebne količine pitke i tehničke vode za potrebe provođenja mjera zaštite i spašavanja, kao i druga materijalna sredstva,
- osigurati područje od svih vidova zloupotrebe nastale situacije (krađe, pljačke, pogrešne i neovlaštene primjene mjera zaštite i spašavanja ili vršenja nedozvoljenih radnji pod izgovorom izvršavanja mjera zaštite i spašavanja),
- redovno i adekvatno informisanje stanovništva o nastanku prirodnih i drugih nesreća i posljedicama koje su nastale, te izvještavanje nadležnih državnih organa,
- preduzimanje mjera koje jačaju moral stanovništva pogođenog nesrećom, stanovništva u susjedstvu ali i drugih,
- svim preduzetim mjerama uredno voditi evidenciju, posebno kada su u pitanju nestale, izmještene ili evakuisane osobe,
- raditi na ponovnom spajanju porodica pogođenih prirodnim i drugim nesrećama,
- organizovati rad komisija za procjenu šteta nastalih djelovanjem prirodnih i drugih nesreća i stvoriti uslove za njihov bezbjedan i efikasan rad.

Dosadašnja iskustva u području odgovora na prirodne i druge nesreće pokazuju da se u više oblasti preventivnog i operativnog djelovanja radi zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara javljaju ozbiljni problemi, koji otežavaju ili čak onemogućavaju provođenje mjera zaštite i spašavanja.

1.4.2.2. Problemi u procesu planiranja efikasnog odgovora

U procesu planiranja mogu se pojaviti različiti problemi, te im je iz tog razloga potrebno posvetiti posebnu pažnju, naročito kada je u pitanju:

- neuhodanost sistema organizacije kantonalnih organa uprave i lokalne samouprave, posebno u dijelu koji se odnosi na organizaciju i funkcionisanje mjesnih zajednica i izvršavanje obaveza iz djela njihove nadležnosti iz oblasti zaštite i spašavanja,
- nedostatak realno provodivih planova na svim nivoima planiranja zaštite i spašavanja i nedovoljna zastupljenost mjera zaštite i spašavanja u planovima općinskih službi i preduzeća koja posluju na teritoriji Zeničko-dobojskog kantona,
- nepostojanje robnih rezervi Zeničko-dobojskog kantona na koje se oslanjaju općine/gradovi u stanjima prirodnih i drugih nesreća,
- nepostojanje osmatračke mreže za praćenje i dojavljivanje opasnosti od nastanka prirodnih i drugih nesreća,
- tehnički nedostaci osmatračke mreže i Operativnog centra civilne zaštite da brzo i efikasno prime, obrade i proslijede informacije o nesrećama,
- neopremljenost štabova, službi, jedinica i povjerenika civilne zaštite potrebnim materijalno-tehničkim sredstvima,
- nedovoljna koordinacija pravnih i fizičkih lica koja organizovano ili samoinicijativno provode preventivne ili operativne mjere zaštite i spašavanja (svako prema svojim planovima ili „na svoju ruku“),
- nezainteresovanost pravnih i fizičkih lica za provođenje mjera zaštite i spašavanja sebe i drugih, jer se u određenim slučajevima nastoji sve komercijalizirati,
- nedozvoljavanje ili ometanje provođenja mjera zaštite i spašavanja (npr. preusmjeravanja plavnog vala na livade radi smanjenja snage istog, organizovanog provođenja oborinskih voda i sl.),
- prenošenje netačnih informacija o nastanku prirodnih i drugih nesreća, opasnostima koje od njih prijete, posljedicama koje su već nastale, mjerama koje se preduzimaju i sl. (najčešće Web portal, slučaj poplava 2014.g. mnogo dezinformacija),
- poteškoće koje se javljaju prilikom procjenjivanja šteta zbog sistemskih nedostataka (nepostojanje podataka o ranijoj vrijednosti oštećenog objekta i sl.),
- odbijanje ljudi da čak i privremeno napuste svoje domove kada zaprijeti izbijanje ili izbiće prirodna i druga nesreća,
- teške psihičke, socijalne, sigurnosne, ekonomske i druge posljedice koje nastaju djelovanjem prirodnih i drugih nesreća,
- nedovoljna koordinacija nadležnih državnih organa posebno u dijelu koji se odnosi na blagovremeno upućivanje pomoći područjima pogođenim djelovanjem prirodnih i drugih nesreća,

- neodgovarajuće dostavljanje pomoći ugroženom stanovništvu (neodgovarajući artikli, istekli rokovi upotrebe), te drugi veoma bitni faktori za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara.

Oporavak

Oporavak područja i društvene zajednice pogođene djelovanjem prirodne i druge nesreće je sistemsko–planski proces kojim državna zajednica pomaže postizanje odgovarajućeg nivoa funkcionisanja društvene zajednice (život, rad i razvoj) na području pogođenom djelovanjem nesreća.

Oporavak u pravilu treba planirati kao jedinstven i koordiniran proces državnih i drugih organa koji učestvuju ili mogu uzeti učešće u realizaciji određenih planova oporavka, stim da se planiraju kratkoročne (hitne) mjere oporavka kojima se u prvoj godini nakon nesreće stvaraju uslovi za život i rad stanovništva pogođenog nesrećom, koji se kasnije poboljšavaju dugoročnim planovima oporavka (period 5-10 godina).

Neke od razvojnih faza oporavka (rehabilitacija, rekonstrukcija, uređenje zemljišta i sl.) treba izvršavati planski u sklopu obavljanja redovnih poslova i djelatnosti.

Efikasnost procesa oporavka, u pravilu, zavisi od uspješnosti provođenja preventivnih mjera zaštite i spašavanja i od uspješnosti pravovremenog odgovora na prirodne i druge nesreće (bolje pripreme i efikasniji odgovor – manje štete i potrebe za saniranjem istih).

Proces oporavka pogođenog područja i društvene zajednice je sam po sebi izuzetno složen i zahtjevan proces, te je stoga u procesu planiranja i realizacije mjera oporavka posebnu pažnju potrebno posvetiti sljedećem:

- da se za potrebe planiranja oporavka detaljno sagleda stanje i potrebe na ugroženom području, te da se prikupe, obrade i analiziraju svi potrebni podaci,
- da se na bazi tako urađenih analiza, angažovanjem odgovarajućeg stručnog kadra, sačine planovi i projekti oporavka sa konkretizovanim nosiocima, rokovima, načinom i fazama obezbjeđenja potrebnih sredstava,
- da se stvore potrebni uslovi da specijalizovana i druga preduzeća mogu realizovati vlastite planove i programe koji utiču na oporavak (sanacija mostova i puteva radi omogućavanja popravke dalekovoda, PTT vodova, vodovoda i sl.),
- da se obezbijedi liječenje i rehabilitacija osoba pogođenih nesrećom, radi njihovog što bržeg integrisanja u zajednicu, radi čega je potrebno pravovremeno osposobiti ili ojačati strukturu organizacije zdravstvene zaštite, komunalne operative, službe higijensko-epidemiološke zaštite, građevinske operative, veterinarske djelatnosti i sl.),
- da se planiraju i provedu mjere koje će spriječiti ili ublažiti posljedice ponovljenog udara prirodne i druge nesreće na ranije pogođenom području, jer ponovljeni udari, po pravilu, nanose više štete pogođenom području,
- da se obezbijedi odgovarajući privremeni smještaj izmještenog i evakuisanog stanovništava i stvore uslovi da sa izmještenog mjesta mogu izvršavati svoje redovne obaveze (odlazak na posao, u školu i sl.),
- da se izvrši analiza i kontrola procjenjenih šteta,
- da se mjere oporavka planiraju i provode prema prioritetima i uz punu koordinaciju svih nadležnih državnih organa i učesnika u procesu oporavka.

1.4.2.3. Provedba

Polazeći od činjenice da Politika razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća treba da da rješenja za probleme koji su naglašeni zaključcima Procjene ugroženosti Kantona, uspješno provođenje Politike razvoja zaštite i spašavanja postavlja se kao najvažniji cilj.

1.4.2.4. Nosioци provedbe Politike razvoja zaštite i spašavanja

Programom razvoja zaštite i spašavanja ZDK, utvrđena je Politika i Strategija razvoja zaštite i spašavanja Kantona, te su određeni strateški ciljevi razvoja zaštite i spašavanja koji zajednički realizuju Skupština kantona, Vlada kantona, Kantonalna ministarstva i uprave, općine/gradovi, Mjesne zajednice i druga pravna i fizička lica na području Kantona, s tim da posebnu obavezu, u smislu koordinacije realizacije planova i programa zaštite i spašavanja, ima Kantonalna uprava civilne zaštite zajedno sa Kantonalnim štabom civilne zaštite, Službama civilne zaštite i Općinskim štabovima civilne zaštite.

Posebnu ulogu u realizaciji Politike i Strategije zaštite i spašavanja Kantona imaju Kantonalna ministarstva i uprave, koje redovnim koordiniranim aktivnostima trebaju osigurati provođenje zacrtanih ciljeva. Ključnu ulogu u realizaciji Politike i Strategije razvoja zaštite i spašavanja imaju Skupština kantona, Vlada kantona, Kantonalna uprava civilne zaštite, Općinsko vijeće, Općinski načelnik i Službe za civilnu zaštitu općina/gradova, koji kroz proces planiranja i realizacije Politike i Strategije trebaju stvoriti uslove za razvoj sistema zaštite i spašavanja (osiguravanjem odgovarajuće organizacije, pravilnim kadrovskim odabirima nosilaca poslova, obezbjeđenjem materijalno-finansijskih sredstava i dr.).

Zeničko-dobojski Kanton, u smislu provođenja preventivnih, a posebno operativnih mjera zaštite i spašavanja, predstavlja ključni faktor u državnoj organizaciji u realizaciji konkretnih mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara.

1.4.2.5. Finansiranje Programa razvoja zaštite i spašavanja

Zakonom o zaštiti i spašavanju u članu 179. je određen način finansiranja civilne zaštite iz šest izvora finansiranja, a u članu 183. ovog Zakona određene su obaveze koje finansira Kanton. Detaljnom analizom zakonskih mogućnosti i obaveza Kantona u pogledu finansiranja obaveza u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, utvrđeno je da Zeničko-dobojski kanton za finansiranje razvoja Programa zaštite i spašavanja, planova, projekata i akcija može koristiti:

- sredstva budžeta BiH, Federacije BiH,
- sredstva Budžeta Zeničko-dobojskog kantona,
- sredstva ostvarena na nivou kantona po osnovu posebne naknade za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara,
- sredstva ostvarena na nivou Federacije BiH po osnovu posebne naknade za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara,
- budžetska sredstva svakog nositelja planiranja mjera zaštite i spašavanja, kako za fazu preventivne zaštite tako i za fazu operativne zaštite,
- sredstva namijenjena za realizaciju specijalnih projekata koja obezbjeđuje međunarodna zajednica,
- sredstva donacija, dobrovoljnih priloga i drugo.

Mjere kojima se planira obezbjeđenje sredstava za realizaciju Politike i Strategije zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća moraju biti planirane na realnim pokazateljima i uz potpuno uvažavanje propisa koji uređuju oblast finansija, te kroz detaljno upoznavanje sa projektima određenih subjekata, uslovima njihovog finansiranja ili sufinansiranja. Kanton treba osigurati kvalitetne pripreme za izradu projekata sa kojima se može aplicirati za druga sredstva, a kojima se omogućava realizacija Politike i Strategije zaštite i spašavanja.

II.DIO

2. STRATEŠKI PRAVCI RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA LJUDI I MATERIJALNIH DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA

UVODNI DIO

Strateški pravci razvoja zaštite i spašavanja zasnivaju se na viziji i strateškim ciljevima ovog Programa, a njihova realizacija se obezbjeđuje konkretnim programima koji se odnose na sve oblasti koje čine sistem zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.

Utvrđivanjem strateških pravaca razvoja zaštite i spašavanja i definisanjem konkretnih programa zaštite i spašavanja nastoji se izgraditi ili ojačati svijest o potrebi razvoja sistema zaštite i spašavanja općine/grada i pretvoriti je u dugoročno održiv koncept izgradnje i razvoja sistema zaštite i spašavanja.

Politika i Strategija razvoja zaštite i spašavanja treba se dograđivati i usaglašavati sa dugoročnim socijalno–ekonomskim, sigurnosnim i drugim interesima, što se može postići pravovremenim usklađivanjem strateških ciljeva i konkretnih programa koji ih prate.

Usmjereno djelovanje šire društvene zajednice radi zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća podrazumijeva:

- razlikovanje posebnih područja razvoja zaštite i spašavanja,
- razlikovanje namjenski formiranih organa, službi i tijela (nosilaca planiranja) koji su formirani radi ostvarivanja posebnih funkcija (operativno stručni organi civilne zaštite), od ostalih kantonalnih organa i tijela,
- svjesnost da su navedeni organi, službe i tijela formirani radi ostvarivanja osnovne uloge – planiranja i provođenja mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara.

Program razvoja zaštite i spašavanja objašnjava i razrađuje način ostvarivanja strateških ciljeva i realizaciju strateških pravaca razvoja zaštite i spašavanja, te za svaki strateški pravac definiše slijedeće:

- presjek trenutnog (postojećeg) stanja u toj oblasti,
- razvojnu viziju kroz četiri pravca djelovanja (preventivno djelovanje sa ublažavanjem posljedica, pripravnost i spremnost i odgovor – oporavak),
- osnovne strateške pravce za ostvarivanje vizije (provedba) i
- konkretne programe i akcijske planove.

Pregled trenutnog stanja organizovanosti struktura civilne zaštite detaljnije je opisan u Procjeni ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća ZDK, te se s toga u strateškim pravcima razvoja zaštite i spašavanja ukratko pojašnjavaju razlozi utvrđivanja tih pravaca razvoja u odnosu na one pravce koji nisu prioriteti, s tim da se razvoj i u tim (već razvijenim pravcima) treba unaprijediti.

Za uspješno provođenje utvrđenih pravaca razvoja zaštite i spašavanja neophodno je nastaviti realizaciju započetih projekata i definisati potrebu pripreme i realizacije novih, s tim da će se za sve strateške pravce razvoja zaštite i spašavanja definisati programi, projekti i akcije važni za zaštitu i spašavanje, odnosno način njihovog finansiranja ili sufinansiranja.

2.1. Programi zaštite i spašavanja po oblastima

Strateški pravci razvoja zaštite i spašavanja razrađuju se kroz određeni broj konkretnih programa koji se odnose na sve oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, te se u realizaciju istih uključuje kantonalni organi uprave, općine/grada, mjesne zajednice, štabovi, službe i povjerenici civilne zaštite, pravna i fizička lica, svako u dijelu svojih nadležnosti i zaduženja.

Raspored poslova, nadležnosti i odgovornosti za njihovo izvršavanje treba provesti u skladu sa nadležnostima, materijalno – finansijskim i drugim uslovima nosilaca poslova, vodeći računa o složenosti određenih projekata, njihovom značaju za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara.

U tom smislu je naročito potrebno definisati:

- strateške projekte koje samostalno ili u saradnji sa drugim državnim organima višeg nivoa organizovanja provodi Kanton,
- strateške projekte koje Kanton provodi u saradnji sa općinama/gradovima i pravnim i fizičkim licima sa područja Kantona,
- strateške projekte čije će se provođenje zatražiti od nadležnih državnih organa, javnih i drugih preduzeća sa sjedištem ili organizacionim dijelovima na području Kantona, odnosno od organa i preduzeća kod kojih postoji zakonska obaveza za planiranje i uređenje određene oblasti zaštite i spašavanja,
- razvojne projekte usmjerene na jačanje i razvoj određenog područja ili važnog segmenta tog područja (zaštita šuma, vodotoka i sl.),
- razvojne projekte usmjerene na realizaciju konkretnih ciljeva ili produkata od općeg interesa i značaja za sistem zaštite i spašavanja,
- specijalne projekte koji su usmjereni na provođenje konkretnih specifičnih ciljeva i koji trebaju riješiti konkretne probleme,
- definisati kriterije za ostvarivanje materijalno–finansijske podrške programima i projektima čijom se realizacijom unaprijeđuje sistem zaštite i spašavanja, te definisati i sve druge norme i uslove koji mogu imati značaj za realizaciju programa i projekata zaštite i spašavanja.

Programi i projekti razvoja sistema zaštite i spašavanja koji će se realizovati trebaju biti određeni prema prioritetima, sa određenim vremenskim rokovima, s tim da je izuzetno važno da budu oslonjeni jedan na drugi.

2.1.2. Projekti i planovi razvoja zaštite i spašavanja

Uzimajući u obzir da sistem zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara čini niz međusobno zavisnih i integrisanih faktora (ljudskih, materijalno–finansijskih, organizacionih i drugih), kao prioritet se postavlja potreba da se zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara planira i provodi kroz sve projekte i planove redovnih službi, preduzeća, mjesnih zajednica i drugih, a da se potrebe i zahtjevi za provođenjem mjera zaštite i spašavanja koji nisu obuhvaćeni tim planovima obuhvate posebnim planovima i projektima civilne zaštite ili drugih službi.

Kada realizacija određenog projekta, plana ili akcije može imati pozitivnog uticaja na razvoj sistema zaštite i spašavanja takve projekte, planove i akcije, u pravilu, treba podržati u materijalno–finansijskom i organizacionom smislu, bez obzira da li ih realizuje pravno ili fizičko lice, državne službe ili nevladin sektor.

Postupak projektovanja i planiranja realizacije određenih projekata treba obaviti tako da se pravilno tretira određeni problem ili opasnost, da rješenja predložena projektima i planovima zadovoljavaju postojeće potrebe ili barem najnužniji dio tih potreba (hitnih mjera zaštite i spašavanja, odnosno sanacije posljedica nesreće), te da ih je, u organizacionom i materijalno-finansijskom smislu, moguće realizovati.

Kroz propise koje provode redovne općinske službe, treba predvidjeti efikasne mjere koje će blagovremeno spriječiti provođenje projekata, planova i akcija pravnih i fizičkih lica, čijim provođenjem bi mogle nastati opasnosti ili štete po ljude i materijalna dobra (provođenje akcija kojima se podstiče klizanje tla, poplava, kojima se povećava požarna opterećenost određenog područja i sl.).

Sadržaj i način izrade planova zaštite i spašavanja obezbijediti na način određen Uredbom o sadržaju i načinu izrade planova zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH“, br. 23/04 i 38/06), pravilnicima i instrukcijama Federalne uprave za civilnu zaštitu.

2.2. DEFINISANJE KONKRETNIH STRATEŠKIH PRAVACA RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

2.2.1. Strateški pravac razvoja – Organizacija, popunjavanje, obuka i uvježbavanje snaga za zaštitu i spašavanje

Područja razvoja zaštite i spašavanja

Prevenција i ublažavanje

U cilju unapređenja dostignutog stepena organizacije snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje, u predviđenom planskom periodu, potrebno je provesti slijedeće planove i programe:

- izvršiti obuku uposlenika u organima uprave Zeničko-dobojskog kantona za potrebe planiranja i provođenja mjera zaštite i spašavanja, kao i obuku članova Kantonalnog štaba civilne zaštite, općinskih/gradskih službi zaštite i spašavanja, formiranih Službi zaštite i spašavanja koje je formirala Kantonalna uprava civilne zaštite, kao i samog stanovništva,
- obezbijediti popunjavanje štabova, službi i jedinica civilne zaštite, s akcentom na vatrogastvo odgovarajućim materijalno-tehničkim sredstvima, zatim obuku i vježbu za rukovanje nabavljenim sredstvima,
- obezbijediti planiranje i provođenje mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća kroz redovne planove, programe i projekte kantonalnih organa uprave, općina/gradova, preduzeća i ustanova na području Kantona,
- razraditi i uvježbati planove djelovanja i planove koordinacije u slučaju kada zaprijeti nastanak ili nastane prirodna ili druga nesreća,
- tako organizovane, opremljene i uvježbane strukture civilne zaštite integrisati u sistem zaštite i spašavanja kako Zeničko-dobojskog kantona i Federacije BiH, sa pretpostavkom da mogu biti upotrebljeni i izvan područja Kantona, odnosno da mogu organizovano prihvatiti ponuđenu (potrebnu) pomoć.

Pripravnost i spremnost

Pripravnost i spremnost za djelovanje u slučaju potrebe zaštite i spašavanja zavisi od kvalitete provođenja preventivnih mjera zaštite i spašavanja, te je nakon preduzimanja mjera iz područja preventive, neophodno:

- sa potpunim i opremljenim strukturama civilne zaštite organizovati i provesti uvježbavanje za djelovanje u slučaju konkretnih opasnosti koje mogu zaprijetiti određenom području ili Kantonu u cjelini,
- snage i sredstva namijenjena za zaštitu i spašavanje držati u stanju koje obezbjeđuje brzu i efikasnu intervenciju radi ublažavanja posljedica prirodnih i drugih nesreća,
- sistem za praćenje i dojavljivanje mogućih opasnosti stalno držati u stanju koje obezbjeđuje brzo, tačno i efikasno prenošenje informacija o opasnostima, kao i instrukcija i naredbi kako postupiti u datom momentu,
- za potrebe djelovanja u uslovima prirodnih i drugih nesreća definisati način, uslove i prioritete korištenja komunikacija i drugih kapaciteta neophodnih za uspješno postizanje pripravnosti i spremnosti za djelovanje radi zaštite i spašavanja.

Odgovor – oporavak

Suština Programa, organizacije, popunjavanja, obuke i uvježbavanja racionalnih, efikasnih i ekonomičnih snaga za zaštitu i spašavanje je da, u uslovima kada se za to ukaže potreba, adekvatno i pravovremeno odgovori na prijeteću opasnost pružajući pomoć ugroženim ljudima, te sklanjajući i štiteći materijalna dobra.

Uspješan razvoj ove oblasti, u smislu odgovora na prirodne i druge nesreće, treba naročito osigurati slijedeće:

- da se dobiju racionalne, ekonomične i efikasne strukture civilne zaštite spremne da u svakom momentu i u svim uslovima pruže pomoć ugroženom i stradalom stanovništvu,
- da se omogući pravovremena i adekvatna upotreba snaga i sredstava namijenjenih za zaštitu i spašavanje, te da se njihovo angažovanje obavi prema Planu prioriteta zavisno o ugroženosti određenog područja,
- da se ugroženo područje i pojedinci zaštite od mogućih zloupotreba (pljačka i devastacija na ugroženom području, nestručan pristup kod provođenja mjera zaštite i spašavanja i sl.),
- da se osigura pravilno evidentiranje i procjenjivanje šteta nastalih djelovanjem prirodnih i drugih nesreća (prije ili u toku odgovora), te evidentiranje podataka o stradalom stanovništvu,
- da se obezbijedi adekvatno djelovanje struktura civilne zaštite i stanovništva za slučaj da dođe do obolijevanja ili smrti većeg broja ljudi ugroženih djelovanjem prirodnih i drugih nesreća, ili onih koji pružaju pomoć ugroženim i stradalim.

Efikasnost snaga i sredstava namijenjenih za zaštitu i spašavanje u fazi oporavaka direktno zavisi od kvaliteta provođenja preventivnih mjera, adekvatnosti odgovora na prijeteću opasnost i sile udara prirodne i druge nesreće, s tim da i mimo toga postoje određeni uslovi koje je neophodno riješiti prilikom razvoja područja oporavka, a odnose se na:

- organizovanost i osposobljenost snaga i sredstava za efikasno provođenje mjera oporavka pogođenog područja, jer mjere oporavka pogođenog područja provode redovne specijalizovane službe i ustanove, a taj proces može trajati duži vremenski period,
- punu koordinaciju svih učesnika u razvoju oporavka, da bi se u konačnici obezbijedilo racionalno i koordinirano korištenje sredstava i resursa za potrebe oporavka područja pogođenog prirodnom i drugom nesrećom,
- maksimalno angažovanje stručnih kadrova i korištenje stručnih i naučnih metoda u toku planiranja razvoja područja oporavka po oblastima (npr. iz oblasti poljoprivrede, zdravstva, vetrinarstva i sl.) i kod provođenja mjera oporavka pogođenog područja.

Provedba

Za potrebe razvoja ovog strateškog pravca razvoja neophodno je izraditi Program organizacije, popunjavanja i uvježbavanja racionalnih, efikasnih i ekonomičnih snaga za zaštitu i spašavanje koji treba dati odgovore i rješenja na pitanja i probleme strateškog pravca zaštite i spašavanja.

Akcioni plan

Za realizaciju Programa, organizacije, popunjavanja, obuke i uvježbavanja snaga za zaštitu i spašavanje, potrebno je preduzeti slijedeće korake:

- urediti normativno-pravna dokumenta na području Kantona za provođenje akcionog plana (kontinuirana aktivnost).
- pripremiti općine/grad, mjesne zajednice, pravna i fizička lica i strukture civilne zaštite za učešće u planiranju i provođenju mjera zaštite i spašavanja,
- izraditi Program, organizacije, popunjavanja, obuke i uvježbavanja snaga za zaštitu i spašavanje i obezbijediti njegovo provođenje,
- osigurati uslove i sredstva za postupak planiranja zaštite i spašavanja, postupak opremanja i uvježbavanja struktura civilne zaštite i građana,
- osigurati kontinuiranu provjeru osposobljenosti i mobilnosti snaga za zaštitu i spašavanje.

Nosioci ovog akcionog plana su:

- Vlada Kantona,
- Kantonalni štab civilne zaštite i Kantonalna uprava civilne zaštite,
- Nadležna kantonalna i federalna ministarstva i ustanove (svaka iz dijela svojih nadležnosti ili srodnih poslova),

2.2.2. Strateški pravac razvoja – Izgradnja i održavanje skloništa i drugih kapaciteta za potrebe sklanjanja, izmještanja i evakuacije ljudi i materijalnih dobara

Presjek trenutnog stanja

Na području Kantona samo neke općine imaju već izgrađena skloništa i prostore za zbrinjavanje i evakuaciju stanovništva, ali su ista većinom devastirana i nupotrebljiva, a u krajnjem slučaju izdata pod zakup od strane općinskih/gradskih organa uprave pravnim i fizičkim licima. Takođe veći akcenat je dat na izgradnju zaklona kroz individualne i javne objekte. Ranijom zakonskom regulativom bio je regulisan način izgradnje ili oslobađanja od izgradnje skloništa u sklopu dozvola za gradnju objekata.

Nova zakonska regulativa definisala je nadležnosti i uslove izgradnje skloništa i naknade za izgradnju skloništa kod oslobađanja izgradnje ovih objekata, ali ista nije primjenjivana, pa nije bilo investicija u ovom segmentu zaštite i spašavanja. Razvoj ovog segmenta se ne može ni očekivati, dok se ne utvrdi potreba i programski ne osmisli razvoj ovog strateškog pravca. Drugi objekti koji su predviđeni za izmještanje i evakuaciju ljudi i materijalnih dobara u dovoljnoj mjeri su zastupljeni i osiguravaju adekvatno provođenje mjera izmještanja i evakuacije.

Područja razvoja zaštite i spašavanja

Prevenција i ublažavanje

Uporedo sa izradom Programa zaštite i spašavanja, u vezi sa održavanjem i izgradnjom skloništa i drugih kapaciteta za sklanjanje ljudi i materijalnih dobara, u području preventive je preduzeto slijedeće:

Nabavljen je manji broj (šatora), odnosno pokretnih kapaciteta za sklanjanje ljudi i materijalnih dobara, ali to ni u kom slučaju ne zadovoljava potrebe područja Kantona, a ni općina/gradova.

U cilju sagledavanja uslova i stanja zaklona i drugih kapaciteta za sklanjanje ljudi i materijalnih dobara, u području preventive je neophodno preduzeti slijedeće:

- analizom sagledati trenutno stanje postojećih zaklona, naročito u stambenim zgradama i javnim ustanovama i osigurati njihovu funkcionalnost za sklanjanje ljudi i materijalnih dobara,
- analizirati opravdanost izgradnje skloništa, posebno sa ekonomskog i funkcionalnog aspekta, uzimajući u obzir moguću promjenu vlasničke strukture nad objektima,
- definisati mjesta za potrebu postavljanja privremenih objekata za smještaj ljudi (šatori i drugi privremeni objekti) uz obezbjeđenje potrebnih uslova (prikjučna infrastruktura i bezbjedonosni uslovi), te način i procedure za njihovo postavljanje, način održavanja i upravljanja takvim objektima i sl.

Pripravnost i spremnost

Pripravnost i spremnost snaga za sklanjanje i smještaj ljudi i materijalnih dobara direktno zavisi od razvoja područja preventive, odnosno od obučenosti i uvježbanosti tih snaga da djeluju u svim meteorološkim i drugim uslovima.

Ostali faktori koji bitno utiču na razvoj područja pripravnosti i spremnosti za djelovanje u slučaju potrebe sklanjanja ljudi i materijalnih dobara i na koje, kod izrade Programa razvoja ove oblasti, treba obratiti posebnu pažnju su:

- spremnost na efikasno prilagođavanje zaklona za potrebe sklanjanja ljudi i materijalnih dobara,
- eksteritorijalni raspored snaga i sredstava namijenjenih za sklanjanje ljudi i materijalnih dobara,
- prohodnost puteva i dostupnost drugih komunikacija neophodnih za provođenje mjera sklanjanja ljudi i materijalnih dobara,
- planiranje organizovanog pristupa postupku sklanjanja ljudi i materijalnih dobara, uz vođenje neophodnih evidencija o postupku sklanjanja,
- sklanjanje na način koji neće proizvesti štete po ljude i materijalna dobra koji se sklanjaju (bezbjednosni aspekt sklanjanja, ekonomičnost i racionalnost postupka sklanjanja i sl.).

Odgovor – oporavak

Razvoj područja odgovora i oporavka i uspješnost postupka sklanjanja, odnosno daljeg zbrinjavanja izmještenih ili evakuisanih ljudi i materijalni dobara zavise o uspješnosti provedene preventive, pripravnosti i spremnosti, pogotovo u dijelu koji se tiče bezbjednosti postupka sklanjanja ljudi i ekonomičnosti postupka sklanjanja materijalnih dobara.

Za uspješnost odgovora u slučaju potrebe sklanjanja ljudi i materijalnih dobara, osim preduslova navedenih u području preventive i pripravnosti, neophodno je obezbijediti:

- potpunu logističku podršku postupku izmještanja, evakuacije i sklanjanja ljudi i materijalnih dobara (objekti za smještaj, transportna sredstva, organizacija transporta, prihvati i dr.),
- izmještanje i evakuaciju provoditi prema prioritetima, pri čemu prednost dati izmještanju ili evakuaciji ljudi kod kojih je, ili može biti, ugroženo zdravlje i životi,
- obezbijediti od uništenja ili otuđenja imovinu koja je predmet izmještanja, kao i one imovine koja se iz određenih razloga ne može izmjestiti,
- proriteno sa ugroženog područja planirati izmještanje materijalno-tehničkih sredstava čije bi zadržavanje u ugroženom području moglo pospješiti negativne efekte nesreće (opasni materijali),
- za potrebe izmještanja i evakuacije stalno držati prohodnim putne i druge komunikacije ili blagovremenom akcijom obezbijediti alternativu,
- sve mjere i akcije koje se planiraju i provode u području sklanjanja ljudi i materijalnih dobara moraju se provoditi na način koji kod ugroženog ili stradalog stanovništva ne proizvodi strah ili paniku.

Oporavak područja zahvaćenog prirodnom i drugom nesrećom, u smislu sklanjanja ljudi i materijalnih dobara, je složen i zahtjevan proces koji zahtjeva osmišljen planski pristup tom poslu, te je s toga posebnu pažnju potrebno posvetiti:

- stvaranju neophodnih bezbjednosnih i socio-ekonomskih uslova da se izmješteni ili evakuisani ljudi i materijalna dobra povrate u područja i u objekte u kojima su bili do momenta sklanjanja,
- stvaranju uslova da izmješteno ili evakuisano stanovništvo odmah po povratku u mjesta iz kojih su sklanjani mogu pristupiti izvršavanju redovnih poslova i obaveza,
- da se uredi i konzerviraju, ili privedu drugoj namjeni, objekti koji su korišteni za sklanjanje ljudi i materijalnih dobara,
- da se izvrši analiza efikasnosti postupka sklanjanja, te da se na bazi toga planiraju mjere poboljšanja stanja u toj oblasti.

Provedba

Za potrebe razvoja ovog strateškog pravca razvoja zaštite i spašavanja neophodno je uraditi slijedeća planska dokumenta:

- program održavanja zaklona u privatnom vlasništvu (naročito u stambenim zgradama),
- program održavanja kapaciteta za sklanjanje ljudi i materijalnih dobara, uključujući i privremene objekte,

Izradom i realizacijom navedenih programa i plana dat će se odgovori i rješenja na pitanja i probleme ovog strateškog pravca razvoja.

Akcioni plan

Akcioni plan, a posebno njegovu dinamiku planiranja i realizacije, treba podesiti potrebama i mogućnostima Kantona, te bi u tom smislu prioriteta bili iskazani na slijedeći način:

- osposobiti snage i obezbijediti sredstva za potrebe sklanjanja ljudi i materijalnih dobara,
- izvršiti nabavku privremenih objekata za sklanjanje i pripremiti lokacije za potrebe njihovog postavljanja u slučaju potrebe,

Nosioci ovog akcionog plana su:

Skupština Kantona i Vlada Kantona, općinsko/gradsko vijeće i načelnik/gradonačelnik općine, Kantonalni štab civilne zaštite i Kantonalna uprava civilne zaštite, Općinski štab CZ i Općinska Služba CZ, Kantonalno ministarstvo za prostrono uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoliša, kao i Službe za urbanizam, katastar i imovinsko pravne poslove općina/grada.

2.2.3. Strateški pravac – Plansko (dokumentaciono) i operativno uređenje područja ZDK

Područja razvoja zaštite i spašavanja

Prevenција i ublažavanje

Uporedo sa izradom Programa zaštite i spašavanja, u vezi sa razvojem područja zaštite i spašavanja u oblasti uređenja teritorije Kantona – segment prostornog planiranja.

U skladu sa Zakonom o prostornom uređenju ZE-DO Kantona („Službene novine ZE-DO kantona“, broj: 2/04 i 02/08) i Uredbom o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata ("Službene novine FBiH", broj 63/04 i 50/07) izrađen je i usvojen Prostorni plan Kantona za period 2009 – 2029. godine.

Kada je u pitanju razvoj područja preventive u oblasti prostornog planiranja, potrebno je uraditi slijedeće:

- donijeti Program sanacije bespravne gradnje za područje Kantona,
- donijeti Program sanacije nestručno izgrađenih objekata (mostovi, potporni zidovi, objekti koji ugrožavaju ljude i materijalna dobra i sl.),
- donijeti Program sanacije tzv. „divljih deponija“ otpada svih vrsta (komunalni, klasični, industrijski, građevinski i dr.), te donijeti i druge planove i programe radi planskog uređenja oblasti koje nisu uređene posebnim planovima o kojima će biti riječi u Programu zaštite i spašavanja.

- Operativno planiranje i provođenje mjera prevencije i ublažavanja posljedica kod nesreća i opasnosti koje su već nastale, ili prijete da nastanu, potrebno je realizovati kroz redovne poslove kantonalnih organa uprave i općinskih/gradskih službi i u suradnji sa nadležnim federalnim ministarstvima, preduzećima i ustanovama.

U tom smislu je potrebno obezbijediti slijedeće:

- da se nadležnim federalnim ministarstvima, preduzećima i ustanovama blagovremeno obezbijede informacije o stanju i problemima u oblasti zaštite i spašavanja za koju su nadležni (urbanizam i gradnja, uređenje vodotoka i sl.),
- da im se pruži neophodna pomoć i asistencija prilikom planiranja i provođenja preventivnih i operativnih mjera zaštite i spašavanja, te da ih se podstiče (insistira) na pravovremenu akciju,
- da se blagovremeno i stručno obave poslovi i zadaci koji mogu uticati na razvoj područja preventive i ublažavanja posljedica od prirodnih i drugih nesreća, iz dijela nadležnosti Kantona.

Pripravnost i spremnost

U uslovima kada zaprijeti nastanak, ili nastane prirodna ili druga nesreća veoma je važno znati koje naše slabosti mogu povećati negativno dejstvo i posljedice prirodnih i drugih nesreća, radi čega treba nastojati da se slabosti pravovremeno otklone ili da se umanje njihov negativni uticaj.

Potpuna pripravnost i spremnost snaga i sredstava zaštite i spašavanja za adekvatno djelovanje u ovoj oblasti, u uslovima kada zaprijeti nastanak ili kada nastane prirodna ili druga nesreća, može se postići:

- blagovremenim planiranjem i provođenjem mjera uređenja teritorije Kantona (uređenje u smislu prostornog planiranja i usklađivanja stanja na terenu sa tim planovima),
- pripremom snaga i sredstava na probleme i opasnosti koje mogu nastati prilikom planiranja i provođenja mjera zaštite i spašavanja zbog određenih naših slabosti,
- spremnošću da se traže alternativna rješenja za određene probleme, ili biranjem opcija koje će u uslovima prirodnih i drugih nesreća proizvesti manje štete po ljude i materijalna dobra,
- primjenom rješenja obuhvaćenih strateškim planiranjem određene oblasti i u praksi provjerenih stručnim i naučnim metodama planiranja, gradnje i uređenja teritorije.

Odgovor – oporavak

Efikasnost odgovora na prirodne i druge nesreće direktno zavisi od uređenosti teritorije Kantona, posebno u dijelu koji se odnosi na:

- uređenje i održavanje šuma, poljoprivrednog zemljišta i vodotoka,
- izgrađenost i prohodnost putnih komunikacija i izgrađenost i održavanje odgovarajućih mostova, prelaza, propusta, brana i sl.,
- obučenost i uvježbanost snaga za zaštitu i spašavanje u vezi sa primjenom planskih rješenja iz određene oblasti i njihove spremnosti da prihvate i provedu alternativna rješenja iz te oblasti.

Zavisno od vrste i jačine prirodnih i drugih nesreća i posljedica koje su nastale njihovim djelovanjem, mjere oporavka područja zahvaćenog njihovim djelovanjem, u smislu prostornog planiranja, treba planirati i provoditi u skladu sa ranije stečenim iskustvima u vezi sa djelovanjem prirodnih i drugih nesreća, vodeći računa da se ista mogu brzo i efikasno prilagoditi novim uslovima i potencijalnim opasnostima.

Mjere oporavka područja zahvaćenog djelovanjem prirodnih i drugih nesreća, u smislu uređenja teritorije, a naročito u smislu prostornog planiranja područja, moraju obezbijediti:

- da se izbjegnu ili otklone greške i slabosti koje pojačavaju negativno dejstvo prirodnih i drugih nesreća,
- da se planiraju sistemske mjere koje će spriječiti nastajanje prirodnih ili drugih nesreća, ili će ublažiti njihov negativni uticaj na ljude i materijalna dobra,
- da su planirane mjere provodive, racionalne, ekonomske i prije svega bezbjedne, naročito kada se to odnosi na bezbjednost ljudi.

Provedba

Za potrebe razvoja ovog strateškog pravca razvoja zaštite i spašavanja neophodno je uraditi slijedeća planska dokumenta:

- Program sanacije nestručno izgrađenih objekata (mostovi, potporni zidovi, objekti koji ugrožavaju ljude i materijalna dobra i sl.),
- Program sanacije privremenih i tzv. „divljih deponija“ otpada svih vrsta (komunalni, klasični, industrijski, građevinski i dr.), te druge planove i programe.

Nosioci ovog akcionog plana su:

Skupština Kantona, Vlada Kantona, općinsko vijeće i općinski načelnik, Kantonalno ministarstvo za prostorno uređenje, promet i ekologiju, Služba za katastar, urbanizam i imovinsko pravne poslove općina/grada, Ministarstvo finansija, Ministarstvo privrede, Kantonalna uprava za inspeksijske poslove Služba za finansije, privredu i inspekcije, a po potrebi i druga ministarstva, uprave i općinske/gradske službe u određenim fazama realizacije Programa.

2.2.4. Strateški pravac – Uređenje i održavanje šuma i šumskog zemljišta

Presjek trenutnog stanja

Usljed posljedica nastalih ratom, transformacijom vlasništva i načina upravljanja šumama i šumskim zemljištem, složeno je stanje u pogledu očuvanja kapaciteta zdravih šuma.

Nekontrolisana sječa, dijelom nestručno iskorištavanje, uzgoj i zaštita šuma i požari znatno su ugrozili uzgoj i očuvanje šumskog potencijala na području Kantona, čime je poremećena prirodna ravnoteža. Nadalje, loše obrađeni drveni sortimenti, neadekvatno izvlačenje, sakupljanje, lagerovanje i iskorištavanje drvnih sortimenata doprinosi formiranju vještačkih nanosa i prepreka u rijekama, do mjere kada predstavljaju ozbiljnu opasnost po sigurnost ljudi i materijalnih dobara koji se nalaze uz vodotoke.

Šuma i šumsko zemljište pretvaraju se u područja u kojima se najčešće javljaju negativne pojave odlaganja raznih vrsta otpada, nedozvoljenog iskorištavanja šumskih bogatstava i sl., a postojeća zakonska regulativa i sistem kontrole i sankcionisanja ovakvih pojava pokazuje niz slabosti u borbi protiv tih pojava, bez obzira da li se radi o šumama u državnoj ili privatnoj svojini.

Pored toga veliki dio šumskog zemljišta je kontaminiran minama i neeksplozivnim ubojnim sredstvima, pa od ukupne sumnjive površine pripada poljoprivrednom zemljištu i šumama. Znatan dio šumskog potencijala (naročito u predjelima visokih šuma) oštećen je i ugrožen ratnim dejstvima (municijska, granate, otrovi) i drugim pojavama (potkornjaci), što slabi njihov razvoj, umanjuje prirast i slabi očekivane ekonomske potencijale od planskog iskorištavanja šuma.

Područje razvoja zaštite i spašavanja

Prevenција i ublažavanje

Uzimajući u obzir činjenicu da su poslovi uzgoja, zaštite i iskorištavanja šuma u nadležnosti nadležnog kantonalnog i federalnog ministarstva, te da se radi o izuzetnom prirodno – ekonomskom bogatstvu koje ima veliki značaj za život i razvoj na području Kantona, razvoju područja prevencije i ublažavanja posljedica mogućih štetnih djelovanja po šume i šumsko bogatstvo potrebno je posvetiti posebnu pažnju.

Normativno pravna uređenost uzgoja, zaštite i iskorištavanja šuma obuhvaćena je:

- Zakonom o šumama Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine ZDK“, broj: 8/13),
- propisima iz oblasti zaštite i spašavanja: Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 39/03, 22/06 i 43/10) i
- Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastvu Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine ZDK“, broj: 5/11), i podzakonskim aktima.
- Kantonalni ekološki akcioni plan 2017-2025.g. („Službene novine ZDK“, broj: 5/17).

U sklopu razvoja područja preventive i ublažavanja posljedica nastanka i djelovanja prirodnih i drugih nesreća na šume i šumsko bogatstvo, ŠPD ZDK je realizovalo slijedeće:

- izrađena je Šumsko–privredna osnova (osnova za upravljanje i gospodarenje šumama) koja se uz određene probleme provodi,
- redovno se izrađuju godišnji planovi gospodarenja šumama, koji se u cijelosti ne provode dosljedno planiranom dinamikom,
- izrađuju se nerealni i neusklađeni planovi zaštite šuma od požara, koji su radi toga teško provodivi.

U području razvoja preventive i ublažavanja posljedica djelovanja prirodnih i drugih nesreća na šume i šumsko bogatstvo, u cijelosti nisu realizovane slijedeće mjere preventivne zaštite:

- nije u potpunosti izvršeno uređenje šuma i održavanje uređenog stanja u šumama, na način predviđen Pravilnikom FBiH o sadržaju Planova zaštite šuma od požara („Službene novine Federacije BiH“, broj: 21/04), posebno u dijelu koji se odnosi na prokres šuma i održavanje šumskih požarnih puteva,
- nisu formirane i opremljene adekvatne snage za gašenje šumskih požara (preduzetne vatrogasne jedinice), niti je taj posao povjeren specijalizovanom pravnom licu,
- na adekvatan način nije riješeno pitanje vodozaštitnih zona i zabrane sječe šume u tim zonama,
- nije na adekvatan način riješeno pitanje obavljanja poslova uzgoja, zaštite i iskorištavanja šuma u zonama ugroženim minama i graničnim zonama minskih zona,
- u izvedbenom smislu, na odgovarajući način nije riješeno pitanje sveobuhvatnog prikupljanja obrađenih drvnih sortimenata, njihovo izvlačenje, lagerovanje, tako da zaostalo drvo (celulozno, panjevi i sl.) predstavljaju potencijalnu opasnost po same šume, ali i vodotoke.

Pripravnost i spremnost

Razvoj ovog područja zaštite i spašavanja direktno zavisi o kvalitetu gospodarenja i upravljanja šumama u državnoj i privatnoj svojini, kvalitetu provođenja preventivnih mjera zaštite i organizacije, opremljenosti i uvježbanosti snaga za zaštitu šuma od prirodnih i drugih nesreća.

Pripravnost i spremnost za djelovanje (odgovor) na opasnosti nastale djelovanjem prirodnih i drugih nesreća postignut će se:

- rješavanjem spornih pitanja i problema istaknutih u području preventive i ublažavanja posljedica djelovanja prirodnih i drugih nesreća, u smislu uzgoja, zaštite i iskorištavanja šuma u skladu sa pozitivnim zakonskim i podzakonskim propisima,
- planskim i operativnim uređenjem šuma i šumskog zemljišta i izdvajanjem (sječom) stabala koja mogu biti uzrokom pojave i širenja štetnih pojava,
- čišćenjem i održavanjem prohodnim šumskih puteva i požarnih puteva i staza,
- deminiranjem površina kontaminiranih minama i blagovremenim uklanjanjem neeksplozivnih ubojnih sredstava i drugih opasnih materijala i materija iz šuma i sa šumskog zemljišta,
- opremanjem i uvježbavanjem snaga za zaštitu šume (za sanaciju i zaštitu od požara, dekontaminaciju i sl.), te drugim redovnim i vanrednim mjerama.

Odgovor – oporavak

U uslovima kada dođe do ugrožavanja šuma i šumskog zemljišta djelovanjem poznatih i nepoznatih prirodnih i drugih nesreća, blagovremen i stručan odgovor predstavlja ključ uspjeha preduzetih mjera i postupaka.

Uzgoj, zaštita i iskorištavanje šuma u nadležnosti su Zeničko-dobojskog kantona i Federacije BiH, pa se tako najznačajniji dio mjera zaštite, u smislu odgovora i oporavka, trebaju planirati na tom nivou.

Međutim, zbog izuzetno velikog prirodno–ekonomskog šumskog potencijala i njegovog značaja za život i razvoj na području Kantona, sredstva za zaštitu šuma trebaju biti uključene u sve faze planiranja i realizacije planova zaštite šuma od djelovanja prirodnih i drugih nesreća, s tim da se mjere odgovora naročito baziraju na:

- planiranje i provođenje mjera odgovora na opasnosti koje već ugrožavaju ili prijete da ugroze šume i šumsko zemljište (nekontrolisana sječa, nekontrolisano odlaganje otpada i sl.),
- stratejsko planiranje deminiranja šuma i njihovog uređenja nakon obavljenog postupka deminiranja, a to se prije svega odnosi na ŠPD ZDK,
- planiranje pravovremenih stručnih mjera kod pojave zagađenja i oboljenja šuma i šumskog zemljišta.

Provedba

Za potrebe razvoja ovog strateškog pravca razvoja zaštite i spašavanja neophodno je ostvariti punu koordinaciju i saradnju sa nadležnim kantonalnim i federalnim ministarstvima, preduzećima i upravama s ciljem da se obezbijedi:

- realno planiranje i dosljedna primjena šumsko-privredne osnove za područje Kantona,
- realno planiranje i dosljedna primjena godišnjih planova gospodarenja šumama,
- realno planiranje i dosljedna primjena Plana zaštite šuma od požara, sa ravnomjernijom raspodjelom tereta u vezi sa gašenjem šumskih požara i realnijom raspodjelom pokriva troškova za gašenje požara, što uključuje i troškove priprema za gašenje,
- adekvatno uređenje šuma, šumskih i požarnih puteva, te puna mobilnost i efikasnost svih snaga i sredstava namijenjenih za zaštitu i spašavanje šuma.

Mjere zaštite šuma od požara je obrađeno u sklopu Plana zaštite od požara Zeničko-dobojskog kantona, a ostale neophodne mjere u sklopu drugih planova zaštite i spašavanja općina/grada (klizanje i odronjavanje tla, plan deminiranja i sl.).

Akcioni plan

Izradu akcionog plana uraditi u suradnji sa kantonalnim i federalnim ministarstvima, preduzećima i upravama, vodeći računa da se realno planiraju i blagovremeno izvršavaju planske obaveze.

Nosioci ovog akcionog plana su:

Skupština i Vlada Kantona, Kantonalno ministarstvo finansija, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo privrede, Kantonalna uprava za inspekcijske poslove po potrebi i druge službe općina i vlasnika šuma (fizička lica i pravna lica).

2.2.5. Strateški pravac – Uređenje i održavanje poljoprivrednog zemljišta

Presjek trenutnog stanja

Pored toga znatan dio poljoprivrednog zemljišta je kontaminiran minama i neeksplozivnim ubojnim sredstvima na području našeg Kantona.

Stanje uređenosti, održavanja i korištenja poljoprivrednog zemljišta veoma je otežano, obzirom na posljedice izazvane ratnim djelovanjem (prekopavanje, miniranje, neobrađivanje i sl.), tako da danas imamo velike, ranije obradive poljoprivredne površine koje su neobrađene i zapuštene. Bolja situacija je sa zemljištem namijenjenim u privredne svrhe, obzirom da se vrši plansko uređenje privrednih zona.

Česte zloupotrebe i neplanska izgradnja doprinose uzurpaciji poljoprivrednog zemljišta, njegovom pretvaranju u građevinsko i dr. zemljište, čime se umanjuje potencijal zajednice da proizvede poljoprivredne proizvode za svoje potrebe.

Neuređenost i neodržavanje poljoprivrednog zemljišta, izloženog djelovanju oborinskih i plavnih voda, djelovanju klizišta i drugih štetnih pojava i materija predstavljaju poseban problem i izazov za razvoj područja preventivne zaštite poljoprivrednog i drugog zemljišta od djelovanja prirodnih i drugih nesreća.

Zeničko-dobojski kanton je danas siromašniji za značajne površine ranije obradivog poljoprivrednog i drugog zemljišta, radi čega mora planski i strateški urediti ovu oblast, s ciljem da se sačuva postojeće poljoprivredno zemljište, te da se odgovarajućim mjerama i postupcima dobiju nove obradive poljoprivredne površine.

Područja razvoja zaštite i spašavanja

Prevenција i ublažavanje

Uzimajući u obzir činjenicu da su poslovi uređenja i održavanja poljoprivrednog zemljišta u nadležnosti kantonalnog i federalnog ministarstva i vlasnika zemljišta (individualni poljoprivredni proizvođači i preduzeća), te da se radi o izuzetnom prirodno-ekonomskom bogatstvu koje ima veliki značaj za život i razvoj na području Kantona, razvoju područja prevencije i ublažavanja posljedica mogućih štetnih djelovanja po ovo bogatstvo potrebno je posvetiti posebnu pažnju.

Normativno pravna uređenost obuhvaćena je:

- Zakon o poljoprivrednom zemljištu Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 52/09),
- set okolinskih zakona Federacije BiH,
- Kantonalni ekološki akcioni plan 2017-2025.g. („Službene novine ZDK“, broj: 5/17).
- i podzakonski propisi.

U smisu razvoja područja prevencije radi uređenja i zaštite poljoprivrednog i drugog zemljišta na području Kantona, potrebno je preduzeti slijedeće:

- sačiniti detaljnu analizu stanja uređenosti i iskorištenosti poljoprivrednog i drugog zemljišta za potrebe bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom,
- sačiniti detaljnu analizu (procjenu) ugroženosti poljoprivrednog zemljišta djelovanjem prirodnih i drugih nesreća i drugih štetnih pojava,
- na bazi predhodne dvije analize sačiniti Program uređenja, održavanja i korištenja poljoprivrednog zemljišta u privatnoj, državnoj ili drugoj svojini, koji realizovati u suradnji sa vlasnicima zemljišta i nadležnim kantonalnim i federalnim ministarstvima,
- donijeti i provesti planove zaštite poljoprivrednog zemljišta od štetnog dejstva prirodnih i tehničkih pojava (zaštita od požara, zaštita od udara grada, plavljenja i sl.).

Pripravnost i spremnost

Puna pripravnost i spremnost za djelovanje u slučaju potrebe zaštite poljoprivrednog i drugog zemljišta od štetnog dejstva prirodnih i drugih nesreća će se postići na slijedeći način:

- realnom procjenom stanja uređenosti i iskorištenosti poljoprivrednog i drugog zemljišta kao i preduzimanje mjera i aktivnosti da se takvo stanje poboljša i unaprijedi,
- planskim mjerama uređenja i stvaranja novih poljoprivrednih površina, na kojima će se obavljati proizvodnja poljoprivrednih proizvoda,
- realno procjenjivanje opasnosti koje prijete da ugroze poljoprivredno zemljište i usjeve te adekvatno reagovanje na opasnosti planskim i drugim mjerama,
- organizovanje snaga i sredstva za provođenje preventivnih i operativnih mjera zaštite poljoprivrednog i drugog zemljišta od djelovanja prirodnih i drugih nesreća te drugih štetnih pojava,
- planiranje i provođenje preventivnih i operativnih mjera uređenja, korištenja i održavanja poljoprivrednog zemljišta, angažovanje stručnih lica te korištenje naučnih metoda i oslanjajući na provjerena rješenja u praksi.

Odgovor – oporavak

Odgovor snaga zaštite i spašavanja i drugih redovnih službi na prijetnju ili posljedice prirodnih i drugih nesreća je složen i dosta zahtijevan postupak, kako u uslovima kada zaprijeti nastajanje prirodne i druge nesreće, tako i u uslovima kada ona nastane.

Iz tog razloga svaki odgovor mora biti ranije isplaniran, na odgovarajući način testiran i provjeren i usaglašen sa nadležnim stručnim organima, vlasnicima zemljišta i drugima.

Razvoj područja odgovora na prirodne i druge nesreće treba planirati i sprovoditi u skladu sa nadležnostima određenih nivoa vlasti, te u skladu sa potrebama i mogućnostima društvene zajednice, vodeći računa o prioritetima prije preduzimanja odgovora kao mjere.

Prilikom određivanja prioriteta za razvoj područja odgovora i kod samog odgovora, neophodno je:

- prioritet kod zaštite dati zaštiti visokokvalitetnog poljoprivrednog zemljišta i zemljišta koje se konstantno koristi u poljoprivrednoj proizvodnji;
- planiranje i provođenje mjera zaštite organizovati na način koji neće proizvesti dugoročno štetne posljedice po druga područja i privredne oblasti,
- obezbijediti snage i sredstva za djelovanje u uslovima prirodnih i drugih nesreća, te ih rasporediti u skladu sa potrebama sistema zaštite i spašavanja.

Oporavak poljoprivrednog i drugog zemljišta od djelovanja prirodnih i drugih nesreća, je složen i ekonomski zahtijevan proces, te ga je stoga potrebno realizovati fazno (prema prioritetima) i koordinirano, s tim da mjerama oporavka prioritetno treba obezbijediti:

- da se zaustavi ili ublaži proces daljeg zagađivanja ili uništenja poljoprivrednog i drugog zemljišta,
- da se provede postupak sanacije koji će na najbolji mogući način oporaviti poljoprivredno i drugo zemljište, ili područje koje je zahvaćeno djelovanjem prirodnih i drugih nesreća,
- da se obezbijedi nastavak poljoprivredne proizvodnje, čak i u slučaju sa određenim izmjenama u smislu promjene kulture, korištenja dijela ranije obradivog zemljišta i sl.
- nastaviti kontinuirano stimulirati (podsticati) vlasnike poljoprivrednog zemljišta za korištenjem istog u poljoprivrednoj proizvodnji.

Provedba

Za potrebe razvoja ovog strateškog pravca razvoja zaštite i spašavanja neophodno je ostvariti punu koordinaciju i saradnju sa nadležnim kantonalnim i federalnim ministarstvima, preduzećima i upravama, s ciljem da se obezbijedi:

- realno sagledavanje stanja, planiranje i provođenje mjera koje će obezbijediti realizaciju ovog strateškog pravca razvoja zaštite i spašavanja i u konačnici efikasnu zaštitu poljoprivrednog i drugog zemljišta od djelovanja prirodnih i drugih nesreća,
- ravnomjernu raspodjelu obaveza i poslova u vezi sa razvojem zaštite i spašavanja poljoprivrednog zemljišta,

- planiranje i izvršavanje obaveza u vrijeme kada će obezbijediti najbolji efekat,
- stimulisanje poljoprivrednih proizvođača sa viših nivoa vlasti.

Planiranje i provođenje svih mjera (prevencije i ublažavanja, pripravnosti i spremnosti, odgovora i oporavaka) mora ići postupno i koordinirano, što će se urediti posebnim programima i planovima.

Akcioni plan

Izradu akcionog plana uraditi u suradnji sa nadležnim kantonalnim i federalnim ministarstvima, preduzećima i upravama, vodeći računa da se realno planiraju i blagovremeno izvršavaju planske obaveze iz dijela nadležnosti Kantona, te da se uporno inzistira na realizaciji planskih i drugih obaveza iz dijela nadležnosti kantonalnih i federalnih ministarstava, preduzeća i uprava.

Nosioci ovog akcionog plana su:

Skupština i Vlada Kantona, općinsko vijeće i općinski načelnik, Ministarstvo finansija, Ministarstvo privrede, Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu i Kantonalna uprava za inspekcijske poslove, kao i općinske/gradske Službe za finansije, privredu i inspekcije, a po potrebi i druge organi uprave, mjesne zajednice i vlasnici zemljišta (pravna i fizička lica).

2.2.6. Strateški pravac – Zaštita od potresa

Presjek trenutnog stanja

Teritorija Kantona spada u veoma trusno područje i aktivnu zonu. Izuzetak čine marginalni dijelovi prostora Kantona, gdje je slaba naseljenost i postoji manja mogućnost ugrožavanja ljudskih života i materijalnih dobara.

Područja razvoja zaštite i spašavanja

Prevencija i ublažavanje

Mjere prevencije u smislu normativno – pravnog uređenja oblasti zaštite od potresa trebaju se planirati i provoditi u skladu sa ustavnim nadležnostima organa vlasti, a osnov i pretpostavke za njihovo planiranje i provođenje, naročito su definisani:

- Zakonom o prostornom uređenju i građenju („Službene novine ZDK“, br.1/14 i 4/16),
- Zakon o građevinarstvu („Službene novine ZDK“ br.1/05, /2/08)
- Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Federacije BiH („Službene novine F BiH“, broj: 39/03, 22/06 i 43/10).
- standardima i operativnim procedurama iz oblasti gradnje objekata i drugim stručnim mjerama.

U ovom području, u smislu normativno – pravnog uređenja oblasti, neophodno je uraditi slijedeće:

- normativno – pravno i operativno urediti efikasniji način upravljanja i održavanja objekata starije gradnje, naročito onih u zajedničkog ili nedefinisanog vlasništva,
- pooštriti uslove gradnje u trusnim područjima, a po potrebi u nekim područjima potpuno zabraniti gradnju,
- detaljnije urediti način uklanjanja dotrajalih objekata i objekata koji nekontrolisanim rušenjem mogu nanijeti štetu po ljude i materijalna dobra.

Pripravnost i spremnost

Mjere pripravnosti i spremnosti za djelovanje u uslovima pojave opasnosti od potresa direktno zavise o provođenju kratkoročnih i dugoročnih mjera prevencije, a naročito onih iz oblasti prostornog planiranja, gradnje i održavanja objekata, zatim od organizovanosti i obučenosti stanovništva koje je ugroženo djelovanjem potresa.

Pripravnost i spremnost za djelovanje u slučaju potresa obezbijediti kroz:

- formiranje, obučavanje i osposobljavanje snaga za djelovanje u uslovima potresa, njihovo opremanje i mobilno držanje,
- provođenje planskih mjera upravljanja objektima i u objektima,
- mjere predviđanja i sprječavanja djelovanja popratnih pojava oblika nesreća u uslovima kada zaprijeti ili nastane opasnost od potresa (rušenje objekata, strujni udari i dr.),
- planiranjem sklanjanja ljudi i materijalnih dobara iz područja ugroženih potresom bez nepotrebnog rizika,
- obezbjeđenje područja od mogućih zloupotreba (pljačka, krađa, paljevine i sl.).

Odgovor – oporavak

Mjerama odgovora na opasnost od pojave potresa potrebno je spriječiti, ili ublažiti pojavu popratnih pojava oblika nesreća (strujni udari, opasnosti od rušenja i dr.), te stvoriti neophodne uslove za normalizaciju života i rada u ugroženom području, s tim da te mjere težišno treba planirati i usmjeriti na:

- pronalazak i spašavanje postradalih ljudi i izmještanje neoštećenih materijalnih dobara,
- rasklanjanje ruševina i pročišćavanje komunikacija i drugih objekata neophodnih za normalizaciju prilika,
- procjenjivanje objekata i pojava koji mogu ugroziti ljude i materijalna dobra i njihovo saniranje ili uklanjanje,
- zbrinjavanje stradalih ljudi (smještaj, ishrana, liječenje i dr.),
- asanaciju terena i druge mjere koje za cilj imaju normalizaciju prilika na području pogođenom potresom.

Provedba

Za potrebe razvoja ovog strateškog pravca razvoja zaštite i spašavanja neophodno je ostvariti punu koordinaciju i saradnju sa nadležnim kantonalnim ministarstvima, preduzećima i upravama, s ciljem da se obezbijedi:

- striktna primjena zakonskih i podzakonskih propisa i standarda iz oblasti prostornog planiranja, gradnje i održavanja objekata,
- efikasna saradnja i koordinacija svih učesnika i kontrolnih organa vezanih za poslove prostornog planiranja, gradnje i održavanja objekata,
- finansijska sredstva za sanaciju ili uklanjanje objekata koji već sada, u smislu nekontrolisanog rušenja, predstavljaju opasnost po ljude i materijalna dobra.

Akcioni plan

Nosioci ovog akcionog plana su:

Skupština i Vlada Kantona, općinsko/gradsko vijeće i općinski načelnik/gradonačelnik, Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i ekologiju, Službe za katastar, urbanizam i imovinsko pravne poslove općina/grada, Kantonalni i općinski štabovi CZ, Ministarstvo privrede, finansija i Kantonalna uprava za inspekcijske poslove, Službe za privredu, finansije i inspekcije općine/grada, a po potrebi i druge organe uprave sa područja Kantona, preduzeća i drugi.

2.2.7. Strateški pravac – Uređenje izvorišta i vodotoka i zaštita od poplava

Presjek trenutnog stanja

Prostor Zeničko – dobojskog kantona lociran je u centralnom dijelu BiH i skoro u cijelosti leži u slivurijeke Bosne. Dolina rijeke Bosne je najnaseljeniji dio BiH, sa prosječnom naseljenošću oko 116 stanovnika/km².

Rijeka Bosna protiče južnim, jugozapadnim, zapadnim i sjevernim dijelom područja Kantona. Duž toka kroz Kanton u nju se ulijevaju vodotoci: Stavnja, Fojnička rijeka, Trstionica, Zgošća, Ribnica, Lašva, Babina rijeka, Kočeva, Bistričak, zatim Liješnica, Gostović, Krivaja i Usora.

Pored navedenih pritoka postoji još veći broj manjih vodotoka, koji se također ulijevaju u rijeku Bosnu na području Kantona. Većina njih i izvire na području Kantona. Međutim, manji broj navedenih vodotoka izvire van Kantona, a ulijeva u Bosnu na prostoru Kantona. Kada su u pitanju jezera, na području Zeničko–dobojkog kantona je jezero koje se nalazi u napuštenoj rudarskoj jami rudnika Vareš, i koje se tretira kao prirodno, ali je nastalo kombinacijom prirodnih i vještačkih faktora. Pored ovoga, duž vodotoka postoje ujezerenja tekućih voda koja su nastala u proširenjima riječkih korita.

Na teritoriji Zeničko – dobojskog kantona nema većih vještačkih akumulacija. Postoje uglavnom manje akumulacije koje su izgrađene na vodotocima, i to u vidu manjih jezera, odnosno uspora. Podsliv rijeke Bosne, kojem u cjelosti pripada Zeničko-dobojski kanton, je najnaseljenije i najrazvijenije vodno područje u Federaciji BiH, a time i najzahtjevnije kada je u pitanju vodosnabdijevanje. Izvorišta voda koja se koriste za vodosnabdijevanje su na ovom području vrlo raznolika: zahvati podzemnih voda intergranularne poroznosti, podzemnih voda pukotinsko-karstne poroznosti, zahvati pukotinsko-karstnih sredina (vrela i izvori), te površinske vode iz vodotoka.

Takođe se može sa sigurnošću reći da raspoložive količine vode omogućavaju zadovoljenje potreba svih korisnika. Samo u izuzetnim slučajevima i hidrološkim situacijama u kraćim periodima može doći do ograničenja u pristupu vodi.

Najčešći problem zahvatanja površinskih voda su mutnoće, ali i povišen sadržaj organskih zagađenja. Što se tiče kvaliteta podzemnih voda, može se reći da spadaju, zajedno sa vrelima i izvorima, u najkvalitetnije vodne resurse. Međutim, ukoliko se hitno ne pristupi provođenju mjera zaštite vrlo lako može doći do degradiranja kvaliteta. Za određeni broj izvorišta donesene su odluke o uspostavljanju zona sanitarne zaštite, međutim mjere se nerijetko ne provode na propisani način, pri čemu su izvorišta izložena raznim negativnim uticajima (sječa šume, odlaganje otpada i sl.)

Relativno niska stopa privrednih ulaganja, praćena je i nedovoljnim aktivnostima na zaštiti od poplava, a sve zbog nedostatka potrebnih finansijskih sredstava. Iz tog razloga područje Kantona karakteriše nedovoljan stepen zaštite od voda. Step en uređenosti vodotoka rijeke Bosne je svega 5,25%, Krivaje 1,25 %, Usore 9,24 % i t.d. Radovi na izgradnji zaštitnih vodnih objekata rađeni su parcijalno, često je

osiguravana samo jedna obala, po pravilu, zbog manjka sredstava kraći potezi koji ne vrše posebnu zaštitu.

Stanje u ovoj oblasti karakterišu slijedeći problemi:

- neprovođenje mjera sanitarne zaštite utvrđenih odlukama o zaštiti izvorišta i vodotoka od negativnih pojava, te nedonošenje propisanih odluka o zonama sanitarne zaštite za sva izvorišta, posebno kod lokalnih vodovoda;
- neadekvatno održavanje korita potoka i rijeka, koja su vrlo često zatrpana raznim vrstama otpada, zatim nelegalna eksploatacija riječnog nanosa koja destabilizira riječna korita, bespravna gradnja u vodnom dobru i nedovoljna uređenost vodotoka;
- nedovoljno provođenje zakonskih propisa u vezi sa ispuštanjem štetnih materija i tečnosti u vodotoke, te u vezi sa drugim pojavama koje štete izvorištima i vodotocima,

Područja razvoja zaštite i spašavanja

Prevenција i ublažavanje

Područje prevencije i ublažavanja posljedica u oblasti uređenja izvorišta i vodotoka i zaštite od poplave, u smislu normativno – pravnog uređenja, uređena je kroz Zakon o vodama Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj 70/06), Zakon o vodama Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine ZDK“, broj: 17/07), Uredbi o vrstama i sadržaju planova zaštite od štetnog djelovanja voda („Službene novine Federacije BiH“ broj 26/09), Kantonalni operativni plan od poplava Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine ZDK“, 1/15 i 3/15) –(u daljem tekstu: KOP), Kantonalni ekološki akcioni plan 2017-2025.g. („Službene novine ZDK“, broj: 5/17).

Mjere prevencije potrebno je težišno usmjeriti provođenje operativnih ciljeva i mjera utvrđenih u sektorskoj Strategiji upravljanja vodama FBiH (2010.-2022.), od kojih su u smislu ovog Programa najznačajniji:

- obaveza sekundarnog tretmana otpadnih voda iz svih aglomeracija od preko 10.000 ES-a;
- provođenje aktivnosti na podizanju svijesti stanovništva o važnosti vode, mogućim načinima uštede i okolinskim efektima;
- uvezivanje lokalnih vodovoda u javne vodovodne sisteme i njihovo stavljanje pod punu kontrolu, te proširenje obuhvata javnog vodosnabdijevanja prema rubnim područjima
- sanacija dotrajalih cijevi i objekata u postojećim vodovodnim sistemima;
- provođenje tehničkih i administrativnih mjera zaštite izvorišta u skladu sa Zakonom o vodama i podzakonskim aktima;
- povećanje stepena obuhvaćenosti stanovništva kanalizacionim sistemima i izgradnja odgovarajućih potrojenja za tretman otpadnih voda;
- izgradnja zaštitnih objekata od velikih voda na ugroženim područjima po prioritetima;
- redovno održavanje korita rijeka u skladu sa zakonskim propisima i nadležnostima;
- u sklopu negrađevinskih mjera zaštite od poplava , obzirom na multidisciplinarni i multilateralni karakter i uticaj mjera, potrebno je ostvariti koordinaciju i usaglašavanje sektorskih politika vezanih za upravljanje vodama, zaštitu okoliša, prostorno planiranje, poljoprivredu, prevoz, uz učešće zainteresirane javnosti;

Pripravnost i spremnost

Pripravnost i spremnost za djelovanje u ovoj oblasti podrazumijeva predhodno detaljno poznavanje stanja na terenu, organizovane i uvijekbane redovne i vanredne snage za djelovanje u slučaju ugroženosti, obezbjeđene pravne, finansijske i druge pretpostavke za provođenje preventivnih i operativnih mjera.

Spremnost u ovoj oblasti težišno se osigurava se kroz:

- racionalno, ekonomično i ekološki prihvatljivo korištenje vodnih resursa,
- zaštitu izvorišta i vodotoka od svih štetnih pojava koje može izazvati čovjek svojim djelovanjem i onih koje prouzrokuju prirodne i druge nesreće,
- kontinuirano djelovanje stručnih laboratorija zaduženih za kontrolu kvaliteta vode,
- informisanje građana o mjerama koje se preduzimaju i razlozima njihovog preduzimanja, te efektima koji se očekuju od tih mjera.

Odgovor – oporavak

Planske mjere odgovora i oporavka, u slučajevima kada dođe do ugrožavanja izvorišta i vodotoka djelovanjem prirodnih i drugih nesreća ili se desi poplava, u smislu odgovora neophodno je usmjeriti na:

- preduzimanje mjera koje će spriječiti pojavu popratnih pojava oblika nesreća (klizanje tla, plavljenje, širenje štetnih materija i sl.),
- zabrane upotrebe onečišćene vode i obezbjeđivanje alternativnih izvora snadbijevanja vodom,
- čišćenje i uklanjanje naplavljenog materijala uz vodotoke i mjere optimalnog uređenja ugroženih izvorišta radi umanjenja posljedica nesreće,
- uređenje korita rijeka i potoka radi usmjeravanja vode u ista na mjestima gdje je promijenjen njihov tok.

Mjere oporavka od posljedica nastalih ugrožavanjem izvorišta i vodotoka ili djelovanjem poplave potrebno je provoditi uz učešće stručnih lica iz oblasti u kojima će se planirati kratkoročne i dugoročne mjere oporavka (poljoprivreda, vodoprivreda, šumarstvo, zaštita okoliša i dr.), a način djelovanja, snage i sredstva planirati posebnim operativnim i strateškim planovima.

Provedba

Za potrebe razvoja ovog strateškog pravca razvoja zaštite i spašavanja neophodno je ostvariti punu koordinaciju i saradnju sa nadležnim kantonalnim i federalnim ministarstvima, preduzećima i upravama, s ciljem da se obezbijedi:

- realno sagledavanje stanja, planiranje i provođenje mjera koje će obezbijediti realizaciju ovog strateškog pravca razvoja zaštite i spašavanja i u konačnici efikasnu zaštitu izvorišta i vodotoka od djelovanja prirodnih i drugih nesreća,
- ravnomjernu raspodjelu obaveza i poslova u vezi sa razvojem zaštite i spašavanja izvorišta i vodotoka od djelovanja prirodnih i drugih nesreća ,

- planiranje i izvršavanje obaveza u vrijeme kada će obezbijediti najbolji efekat.

Akcioni plan

Izradu akcionog plana uraditi u suradnji sa nadležnim kantonalnim i federalnim ministarstvima, preduzećima i upravama, vodeći računa da se realno planiraju i blagovremeno izvršavaju planske obaveze, te da se uporno insistira na realizaciji planskih i drugih obaveza iz dijela nadležnosti kantonalnih i federalnih ministarstava, preduzeća i uprava.

Nosioci ovog akcionog plana su:

Skupština i Vlada kantona, općinsko/gradsko vijeće i općinski načelnik/gradonačelnik, Kantonalna uprava civilne zaštite i Kantonalni štab civilne zaštite, općinske/gradske Službe i Štabovi civilne zaštite. Ostali kantonalni organi kojima je data nadležnost iz ekologije.

2.2.8. Strateški pravac – Sistemsko rješavanje pojave i djelovanja klizišta i drugih sličnih pojava

Presjek trenutnog stanja

Postoji više različitih faktora koji negativno utiču na pojavu i aktiviranje klizišta, pojavu odrona i drugih sličnih pojava koje ugrožavaju ljude i materijalna dobra.

Na osnovu podataka i informacija koje smo dobili od općinskih/gradskih Službi civilne zaštite, kao i na osnovu katastarskih evidencija u općinama Zeničko-dobojskog kantona dajemo tabelarni pregled registrovanih klizišta na području Kantona kako slijedi:

R/b	OPĆINA	UKUPAN BROJ KLIZIŠTA U OPĆINI	AKTIVNA KLIZIŠTA	DJELOMIČNO SANIRANA	SANIRANA KLIZIŠTA
1	2	3	4	5	6
1.	BREZA	35	20	10	5
2.	DOBOJ-JUG	7	4	2	1
3.	KAKANJ	181	181	0	0
4.	MAGLAJ	107	40	59	8
5.	OLOVO	99	56	41	2
6.	TEŠANJ	285	159	44	82
7.	USORA	16	9	2	5
8.	VAREŠ	56	55	0	1
9.	VISOKO	49	37	7	Za 5 klizišta urađena projektna dokumentacija i čeka se realizacija sanacije
10.	ZAVIDOVIĆI	306	249	8	49
11.	ZENICA	260	53	0	15
12.	ŽEPČE	56	48	1	7
UKUPNO:		1.457	911	174	180

Nadalje, nestručno zasjecanje zemljišta koje se provodi prilikom gradnje objekata, putnih komunikacija i uređenja zemljišta uzrokuje pojavu odrona. Postoji potreba da se hitno pristupi planskom uređenju ove oblasti i da se ovi problemi stave pod kontrolu.

Područja razvoja zaštite i spašavanja

Prevenција i ublažavanje

U cilju sprečavanja aktiviranja klizišta ili ublažavanja posljedica njihovog djelovanja preduzeto je sljedeće:

- urađena je evidencija klizišta i u toku je provođenje monitoringa nad najvećim i onim koji direktno ugrožavaju materijalna dobra,
- pooštrene su mjere u vezi sa uzgojem, zaštitom i iskorištavanjem šuma i zabranom sječe koja uzrokuje pojavu klizišta i odrona.

U sklopu dugoročnih mjera prevencije vezanih za aktiviranje i djelovanje klizišta potrebno je preduzeti sljedeće:

- definisati mjere zabrane sječe stabala ili preoravanja površina u zonama poznatih aktivnih klizišta i zonama u kojima bi potencijalno moglo doći do aktiviranja klizišta,
- prostorno-planskom dokumentacijom definisati zone privremene ili stalne zabrane gradnje objekata u zonama aktivnih ili potencijalno aktivnih klizišta,
- sistemski kontrolisati i sankcionisati sve pojave koje doprinose aktiviranju klizišta ili koje pojačavaju njihovo štetno dejstvo,
- ispitati uzroke klizanja tla na klizištima za koja se ocijeni da je potrebno vršiti uzorkovanje, te na bazi tih rezultata planirati mjere ublažavanja ili spriječavanja posljedica klizanja tla,
- organizovati, obučiti i uvježbati snage, te obezbijediti sredstva za provođenje preventivnih i operativnih mjera zaštite od klizanja i odronjavanja tla.

Pripravnost i spremnost

Pripravnost i spremnost za djelovanje u uslovima aktiviranja klizišta, a naročito u uslovima kada njihovim aktiviranjem dođe do ugrožavanja ljudi i materijalnih dobara direktno zavisi o provođenju kratkoročnih i dugoročnih mjera prevencije i ublažavanja.

Kada zaprijeti opasnost od aktiviranja klizišta, ili dođe do njegovog aktiviranja, mjere pripravnosti i spremnosti se moraju planirati i usmjeriti na:

- blagovremeno izmještanje ljudi i materijalnih dobara iz područja ugroženih klizanjem ili većim odronjavanjem tla,
- otklanjanje uzroka koji su doveli do klizanja ili odronjavanja i preduzimanje mjera koje imaju za cilj da ublaže prijetuću opasnost,
- spriječavanje štetnog djelovanja popratnih pojava oblika nesreće, te na preduzimanje i drugih adekvatnih mjera.

Odgovor – oporavak

Mjerama odgovora na opasnost od klizanja i odronjavanja tla potrebno je stvoriti neophodne uslove za normalizaciju života i rada u ugroženom području, s tim da te mjere treba planirati i usmjeriti na:

- čišćenje i osposobljavanje putnih komunikacija i druge infrastrukture zatrpane, oštećene ili uništene djelovanjem klizišta ili odrona ili stvaranje alternativne komunikacije,
- izmještanje i osposobljavanje nadzemnih i podzemnih vodova ugroženih djelovanjem klizišta i većih odrona (vodovodi, kanalizacije, PTT i dr.),
- uređenje oštećenog građevinskog, poljoprivrednog i šumskog zemljišta ugroženog djelovanjem klizišta i odrona u mjeri koja zadovoljava osnovne potrebe stanovništva.

Mjerama oporavka od klizanja i odronjavanja tla potrebno je stvoriti dugoročne uslove za život i rad u ugroženom području, te spriječiti ili ublažiti svaku eventualnu pojavu opasnosti od klizanja ili odronjavanja tla. Razvoj područja oporavka postići kroz programe uređenja građevinskog, šumskog i poljoprivrednog zemljišta, odnosno programe i projekte njihovog korištenja u ekonomske svrhe.

Provedba

Za potrebe razvoja ovog strateškog pravca razvoja zaštite i spašavanja neophodno je ostvariti punu koordinaciju i saradnju sa nadležnim kantonalnim i federalnim ministarstvima, preduzećima i upravama, s ciljem da se obezbijedi:

- izrada jedinstvenog katastra aktivnih klizišta i izrada procjene o mogućnostima i opasnostima od aktiviranja novih klizišta i većih odrona,
- usaglašavanje zakonskih i podzakonskih propisa, strategija i planova kojima će se dugoročno definisati način sanacije aktivnih klizišta i preduzimanje preventivnih mjera radi spriječavanja njihove pojave i djelovanja,
- kontinuirano ekonomično finansiranje preventivnih i operativnih mjera sanacije klizišta.

Akcioni plan

Izradu akcionog plana uraditi u suradnji sa nadležnim kantonalnim i federalnim ministarstvima, preduzećima i upravama, vodeći računa da se realno planiraju i blagovremeno izvršavaju planske obaveze, te da se inzistira na realizaciji planskih i drugih obaveza iz dijela nadležnosti kantonalnih i federalnih ministarstava, preduzeća i uprava.

Nosioci ovog akcionog plana su:

Skupština i Vlada Kantona, kao i općinsko/gradsko vijeće i općinski načelnik/gradonačelnik, Kantonalna ministarstva kojima je isto dato u nadležnost, Kantonalni štab i uprava civilne zaštite, kao i Službe i Štabovi civilne zaštite, a po potrebi i drugi organi uprave, vlasnici zemljišta (pravna i fizička lica).

2.2.9. Strateški pravac – Zaštita od požara i vatrogastvo

Presjek trenutnog stanja

Područje Kantona je ugroženo sa pojavom značajnog broja manjih požara koji nastaju na poljoprivrednim i šumskim površinama i u naseljenim mjestima, a vrlo mali broj je registrovan na industrijskim objektima.

Odgovornost za njihovo sprečavanje i gašenje, kao i provođenje inspeksijskog nadzora nad mjerama, podijeljena je između općinskih i kantonalnih organa, te pravnih i fizičkih lica. Teret preventive, a naročito operativne zaštite od požara u izvedbenom i finansijskom smislu oslonjen je na općine koje te poslove realizuje preko Službi civilne zaštite – Odjeljenja zaštite od požara i vatrogastva-Profesionalne vatrogasne jedinice (9 PVJ na području Kantona. Usora, Doboj,-jug i Breza nemaju formirane PVJ). Profesionalne vatrogasne jedinice nemaju dovoljno ljudskih resursa da odgovore na velikim požarima, zbog čega postoji realna opasnost od neuspješnih vatrogasnih intervencija.

Preduzeća koja spadaju u I i II kategoriju požarne opterećenosti, trebala bi imati organizovan vid vatrogasnih snaga (dobrovoljne, profesionalne ili zajedničke vatrogasne jedinice), ali iste nisu organizovane na području Kantona.

Područja razvoja zaštite i spašavanja

Prevenција i ublažavanje

Kada su u pitanju mjere prevencije, u smislu normativno-pravnog uređenja poslova zaštite od požara, ova oblast je uređena:

- Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastvu F BiH („Službene novine FBiH“, br. 64/09),
- Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastvu ZDK („Službene novine ZDK“, br. 5/11),

Pored navedenog potrebno je inicirati donošenje kantonalnog Zakona o šumama, kojim bi se definisala uloga šumsko-privrednih društava koja upravljaju šumama, kao i njihova uloga u provođenju mjera zaštite od požara na šumama. Dosadašnja iskustva govore da ova privredna društva u operativnom smislu nisu polagala dovoljno pažnje mjerama zaštite od požara na šumama.

Pripravnost i spremnost

Mjere pripravnosti i spremnosti za djelovanje u uslovima pojave opasnosti od požara direktno zavise o provođenju kratkoročnih i dugoročnih mjera prevencije, a naročito onih iz oblasti prostornog planiranja, gradnje i održavanja objekata, zatim od poštivanja i provođenja saobraćajnih propisa, organizovanosti i obučenosti stanovništva koje je ugroženo djelovanjem požara, a posebno svjesnosti i educiranosti građana, kao i drugih faktora.

Pripravnost i spremnost za djelovanje u slučaju požara obezbijediti kroz:

- predhodno blagovremeno i adekvatno provođenje mjera prevencije, naročito kod izgradnje i održavanja objekata, uređenja i održavanja poljoprivrednog zemljišta, šuma i šumskog zemljišta i dr.,
- razvijanje snaga i obezbjeđivanje sredstava namijenjenih za preventivnu i operativnu zaštitu od požara,
- striktno provođenje zakonskih i podzakonskih propisa koji uređuju oblast zaštite od požara,

- obučavanje i osposobljavanje stanovništva za ličnu i uzajamnu zaštitu od požara,
- modernizaciju opreme i sredstava namijenjenih za preventivnu i operativnu zaštitu od požara i držanjem iste u ispravnom i funkcionalnom stanju i
- obezbjeđenje stabilnih sredstava finansiranja zaštite od požara.

Odgovor – oporavak

Mjerama odgovora na opasnost od pojave požara potrebno je spriječiti njegovo daljnje širenje (stavljanje požara pod kontrolu), spriječiti ili ublažiti pojavu popratnih pojava oblika nesreća (strujni udari, eksplozije, opasnosti od rušenja i dr.), te stvoriti neophodne uslove za normalizaciju stanja u ugroženom području, s tim da te mjere težišno treba planirati i usmjeriti na:

- stavljanje požara pod kontrolu jedinica za gašenje,
- otvaranje puteva i prolaza za bezbjedno izmještanje ili evakuaciju ugroženog stanovništva i izmještanje pokretne imovine,
- zaštitu objekata od posebnog interesa,
- zaštitu ili izmještanja materijala koji mogu pospješiti negativan efekat požara,
- osiguranje objekata i područja od mogućih zloupotreba,
- preduzimanje i drugih mjera koje za cilj imaju normalizaciju stanja u ugroženom području.

Mjere oporavka su dugoročne operativno–stručne mjere koje se treba provoditi uz učešće stručnih lica i službi iz oblasti koja je bitna za uspješno provođenje programa oporavka požarom pogođenih površina.

Provedba

Za potrebe razvoja ovog strateškog pravca razvoja zaštite i spašavanja neophodno je ostvariti punu koordinaciju i saradnju sa nadležnim kantonalnim ministarstvima, preduzećima i upravama, s ciljem da se obezbijedi:

- striktna primjena zakonskih i podzakonskih propisa i standarda iz oblasti prostornog planiranja, gradnje i održavanja objekata, uzgoja i zaštite šuma i zaštite od požara,
- ravnomjernija raspodjela tereta kod provođenja preventivnih i operativnih mjera zaštite od požara (upotreba ljudstva, tehnike i sredstava),
- efikasna saradnja i koordinacija svih učesnika i kontrolnih organa vezanih za poslove prostornog planiranja, gradnje i održavanja objekata, uzgoja i zaštite šuma i zaštite od požara.

Akcioni plan

Akcionim planom posebno je potrebno obraditi slijedeće:

- nastaviti aktivnosti izgradnje sistema za zaštitu od požara na cjelokupnom području Kantona u skladu sa donesenim zakonima iz ove oblasti na nivou F BiH i ZDK,
- izraditi Plan zaštite od požara za sve općine i pristupiti njegovoj implementaciji,
- izvršiti modernizaciju, opremanje i uvježbavanje jedinica za gašenje požara,
- podržati razvoj dobrovoljnog vatrogastva.

Nosioci ovog akcionog plana su:

Skupština i Vlada Kantona, kao i općinska/gradska vijeća i općinski načelnik/gradonačelnik, Kantonalna uprava civilne zaštite u saradnji sa Službama civilne zaštite općina/grada, a po potrebi i drugi organi i službe općina/grada, kao i dobrovoljne vatrogasne jedinice i vatrogasne jedinice preduzeća.

2.2.10. Strateški pravac – Sistemsko upravljanje otpadom

Presjek trenutnog stanja

Upravljanje otpadom na području Kantona nije riješen na sistemski način deponovanjem na uređenim deponijama, osim sanitarne deponije na području grada Zenica na lokalitetu Mošćanice.

I pored toga, svjesnost o prikupljanju i odvozu komunalnog otpada još uvijek nije u dovoljnoj mjeri razvijena kod određenog broja nesavjesnih građana, pa je pojava divljih deponija još uvijek prisutna.

Znatno bolja situacija je sa metalnim i papirnim otpadom, obzirom da na području Kantona ima više preduzeća koja se bave proizvodnjom, sakupljanjem, sortiranjem i recikliranjem sekundarnih sirovina.

Područja razvoja zaštite i spašavanja

Prevenција i ublažavanje

Kada su u pitanju mjere prevencije u smislu normativno–pravnog uređenja poslova upravljanja otpadom ova oblast je uređena:

- Zakon o upravljanju otpadom ("Službene novine FBiH", broj 33/03),
- Zakona o komunalnim djelatnostima («Službene novine ZE-DO kantona», broj: 17/08),
- Kantonalni ekološki akcioni plan 2017-2025.g. („Službene novine ZDK“, broj: 5/17).

U narednom planskom periodu, u smislu normativno–pravnog i prostornog uređenja ove oblasti, u sklopu preventivnih mjera potrebno je uraditi slijedeće:

- insistirati na izmjeni neprimjenjivih zakonskih i podzakonskih odredbi koji na nivou Federacije BiH i ZDK uređuju ovu oblast,
- prostorno-planskom dokumentacijom predvidjeti lokacije za tretiranje (deponovanje) industrijskog i sl. otpada za koji nisu iznađena druga adekvatna rješenja,
- odlukama Vlade kantona propisati uslove za tretiranje određenih vrsta otpada na teritoriji Kantona,
- obezbijediti združenu, ekonomski prihvatljivu i stabilnu finansijsku konstrukciju za potrebe strateškog i operativnog upravljanja otpadom.

Pripravnost i spremnost

Mjere pripravnosti i spremnosti za djelovanje u uslovima pojave opasnosti nastalih nekontrolisanim upravljanjem otpadom (kada dođe do zagađivanja vode, zemljišta i vazduha) direktno zavise o provođenju kratkoročnih i dugoročnih mjera prevencije.

Za uspjeh u području pripravnosti i spremnosti neophodno je:

- osposobiti redovne i vanredne snage za djelovanje u uslovima ugroženosti nekontrolisanim načinom upravljanja otpadom,
- obezbijediti im odgovarajuće uslove za rad, uključujući i odgovarajuću opremu i sredstva, odnosno dostatna finansijska sredstva,
- planirati vanredne mjere upravljanja otpadom ili mjere stavljanja nastalog stanja pod kontrolu, te u tom smislu prostorno planskom dokumentacijom predvidjeti odgovarajuće lokacije, skladišta i druge objekte za privremeno deponovanje nekontrolisano odloženog otpada.

Odgovor – oporavak

Mjerama odgovora na opasnost od nekontrolisanog upravljanja otpadom potrebno je spriječiti, ili ublažiti pojavu popratnih pojava oblika nesreća (širenje i raznošenje otpada, pojava zaraznih bolesti, zagađenja vode i dr.), te stvoriti neophodne uslove za normalizaciju života i rada u ugroženom području, s tim da te mjere težišno treba planirati i usmjeriti na:

- stavljanje pod kontrolu nastupajuće opasnosti uz stručno upravljanje mjerama odgovora s ciljem da se spriječi postupak otklanjanja jedne štete, a da se pri tom uzrokuje pojava mnogo većih i dugoročno opasnijih šteta (provođenjem posebnog operativno–stručnog plana),
- plansko prikupljanje, transport i adekvatno privremeno ili trajno deponovanje nekontrolisano odloženog otpada,
- adekvatno tretiranje (obrada, dekontaminacija ili čišćenje) zemljišta, objekata ili vodotoka kontaminiranih nekontrolisanim odlaganjem otpada.

Mjere oporavka su dugoročne operativno–stručne mjere koje treba provoditi uz učešće stručnih lica i službi iz oblasti koja je bitna za uspješno provođenje programa oporavka zagađene vode, vazduha, zemljišta i drugih površina.

Provedba

Za potrebe razvoja ovog strateškog pravca razvoja zaštite i spašavanja neophodno je ostvariti punu koordinaciju i saradnju sa nadležnim kantonalnim ministarstvima, preduzećima i upravama, s ciljem da se obezbijedi:

- striktna primjena zakonskih i podzakonskih propisa i standarda iz oblasti upravljanja otpadom,
- efikasna saradnja i koordinacija svih učesnika i kontrolnih organa vezanih za poslove upravljanja otpadom,
- izradu jedinstvenog katastra lokacija na kojima je nekontrolisano deponovan otpad i operativnog plana sanacije,
- na bazi realnih pretpostavki planirati lokacije i objekte za potrebe upravljanja otpadom, te obezbijediti njihovu gradnju ili uređenje.

Akcioni plan

Izradi akcionih planova pristupiti u suradnji sa nadležnim kantonalnim ministarstvima, preduzećima i upravama, vodeći računa da se realno planiraju i blagovremeno izvršavaju planske obaveze, te da se insistira na realizaciji planskih i drugih obaveza iz dijela nadležnosti kantonalnih ministarstava, preduzeća i uprava.

Akcione planove obavezno uraditi za potrebe:

- izrade prostorno-planske dokumentacije kojom se određuju lokacije za deponije otpada, ili za lociranje objekata u kojima će se tretirati otpad,
- planiranja izgradnje, uređenja i održavanja lokacija i objekata u kojima se tretira otpad,
- sanacije tzv. „divljih deponija otpada“ svih vrsta,
- sanacije stanja nastalog nekontrolisanim odlaganjem otpada na poljoprivrednom, šumskom i drugom zemljištu, u vodotocima i uz vodotoke, te na drugim lokacijama (mjere oporavka).

Nosioci ovog akcionog plana su:

Skupština Kantona, Vlada Kantona, nosioci upravljanja deponijama, po potrebi i druge službe i organi uprave Kantona i općina/grada, preduzeća i drugi.

2.2.11. Strateški pravac – Zaštita od mina i neeksplozivnih ubojnih sredstava

Presjek trenutnog stanja

Veliki broj i rasprostranjenost na području Kantona, često i na nepoznatim lokacijama, različitih vrsta minskih polja koja su postavljena u toku rata, predstavljaju opasnost po živote i zdravlje ljudi, materijalnih dobara i životinja.

Pojava neeksplozivnih ubojnih sredstava (NUS) i mina može se očekivati i na površinama koje nisu bile u zoni borbenih dejstava, prvenstveno kao rezultat neeksploziviranja, a zatim i izvršenja krivičnih djela (protuzakonito postavljanje), ili zbog nemara i nesavjesnosti lica koja bacaju mine i NUS na javne površine i druga mjesta, što ima elemente krivičnog djela.

Pojava velikog broja neeksplozivnih ubojnih sredstava zabilježena je i može se još uvijek očekivati na cjelokupnom teritoriju Kantona. Neeksplozivirana ubojna sredstva se često nalaze ispod površine zemlje (neeksplozivirane granate većih kalibara, trombloni i sl.) i kao takva predstavljaju nepoznatu i stalnu opasnost po građane, ali i njihovu imovinu, kao i imovinu državnih organa i preduzeća. Posebno je ovo izraženo u proljetnom periodu, kada se vrši čišćenje zemljišta i uređenje za poljoprivredne radove.

U 2011. godini izvršeno je izviđanje i obilježavanje svih sumnjivih površina od mina, koje je proveo BH MAC.

Područja razvoja zaštite i spašavanja

Prevenција i ublažavanje

Kada su u pitanju mjere prevencije, u smislu normativno-pravnog uređenja poslova zaštite od mina i neeksplozivnih ubojnih sredstava, ova oblast je uređena:

- Zakonom o deminiranju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 5/02),
- Standardima i operativnim procedurama za deminiranje i uklanjanje neeksplozivnih ubojnih sredstava BH MAC,

- Strategijom deminiranja BiH do 2019. godine,
- Zakonom o zaštiti i spašavanju i drugim zakonskim i podzakonskim propisima.

Pripravnost i spremnost

Mjere pripravnosti i spremnosti za djelovanje u uslovima kada već postoji realna opasnost po ljude i materijalna dobra od mina i NUS-a treba ojačati:

- detaljnim označavanjem minskih polja, „čuvanjem“ i održavanjem znakova upozorenja na opasnost od mina,
- obukom stanovništva i njihovim privikavanjem da žive i rade uz područja kontaminirana minama,
- mjerama zabrane kretanja i obavljanja privredne i druge djelatnosti u zonama visokog rizika,
- postavljanjem bilborda sa kartom minskih polja na javnim površinama prema minskim poljima,
- obukom i uvježbavanjem snaga za pružanje pomoći licima ugroženim minama i neeksplozivnim ubojnim sredstvima,
- uvježbavanjem procedura „brzog odgovora“ u slučaju minskih ekscesa.

Odgovor – oporavak

Mjere odgovora na postojeću opasnost od minskih polja i neeksplozivnih ubojnih sredstava već su uslijedile kroz Strategiju deminiranja Bosne i Hercegovine, planove i projekte deminiranja na području Kantona, ali i općina/gradova, ali ih je neophodno ubrzati i ojačati:

- pojačanim planskim otkrivanjem, obilježavanjem, uklanjanjem i uništavanjem mina i neeksplozivnih ubojnih sredstava.
- obezbjeđivanjem značajnijih sredstava za deminiranje i većim angažovanjem državnih deminerskih timova na području Kantona (timovi za deminiranje civilne zaštite i vojni timovi),
- izviđanjem i reizviđanjem radi adekvatnog i bezbjednog smanjenja ukupne rizične površine na području Kantona.

Mjere oporavka u područjima ugroženim minama i neeksplozivnim ubojnim sredstvima (nakon uklanjanja istih) planirati u sklopu posebnih stručnih mjera oporavka šumskog i poljoprivrednog zemljišta i vodotoka, te njihovog privođenja funkciji i namjeni.

Akcioni plan

Akcioni plan je donesen u okviru Plana protivminskog djelovanja na području Kantona i općina ZDK, pa je u skladu sa njim obraditi slijedeće:

- način ažuriranja podataka o minskim poljima i neeksplozivnim ubojnim sredstvima,
- izradu projekata i liste prioriteta za deminiranje područja Kantona i općina,
- uređenje i oporavak područja ranije kontaminiranih minama.

Nosioci ovog akcionog plana su:

Skupština i Vlada Kantona, općinsko/gradsko vijeće i općinski načelnik/gradonačelnik, kantonalni i općinski koordinatori za deminiranje, Kantonalna uprava civilne zaštite i Službe civilne zaštite općina/grada, Službe za katastar, urbanizam i imovinsko pravne poslove, a po potrebi i drugi organi uprave i službe općina/grada, BH MAC.

III. DIO

3. POSEBNI DOKUMENTI PROGRAMA RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

U ovom poglavlju daju se strateška opredjeljenja i obrađuju sva pitanja bitna za organizovanje i funkcionisanje sistema zaštite i spašavanja na području Kantona, polazeći od trenutnog stanja organizovanosti zaštite i spašavanja.

- Stanje organizovanosti i opredjeljenja u smislu unaprijeđenja tog stanja prikazano je u slijedećim posebnim dokumentima:
- Zaključci iz Procjene ugroženosti Zeničko-dobojskog kantona,
- Stanje organizovanosti civilne zaštite i dostignuti nivo razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća,
- Preventivne mjere zaštite i spašavanja koje će se provoditi,
- Ciljevi, zadaci i način ostvarivanja zaštite i spašavanja sa smjernicama za organizovanje snaga i sredstava civilne zaštite - snaga zaštite i spašavanja,
- Osnovi za izradu programa obučavanja i osposobljavanja za zaštitu i spašavanje,
- Smjernice za istraživačku i razvojnu djelatnost od značaja za zaštitu i spašavanje,
- Izvori finansiranja.

3.1. ZAKLJUČCI IZ PROCJENE UGROŽENOSTI TERITORIJE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA.

Ključne opasnosti za teritorij Zeničko-dobojskog kantona

Iz procjene ugroženosti ZDK vidljivo je da je područje ZDK podložno potresima, poplavama, visokim snježnim nanosima posebno u planinskim dijelovima, odronima i klizanjima tla, sušama tokom ljetnih mjeseci, kao i tučom (gradom) i ledom tokom proljetnih i jesenjih mjeseci, a ponekad i u ljetnim mjesecima požarom. Isto tako, posebno tokom jeseni i zime dolazi do velikih hladnoća i olujnih vjetrova koji prouzrokuju velike štete na infrastrukturi. U pojedinim razdobljima dolazi do pojava masovnih ljudskih, životinjskih i biljnih bolesti (epidemija, epizootije, kalamiteti biljnih bolesti i štetočina).

Obzirom da na području ZDK ima nekoliko rudnika, moguće su nesreće u rudnicima i tunelima.

Pored ovoga moguće su velike nesreće u cestovnom, željezničkom saobraćaju kao i avio nesreće.

3.2. STANJE ORGANIZOVANOSTI CIVILNE ZAŠTITE I DOSTIGNUTI NIVO RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA

Na osnovu procjene rizika i opasnosti, kao i dosadašnjih iskustava, u skladu sa Procjenom ugroženosti teritorije Zeničko-dobojskog kantona od prirodnih i drugih nesreća planirano je organizovanje slijedećih snaga:

Kantonalni i Općinski štabovi civilne zaštite,
Kantonalni i Operativni centri civilne zaštite,
Kantonalne i općinske Službe zaštite i spašavanja,
Jedinice civilne zaštite opće i specijalizovane namjene.

Struktura snaga za zaštitu i spašavanje i njihova trenutna popunjenost (lična formacija) iskazana je u slijedećim obrascima:

3.2.1.Služba za radio-hemijsko-biolšku (RHB) zaštitu

S obzirom da u Federaciji Bosne i Hercegovine, u sastavu Zavoda za javno zdravstvo već ima i djeluje Služba za RHB zaštitu, i u ZDK je formirana Služba za RHB zaštitu. Služba ima 10 pripadnika.

Minimalna personalna struktura službe za RHB zaštitu

SLUŽBA	BROJ EKIPA	BR.PRIPADNIKA	STR.SPREMA
1	2	3	4
ZA RHB IZVIĐANJE	Rukovodilac službe	1	VSS
	Ekipa za radijacijsko izviđanje	3	1 VSS + 2 SSS
	Ekipa za hemijsko izviđanje	3	- “ -
	Ekipa za biološko izviđanje	3	- “ -
UKUPNO:		10	
ZA RHB DEKONTAMINACIJU	3 ekipe	9	SSS

Minimum sredstava i opreme potrebne službi za RHB izviđanje

Red.br.	NAZIV ARTIKLA	Jed. mjere	Količina
1	2	3	4
1.	Detektor radijacijski	kom.	1
2.	Detektor hemijski	kom.	1
3.	Detektor za mjerenje, radijacijske kontaminacije hrane i vode	kpl	1
4.	Kombinezon za RHB zaštitu	kpl	10
5.	Aparat za disanje izolacijski - zračni	kom.	3
6.	Rezervna boca za zračni izolacijski aparat	kom.	3
7.	Aparat za disanje izolacijski - kiseonik	kom.	3
8.	Rezervna boca za kiseonik izolacijski aparat	kom.	3
9.	Rezervne patrone za kiseonik izolacijski aparat	kom.	30
10.	Kompresor za pretakanje kiseonika KD-5	kom.	1
11.	Kompresor - zračni za punjenje boca izolacijski aparat - zračnih	kom.	1
12.	Pribor za ispitivanje izolacijskih aparata	kpl.	1
13.	Izolacioni samo - spasitelj	kom.	30
14.	Čizme gumene	par	30
15.	Dozimetar - lični	kom.	30
16.	Zaštitna maska sa cjedilom	kom.	9
17.	Rukavice gumene	par	9
18.	Laboratorijske rukavice	par	100
19.	Kombinezon za jednokratnu upotrebu	kpl.	100
20.	PH - metar prijenosni	kom.	2
21.	Eksplziv-metar za detekciju eksplozivnih i otrovnih para i plinova	kom.	1
22.	Trake za označavanje kontaminiranog zemljišta s nosačima	kpl.	5
23.	Komplet za uzorkovanje (komplet za hemijsku analizu vode + komplet za hemijsku analizu zemlje)	kpl.	1
24.	Svjetiljka eksplozijsko zaštitna (EX - zaštita)	kom.	2
25.	Analizator za sumpor - dioksid (SO ₂)	kom.	2
26.	Analizator za azotne okside	kom.	2

27.	Analizator za hlor	kom.	2
28.	Analizator za čađ i prašinu	kom.	2
29.	Računar	kpl.	1
30.	Modem	kom.	1
31.	Frižider prijenosni 12 V	kom.	1
32.	Radio uređaj - ručni	kom.	3
33.	Stacionarna radio stanica	kom.	1
34.	Kompas	kom.	2
35.	Lični pribor za dekontaminaciju	kom.	10
36.	Vozilo terensko	kom.	1

3.2.2.Službe za spašavanje na vodi i pod vodom

U Zeničko-dobojskom Kantonu postoji Služba za zaštitu i spašavanje na vodi i pod vodom i to:
- za sliv rijeke Bosne.

Ovu Službu čine: SNIK „ATOM” iz Zavidovića, UG Rafting klub „ŽARA” iz Zenice, UG Rafting klub „NATRON” iz Maglaja i UG Rafting klub „KRIVAJA” iz Zavidovića

Minimalna personalna struktura službe za zaštitu i spašavanje na vodi i pod vodom

Red.br.	RONILAČKO ZVANJE	NIVO RONILAČKE OBUKE	ORGANIZACIJSKO MJESTO	BROJ PRIPADNIKA
1	2	3	4	5
1.	RONILAC	Minimum 3 zvjezdice	Rukovodilac službe	1
2.	RONILAC	Minimum 2 zvjezdice	Ronilac	4
3.	RUKOVODILAC ČAMCA	Minimum ispit za upravljanje čamcem	Motorista - vozač	1
4.	MEDICINSKI TEHNIČAR	Minimum srednja medicinska škola	Medicinski tehničar	1
5.	POMOĆNICI	Minimum SSS	Pripadnik	4
UKUPNO:				11

Minimum opreme za službu za zaštitu i spašavanje na vodi i pod vodom

Red.br.	Naziv sredstva - opreme	Jed. mjere	Količina po jedinici mjere
1	2	3	4
1.	Ronilačko odijelo - suho	kom.	11
2.	Ronilačka peraja	pari	11
3.	Ronilačke boce	kom.	11
4.	Ronilački regulator za disanje	kom.	11
5.	Ronilački sat	kom.	11
6.	Ronilački kompas	kom.	11
7.	Ronilački nož	kom.	11
8.	Pojas sa olovom utezima 10 kg	kpl.	11
9.	Ronilačke čarape i rukavice	kpl.	11
10.	Ronilački dubinomjer	kom.	11
11.	Torba transportna	kom.	11
12.	Manometar	kom.	11
13.	Podvodna baterija	kom.	11
UKUPNO:			

Minimum zajedničkih sredstava i opreme za službu za zaštitu i spašavanje na vodi i pod vodom

Red.br. 1	Naziv sredstva - opreme 2	Jed. mjere 3	Količina po jedinici mjere 4
1.	Ronilački padobran	kom.	3
2.	Podvodni fotoaparati sa rasvjetom	kpl.	1
3.	Konop 14 mm	m ^l	90
4.	Konop 12 mm	m ^l	90
5.	Konop 10 mm	m ^l	90
6.	Gumeni čamac za 10 osoba	kpl.	2
7.	Van-brodski motor snage 20 KS	kom.	2
8.	Ronilački kompresor 190 lit./minutu	kpl.	2
9.	Komplet uređaj za kiseoničnu reimerziju	kpl.	2
10.	Malo ručno vitlo	kpl.	2
11.	Vozilo kamionet 6 sjedišta + sanduk za teret	kpl.	2
12.	Radio uređaj - ručna	kom.	3
13.	Stacionirana radio stanica	kom.	1
14.	Medicinski komplet	kpl.	1
	UKUPNO:		

3.2.3. Službe za zaštitu i spašavanje od požara

Prema pravilima u vatrogasnim službama, vatrogasna jedinica ima najmanje 12 stručno osposobljenih, zdravstveno i psihofizički sposobnih vatrogasaca, a organizuje se u sljedeće oblike:

Minimalna personalna struktura jedne službe za zaštitu i spašavanje od požara

Red. br.	SLUŽBA-JEDINICA	Komanda brigade	Zamjenik komandanta brigade	Operativni komandant centra	Komandir čete	Komandir voda	Komandir odjeljenja	Vatrogasac	Vozač	SVEGA
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	ODJELJENJE						1	10	1	12
2.	VOD					1	3	21	3	28
3.	ČETA				1	2	6	40	6	55
4.	BRIGADA	1	1	1	2	4	12	81	12	114

Napomena:

Na osnovu procjene potreba u okviru organizacionog sastava profesionalne vatrogasne brigade osnovat će se Odjeljenje za izvršavanje posebno složenih zadataka brzih akcija zaštite i spašavanja uslijed ugroženosti većim požarima, eksplozijama i havarijama u tvornicama koje se bave proizvodnjom i preradom hemijskih, petrohemijskih i drugih opasnih materija velikim prometnim nesrećama, prirodnim i drugim nesrećama itd. Pripadajuća sredstva i oprema prikazana su u pregledima za brigadu.

a) Minimum lične i kolektivne opreme i sredstava za službu za zaštitu i spašavanje od požara, jačine 114 ljudi

Minimum lične opreme

Red.br.	Naziv sredstva-opreme	Jed. mjere	Količina po jed. mjere
1	2	3	4
1.	Vatrogasno odijelo	kom.	114
2.	Vatrogasna kaciga	kom.	114
3.	Zaštitne cipele duboke	kom.	114
4.	Opasač radni (za penjanje)	kom.	114
5.	Zaštitna plinska maska	kom.	114
6.	Zaštitno odijelo protiv toplote	kom.	7
7.	Uže za penjanje - 25 m	kom.	7
UKUPNO:			

Minimum kolektivne opreme i sredstava

Red.br.	Naziv sredstva - opreme	Jed. mjere	Količina po jed. mjere
1	2	3	4
1.	Aparati za zaštitu organa za disanje (Dra ger)	kom.	3
2.	Aparati i uređaji za kontrolu disajnih sprava	kom.	3
3.	Ručni aparati za gašenje S-6 i S-9	kom.	5
4.	Ručni aparati za gašenje CO ₂ - 5 kg	kom.	5
5.	Centrifugalne pumpe 400 lit./min.	kom.	1
6.	Pumpe i oprema za dobavu vode iz većih dubina	kom.	1
7.	Vatrogasne cijevi (usisne, tlačne) 15 m	m ^l	10
8.	Vatrogasna crijevna oprema (spojnice, brtve i drugo)	kom.	10
9.	Osigurači za spojnice	kom.	50
10.	Mlaznice	kom.	50
11.	Razdjelnice	kom.	50
12.	Sabirnice	kom.	50
13.	Usisne sitke (korpe)	kom.	2
14.	Hidrantski nastavci	kom.	2
15.	Oprema za dobivanje pjene	kom.	3
16.	Bacači vode i pjene	kom.	3
17.	Ljestve aluminijske	kom.	3
18.	Ljestve aluminijske, dvodijelne	kom.	3
19.	Oprema za rasvjetu (svjetiljke - reflektori)	kom.	2
20.	Tehnički alat	kom.	
	- makaze	kom.	1
	- motorna pila za beton i željezo	kom.	1
	- motorna pila za drvo	kom.	1
	- sanduk sa tehničkim alatom	kom.	1
	- pul - motor	kom.	1
21.	Elektro-generato	kom.	1
22.	Kotur za spašavanje	kom.	2
UKUPNO:			

Minimum vatrogasnih vozila i druge mobilne opreme

Red.br.	Naziv sredstava - opreme	Jed. mjere	Količina po jed. mjere
1.	Komandno vozilo	kom.	1
2.	Navalno vozilo	kom.	1
3.	Kombinirano vozilo	kom.	1
4.	Auto-cisterna 5000 litara	kom.	1
5.	Vatrogasna cisterna 8000 litara	kom.	1
6.	Vatrogasno kombi vozilo	kom.	1
7.	Automobilske ljestve dužine 30 m	kom.	1
8.	Vozilo za spašavanje na putevima	kom.	1
9.	Vatrogasno vozilo za tehničke intervencije s kompletima specijalne opreme (lahko)	kom.	1
10.	Vozilo za organizaciju komandnog centra sa sistemom veza i osvjetljenjem, za šumske i slične požare	kom.	1
11.	Vozilo sa opremom za dekontaminaciju (TAM i dr. proizvođači)	kom.	1
12.	Ventilator dimovuk "Tornado	kom.	1
13.	Interventno komandno vozilo	kom.	1
14.	Samo-spasilac	kom.	1
15.	Rollglis (uređaj za spašavanje)	kom.	1
16.	Otvorena spustnica	kom.	1
17.	Zatvorena spustnica	kom.	1
18.	Eksploziv - metar	kom.	1
	UKUPNO:		

b) Minimum lične i kolektivne opreme i sredstava jedne službe za zaštitu i spašavanje od požara, jačine 55 ljudi

Minimum lične opreme

Red.br.	Naziv sredstava - opreme	Jed.mjere	Količina po jed. mjere
1	2	3	4
1.	Vatrogasno odijelo	kom.	55
2.	Vatrogasna kaciga	kom.	55
3.	Zaštitne cipele duboke	kom.	55
4.	Opasač radni (za penjanje)	kom.	55
5.	Zaštitna plinska maska	kom.	55
6.	Zaštitno odijelo protiv toplote	kom.	3
7.	Uže za penjanje - 25 m	kom.	3
UKUPNO:			

Minimum kolektivne opreme i sredstava

Red.br.	Naziv sredstava - opreme	Jed.mjere	Količina po jed. mjere
1	2	3	4
1.	Aparati za zaštitu organa za disanje (Dra ger)	kom.	3
2.	Aparati i uređaji za kontrolu dišnih sprava	kom.	3
3.	Ručni aparati za gašenje S-6 i S-9	kom.	5
4.	Ručni aparati za gašenje CO ₂ - 5 kg	kom.	5
5.	Centrifugalne pumpe 400 lit./min.	kom.	1
6.	Pumpe i oprema za dobavu vode iz većih dubina	kom.	1
7.	Vatrogasne cijevi (usisne, tlačne) 15 m	m ^l	5
8.	Vatrogasna crijevna oprema (spojnice,brtve i drugo)	kom.	5
9.	Osigurači za spojnice	kom.	50
10.	Mlaznice	kom.	50
11.	Razdjelnice	kom.	50
12.	Sabirnice	kom.	50
13.	Usisne sitke (korpe)	kom.	2
14.	Hidrantski nastavci	kom.	2
15.	Oprema za dobijanje pjene	kom.	2
16.	Bacači vode i pjene	kom.	2
17.	Ljestve aluminijske	kom.	2
18.	Ljestve aluminijske, dvodijelne	kom.	2
19.	Oprema za rasvjetu (svjetiljke - reflektori)	kom.	2
20.	Tehnički alat		
	- makaze	kom.	1
	- motorna pila za beton i željezo	kom.	1
	- motorna pila za drvo	kom.	1
	- sanduk sa tehničkim alatom	kom.	1
	- pul- motor	kom.	1
21.	Elektro-generator	kom.	1
22.	Koloturnik za spašavanje	kom.	1
UKUPNO:			

Minimum vatrogasnih vozila i druge mobilne opreme

Red.br.	Naziv sredstava - opreme	Jed.mjere	Količina po jed. mjere
1	2	3	4
1.	Komandno vozilo	kom.	1
2.	Navalno vozilo	kom.	1
3.	Kombinirano vozilo	kom.	1
4.	Auto-cisterna 5000 litara	kom.	1
5.	Vatrogasna cisterna 8000 litara	kom.	1
6.	Vatrogasno kombi vozilo	kom.	1
7.	Automobilske ljestve dužine 30 m	kom.	1
8.	Vozilo sa opremom za dekontaminaciju (TAM i drugi proizvođači)	kom.	1
9.	Ventilator dimovuk "Tornado	kom.	1

10.	Interventno komandno vozilo	kom.	1
11.	Samo-spasilac	kom.	1
12.	Otvorena ili zatvorena spustnica	kom.	1
13.	Eksploziv-metar	kom.	1
UKUPNO:			

c) Minimum lične i kolektivne opreme i sredstava jedne službe za zaštitu i spašavanje od požara, jačine 28 ljudi.

Minimum lične opreme

Red.br.	Naziv sredstava - opreme	Jed.mjere	Količina po jed. mjere
1	2	3	4
1.	Vatrogasno odijelo	kom.	28
2.	Vatrogasna kaciga	kom.	28
3.	Zaštitne cipele duboke	kom.	28
4.	Opasač radni (za penjanje)	kom.	28
5.	Zaštitna plinska maska	kom.	28
6.	Zaštitno odijelo protiv toplote	kom.	3
7.	Uže za penjanje - 25 m	kom.	3
UKUPNO:			

Minimum kolektivne opreme i sredstava

Red.br.	Naziv sredstava - opreme	Jed.mjere	Količina po jed. mjere
1	2	3	4
1.	Aparati za zaštitu organa za disanje (Dra ger)	kom.	3
2.	Aparati i uređaji za kontrolu dišnih sprava	kom.	1
3.	Ručni aparati za gašenje S-6 i S-9	kom.	5
4.	Ručni aparati za gašenje CO ₂ - 5 kg	kom.	5
5.	Centrifugalne pumpe 400 lit./min.	kom.	1
6.	Pumpe i oprema za dobavu vode iz većih dubina	kom.	1
7.	Vatrogasne cijevi (usisne, tlč ne) 15 m	m ^l	5
8.	Vatrogasna crijevna oprema (spojnice,brtve i drugo)	kom.	5
9.	Osigurači za spojnice	kom.	40
10.	Mlaznice	kom.	40
11.	Razdjelnice	kom.	40
12.	Sabirnice	kom.	40
13.	Usisne sitke (korpe)	kom.	1
14.	Hidrantski nastavci	kom.	1
15.	Oprema za dobijanje pjene	kom.	1
16.	Bacači vode i pjene	kom.	1
17.	Ljestve aluminijske	kom.	1
18.	Ljestve aluminijske, dvodijelne	kom.	1
19.	Oprema za rasvjetu (svjetiljke - reflektori)	kom.	1
20.	Tehnički alat		
	- makaze	kom.	1

	- motorna pila za beton i željezo	kom.	1
	- motorna pila za drvo	kom.	1
	- sanduk sa tehničkim alatom	kom.	1
	- pul- motor	kom.	1
21.	Elektro-generator	kom.	1
22.	Kotur za spašavanje	kom.	1
UKUPNO:			

Minimum vatrogasnih vozila i druge mobilne opreme

Red.br.	Naziv sredstava - opreme	Jed.mjere	Količina po jed. mjere
1	2	3	4
1.	Komandno vozilo	kom.	1
2.	Navalno vozilo	kom.	1
3.	Kombinirano vozilo	kom.	1
4.	Auto-cisterna 5000 litara	kom.	1
5.	Vatrogasna cisterna 8000 litara	kom.	1
6.	Vatrogasno kombi vozilo	kom.	1
7.	Automobilske ljestve dužine 30 m	kom.	1
8.	Ventilator dimovuk "Tornado	kom.	1
9.	Samo-spasilac	kom.	1
10.	Otvorena ili zatvorena spustnica	kom.	1
11.	Eksplוזiv-metar	kom.	1
UKUPNO:			

3.2.4.Sredstva i oprema za zaštitu i spašavanje s visina

Na području ZDK formirana je Služba za zaštitu i spašavanje sa visina u čijem sastavu su: Društvo-klub ekstremnih sportova „SCORPIO“ d.o.o. Zenica i SNIK „ATOM“ Zavidovići.

Iz dole prikazanih tabela vidljiva je specifikacija ličnih i kolektivnih sredstava za ovu Službu.

a) Minimalna lična struktura službe za spašavanje s visina

Red.br.	ZVANJE	ORGANIZACIJSKO MJESTO	BROJ PRIPADNIKA
1	2	3	4
1.	Instruktor	Načelnik	1
2.	Instruktor	Gorske službe spašavanja	4
3.	Instruktor	Alpinist	2
4.	Instruktor	Speleolog	2
5.	Spasilac	Ljekar	1
6.	Spasilac	Pripadnik	7
7.	Spasilac	Skladištar	1
UKUPNO:			18

b) Minimum kolektivne spasilačke opreme za službu za spašavanje s visina

Red.br.	Naziv sredstva - opreme	Jed. mjere	Količina po jed. mjere
1	2	3	4
1.	Transportno sredstvo (MARINER) za ljetu	kom.	1
2.	Transportno sredstvo (AKI - čamac) za zimu	kom.	1
3.	Vakum sistem za imobilizaciju	kom.	5
4.	Nosila - aluminijska postavljena	kom.	2
5.	Komplet vitlo za podizanje i spuštanje	kom.	1
6.	Ljestve za penjanje sa sajlom (savitljive) 20 m	kom.	2
7.	Uže statik Ø 11 mm 200 m	kom.	9
8.	Uže statik Ø 10 60 m	kom.	9
9.	Uže elastik Ø 11 mm 60 m	kom.	2
10.	Prusika Ø6 i 7 mm po 80 m	kom.	2
11.	Pojas za penjanje	kom.	9
12.	Karabinere s maticom svih vrsta	kom.	20
13.	Capin	kom.	9
14.	Nožna penjalica (Žimar)	kom.	4
15.	Prsna penjalica (Krol)	kom.	4
16.	Osmica tip ASMU	kom.	9
17.	Sonde za snijeg	kom.	9
18.	Stacionarni radio uređaj	kom.	1
19.	Radio uređaj - ručni	kom.	4
20.	Naglavne lampe	kom.	9
21.	Reflektori (jodilux)	kom.	3
22.	Signalna lampa (ručna)	kom.	2
23.	Ruksak za penjanje	kom.	9
24.	Vreće za spašavanje (veston)	kom.	9
25.	Kompleti prve pomoći (lični)	kom.	9
26.	Samo-spasioci	kom.	2
27.	Prsna košuljica	kom.	9
28.	Cipele univerzal alpinističke (br.:41 do 46)	pari	9
29.	Sidro - anker za snijeg	kom.	4
30.	Visinomjer - barometar	kom.	1
31.	Osigurač - shunt	kom.	2
32.	Alpinistički klinovi - razni	kom.	50
33.	Ekspanzivni klinovi (spitovi)	kom.	50
34.	Ručna bušilica za ekspanzivne klinove	kom.	2
35.	Električna bušilica sa rezervnim akumulatorom	kom.	2
36.	Spuštalica	kom.	2
37.	Grigi - uređaj za osiguranje	kom.	5
38.	Alpinistički šljem	kom.	9
39.	Kombinezon	kom.	9
40.	Džemperi	kom.	9
41.	Hlače PUMP	kom.	9
42.	Košulja TERMO	kom.	9
43.	Vjetrovka	kom.	9
44.	Gležnjaci	pari	9
45.	Plinska kuhala	kom.	5
46.	Šatori 2-3 osobe	kom.	3
47.	Agregat 1,5 KW	kom.	1
48.	Sjekira	kom.	2
49.	Ašov - mali	kom.	5
50.	Video kamera	kom.	1
51.	Foto aparat	kom.	1
52.	Kompas	kom.	9
	UKUPNO:		

3.2.5. Služba za zaštitu i spašavanje iz ruševina

Ratna djelovanja, potresi, poplave, požari, odnosno spašavanje ljudi i materijalnih dobara zatrpanih u ruševinama ili onih koji su ugroženi u oštećenim i oslabljenim objektima predstavlja glavni vid aktivnosti u zaštiti i spašavanju.

Izvođenjem kompleksa aktivne zaštite, spašavanja i zbrinjavanja ugroženih i stradalih ljudi i materijalnih dobara, te uspostavljanjem i obnavljanje poremećene urbane sredine zahtjeva brojne, dobro organizovane i opremljene snage. Zaštita i spašavanje iz ruševina obuhvata preventivne mjere zaštite koje se poduzimaju prije nego dođe do neposrednog razaranja i kao drugo, mjera spašavanja i uklanjanja nastalih posljedica radi smanjenja i ublažavanja ljudskih i materijalnih gubitaka. U ZDK je ova Služba organizovana kroz privredne subjekte: Rudnik mrkog uglja Zenica, pri "Centralnoj stanici za spašavanje" i "TRGOŠPED" d.o.o Kakanj..

Minimalna lična struktura službe za spašavanje iz ruševina

Red.br.	FUNKCIJA U SLUŽBI	BROJ PRIPADNIKA
1.	Načelnik službe	1
2.	Šef odjela	3
3.	Spasilac	6
4.	Geofonist	3
5.	Pomoćnik spasioca	8
6.	Vozač	4
7.	Bolničar	1
UKUPNO:		26

Minimalna sredstva i oprema službe za spašavanje iz ruševina

Red.br.	Naziv sredstava - opreme	Jed.mjere	Količina po jed. mjere
1	2	3	4
1.	Motorna pila za beton i željezo	kom.	2
2.	Motorna pila za drvo	kom.	2
3.	Makaze za sječenje betonskog željeza	kom.	2
4.	Hidraulična dizalica 10 t	kom.	1
5.	Hidraulična dizalica 5 t	kom.	1
6.	Prijenosni uređaj za izvlačenje "Tifor	kom.	1
7.	Aparat za autogeno zavarivanje i sječenje	kpl.	1
8.	Samostalni motorni bušać sa osnovnim kompletom i burgijom 800 mm, sjekačem za beton, glijetom za lomljenje, kajlom, pumpom i osnovnim elementima	kom.	1
9.	Motorna pumpa za mulj	kom.	1
10.	Motorna pumpa za vodu	kom.	1
11.	Elektronski - akustični geofon (3 kom. u kpl.)	kpl.	1
12.	Agregat prijenosni 220/380 V	kom.	1
13.	Megafon	kom.	2
	UKUPNO:		

Materijalno-tehnička sredstva sa kojima je ranije raspolagala civilna zaštita su otuđena usljed ratnih dejstava ili istrošena i tehnički prevaziđena i evidentno je da trenutno nedostaje veći broj tih sredstava, tako da bi u narednom periodu bilo potrebno pažnju posvetiti njihovoj nabavci sagledavajući prioriteta materijalno-tehnička sredstva. Sve strukture civilne zaštite potrebno je obučiti i uvježbati za rukovanje materijalno-tehničkim sredstvima i opremom.

3.3. PREVENTIVNE MJERE ZAŠTITE I SPAŠAVANJA KOJE ĆE SE PRIMJENJIVATI

Preventivno djelovanje kao razvojno područje zaštite i spašavanja utvrđuje se kao najvažnija, težišna aktivnost nosilaca planiranja mjera zaštite i spašavanja, odnosno kao centralna tačka svih aktivnosti državnih organa, pravnih i fizičkih lica u pripremi za efikasan odgovor na izazove i opasnosti od prirodnih i drugih nesreća.

U tom pravcu definišu se mjere prevencije koje je neophodno provoditi, a koje imaju izuzetnu važnost za unapređenje stanja u svim oblastima zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, u slijedećim oblastima:

- oblast normativno-pravnog uređenja sistema zaštite i spašavanja, u pogledu organizovanja snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje, podjelu nadležnosti i odgovornosti za izvršavanje određenih poslova i zadataka,
- u oblasti uređenja teritorije Zeničko-dobojskog kantona u smislu sanacije šteta i stvaranje uslova za oporavak područja ranije pogođenih prirodnim i drugim nesrećama.
- u oblasti planiranja, u smislu sanacije stanja nastalog destruktivnim djelovanjem prirodnih i drugih nesreća (rat, poplava, požar i dr.), djelovanjem negativnih pojava pojedinaca i grupa (bespravna gradnja) i nekontrolisanim odlaganjem, skladištenjem ili deponovanjem otpada ili drugih štetnih tvari i materija,
- u oblasti prostornog planiranja strateškog razvoja Zeničko-dobojskog kantona u smislu planiranja i uređenja novih građevinskih zona i planiranja važnih komunikacionih i drugih koridora,
- u oblasti istraživanja određenih područja predviđenih za planiranje gradnje naselja, industrijskih kapaciteta ili za obavljanje privredne djelatnosti, s ciljem da se prepoznaju potencijali, ali i opasnosti koje mogu ugroziti te planove i projekte,
- u oblasti racionalnog ekonomičnog i po čovjeka i okolinu neškodljivog korištenja prirodnih i drugih potencijala Zeničko-dobojskog kantona u privredne svrhe,
- u oblasti sanacije trenutnog stanja i planiranja zaštite i održavanja kulturno-istorijskih spomenika i drugih znamenitosti Bosne i Hercegovine i Zeničko-dobojskog kantona
- u oblasti uspostavljanja i održavanja funkcionalnog sistema praćenja pojave prirodnih i drugih nesreća i sistema osposobljenog da blagovremeno primi, obradi ili proslijedi informaciju, obavještenje, naređenje i druge podatke o prirodnim i drugim nesrećama,
- u oblasti informisanja i obavješćavanja stanovništva o prirodnim i drugim nesrećama, opasnostima koje prijete od tih nesreća, posljedicama koje mogu nastati i načina provođenja mjera samozaštite i uzajamne zaštite,
- u oblasti međusobne saradnje sa pripadnicima oružanih snaga Bosne i Hercegovine, BH MAC-a, deminerskih timova, policijskih agencija i drugih državnih organa, službi i ustanova osloniti se na procedure koje će sa navedenima uspostaviti Kantonalna i Federalna uprava civilne zaštite ili njima nadređeni organi i parlamenti,
- oblast saradnje sa međunarodnim organizacijama razviti na principima koje uspostave nadležni kantonalni, federalni i državni organi u skladu sa njihovim nadležnostima,

- oblast razmjene informacija i podataka o prirodnim i drugim nesrećama, međusobno pružanje pomoći i druge poslove od zajedničkog interesa sa graničnim općinama iz Republike Srpske definisati na principima koje uspostave nadležni kantonalni, federalni i državni organi.

Razvoj sistema zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u području prevencije detaljnije je obrađen u poglavlju 2. ovog Programa za svaku od mjera, te se s toga ovdje detaljno ne razrađuju, nego se obrađuje samo dio koji, u smislu prevencije, ima jednak značaj za sve oblasti zaštite i spašavanja.

3.4. CILJEVI, ZADACI I NAČIN OSTVARIVANJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA, SA SMJERNICAMA ZA ORGANIZOVANJE SNAGA I SREDSTAVA CIVILNE ZAŠTITE – SNAGA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

Polazeći od procjene ugroženosti teritorije Zeničko-dobojskog kantona od prirodnih i drugih nesreća, te cijeneći potrebe i mogućnosti Zeničko-dobojskog kantona, u pogledu razvoja sistema zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara definišu se:

3.4.1. CILJEVI OSTVARIVANJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

Dosadašnja teoretska i praktična iskustva o prirodnim i drugim nesrećama koje su ugrožavale ili mogu ugroziti ljude i materijalna dobra na teritoriji našeg Kantona opredjeljuju ciljeve Zeničko-dobojskog kantona u pogledu razvoja sistema zaštite i spašavanja, ka slijedećem:

- da se kroz izvršavanje redovnih i planskih poslova nadležnih državnih organa, preduzeća, ustanova, građana i zajednice u cjelini obezbjedi striktno poštivanje normativa i standarda iz svih oblasti društvenog i privatnog života, u smislu preventivnog djelovanja radi zaštite ljudi i materijalnih dobara,
Rok: Kontinuirano.
Nosioци: Vlada kantona, Kantonalni organi uprave, Općinski/gradski načelnik/gradonačelnik, Kantonalne i općinske/gradske službe, pravna lica, građani.
- da se blagovremeno uoče, po potrebi istraže i djelovanjem nadležnih organa i službi otklone sve potencijalne opasnosti koje mogu ugroziti ljude i materijalna dobra ili svojim djelovanjem mogu pospješiti i pojačati negativne efekte prirodnih i drugih nesreća,
Rok: Kontinuirano.
Nosioци: Vlada kantona, Kantonalni organi uprave, Općinski/gradski načelnik/gradonačelnik, općinske službe, pravna lica.
- da se osloncem na postojeće snage u Kantonu i općinama, mjesnim zajednicama, udruženjima građana, ustanovama i drugim pravnim licima sa područja kantona dogradi postojeći sistem zaštite i spašavanja, tako da se dobije podesna i djelotvorna struktura za zaštitu i spašavanje usmjerena na ostvarivanje vizije razvoja i iz nje izvedenih ciljeva,
Rok: Kontinuirano.
Nosioци: Kantonalna uprava civilne zaštite, Službe CZ općina/grada, mjesne zajednice, pravna lica i udruženja građana.
- da se obezbjedi proceduralno i zakonski ispravno prikupljanje i korištenje sredstava namijenjenih za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara i da se ta sredstva, po mogućnosti, ojačaju donatorskim sredstvima i sredstvima projekata posebno značajnih za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara.
Rok: Kontinuirano.
Nosioци: Vlada kantona, Općinski/gradski načelnik/gradonačelnik, Kantonalni i Općinski štab CZ i Kantonalna uprava i Službe CZ općina/grada.

3.4.2. ZADACI I NAČIN OSTVARIVANJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

Zaštita ispašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća direktno zavisi od kvalitetnog provođenja preventivnih mjera zaštite i spašavanja, jer se time stvaraju preduslovi za praćenje i analiziranje pojava koje mogu nagovijestiti nastanak prirodne i druge nesreće, preduzimanje mjera radi ublažavanje posljedica nastanka nesreća, spriječavanje pojave popratnih pojava tih nesreća i blagovremeno sklanjanje ljudi i materijalnih dobara ispred istih.

3.4.2.1. Zadaci

- obučiti, uvježbati i usmjeriti redovne službe općina, preduzeća i ustanove da u sklopu svojih redovnih poslova planiraju i provode mjere zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, naročito u području preventivnog djelovanja i djelovanja koje za cilj ima ublažavanje posljedica nastanka prirodnih nesreća i njihovih popratnih pojava tih nesreća,

Završiti proces formiranja struktura civilne zaštite na način da se dobije podesna i djelotvorna struktura za zaštitu i spašavanje, što će se postići:

- obučavanjem i uvježbavanjem Općinskog štaba civilne zaštite i konkretizacijom zaduženja članovima Štaba u vezi sa provođenjem mjera zaštite i spašavanja,
- popunjavanjem, opremanjem, obučavanjem i uvježbavanjem formiranih štabova civilne zaštite mjesnog područja za djelovanje u redovnim i vanrednim prilikama, samostalno ili u koordinaciji sa mjesnim zajednicama,
- obučavanjem formiranih službi zaštite i spašavanja na nivou Kantona, sa osloncem na službe zaštite i spašavanja ZDK za oblasti za koje Kantonalna uprava civilne zaštite nije predviđela formiranje službi,
- obučavanjem povjerenika civilne zaštite i njihovim prilagođavanjem da rade u sklopu jedinstvenog sistema zaštite i spašavanja, naročito u dijelu koji se odnosi na prikupljanje, obradu i prosljeđivanje informacija o prirodnim i drugim nesrećama preko Operativnih centara civilne zaštite,
- ojačavanjem kapaciteta i resursa Operativnih centara civilne zaštite da u svim vremenskim i drugim uslovima može ispuniti postavljene zadatke i obaveze u pogledu preventivne i operativne zaštite ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća,
- uspostavljanjem procedura o načinu evidentiranja i procjenjivanja šteta nastalih djelovanjem prirodnih i drugih nesreća i načinu saopštavanja rezultata tih šteta,
- obučiti i uvježbati kantonalne i općinske strukture civilne zaštite za izvršavanje poslova i zadataka u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, u dijelu njihove nadležnosti i postavljenih im zadataka,
- definisati potrebe za imenovanjem povjerenika civilne zaštite, nakon čega zatražiti uspostavljanje takvog sistema organizacije struktura civilne zaštite,
- obučiti, uvježbati i usmjeriti nevladine organizacije za izvršavanje poslova i zadataka iz djelokruga rada tih organizacija i u dijelu postavljenih im zadataka,
- razraditi način traženja pomoći od OS BiH, policije i drugih državnih organa u slučaju nastanka prirodne i druge nesreće, način njihovog uvođenja u akcije koje preduzimaju strukture civilne zaštite radi zaštite ljudi i materijalnih dobara,
- snage i sredstva namijenjene za provođenje preventivnih i operativnih mjera zaštite i spašavanja držati u stanju koje garantuje efikasnu upotrebu u slučaju da zaprijeti ili nastane prirodna i druga nesreća.

3.4.2.2. Način ostvarivanja zaštite i spašavanja

Preventivnu i operativnu zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća provoditi u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima koji uređuju oblast zaštite i spašavanja i drugim propisima i standardima iz te oblasti.

Uspješno provođenje tih mjera postići će se na slijedeći način:

- obezbjeđenjem da svi građani, samostalno ili u sklopu organizovanih struktura civilne zaštite, provode mjere lične i uzajamne zaštite,
- da kantonalni organi uprave, općinske/gradske službe, preduzeća i ustanove u sklopu redovnih poslova i zadataka procjenjuju mogućnosti nastanka određenih opasnosti i da u skladu sa tim planiraju provođenje mjera preventivne i operativne zaštite, samostalno ili u suradnji sa drugim službama, preduzećima i ustanovama (u godišnjim planovima rada, projektima, akcijskim planovima i sl.),
- donošenjem i realizacijom planova zaštite i spašavanja Zeničko-dobojskog kantona od prirodnih i drugih nesreća za procjenjene vrste opasnosti (požar, poplava i dr.), realizacijom projekata, posebnih planova, akcija i inicijativa,
- realizacijom planova kantona, općina/grada,
- blagovremenim ažuriranjem Procjene ugroženosti ZDK i planiranjem mjera zaštite i spašavanja u skladu sa opasnostima procjenjenim ažuriranjem,
- popunjavanjem ličnih i materijalnih formacija civilne zaštite,
- donošenjem i realizacijom planova obučavanja i osposobljavanja struktura civilne zaštite.

3.4.3. SMJERNICE ZA ORGANIZOVANJE SNAGA I SREDSTAVA CZ

3.4.3.1. Opće smjernice

Opće smjernice za organizovanje snaga i sredstava civilne zaštite Zeničko-dobojskog kantona sadržne su u:

- Zakonu o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", br. 39/03, 22/06 i 43/10) i podzakonskim propisima koji uređuju oblast zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara u Federaciji BiH,
- Zakonu o nadležnostima kantonalnih organa Zeničko-dobojskog kantona u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ("Službene novine ZDK", broj 9/08 i 06/11),

3.4.3.2. Posebne smjernice

- da se službe zaštite i spašavanja organizuju u pravnim licima čija je djelatnost podudarna ili slična potrebama zaštite i spašavanja i koja imaju odgovarajuće resurse, ili se oslanjati na kantonalne i federalne službe,
- da se obezbijedi funkcionalna i eksteritorijalna popuna struktura civilne zaštite koja je u stanju pravovremeno djelovati i odgovoriti na sva ugrožavanja, na način da cjelovito i dugoročno zadovolji potrebe kantona, općina i njenih građana na smanjenju uticaja prirodnih i drugih nesreća na život i zdravlje ljudi, bezbjednost materijalnih dobara i zaštitu okoline,
- da se popuna štabova, službi jedinica i povjerenika civilne zaštite materijalno-tehničkim sredstvima i opremom planira i provodi u skladu sa prioritetima, vodeći računa o finansijskim mogućnostima kantona i općina/grada,
- da se rukovanje materijalno-tehničkim sredstvima i opremom namjenjenom za zaštitu i spašavanje povjerava isključivo stručnim ili obučanim pripadnicima civilne zaštite.

3.5. OSNOVI ZA IZRADU PROGRAMA OBUČAVANJA I OSPOSoblJAVANJA ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE

Obučavanje u strukturama civilne zaštite je aktivnost kojom se pripadnici civilne zaštite, građani i druga lica obučavaju i stječu potrebna stručna znanja i vještine iz oblasti zaštite i spašavanja neophodna za uspješno izvršavanje zadataka u oblasti zaštite i spašavanja.

Obavezu obučavanja imaju:

- građani (od 15 do 60 godina muškarci, žene od 15 do 55 godina, izuzev onih građana koji nisu sposobni pohađati obuku i osposobljavanje),
- pripadnici struktura civilne zaštite (pripadnici štabova, jedinica i povjerenici CZ-e i službe zaštite i spašavanja), kao i
- pripadnici pojedinih struktura CZ za podučavanje i osposobljavanje na specijalističkim kursovima (osobe koje se podučavaju za upravljanje i zapovjedanje u CZ i osposobljavanje za korištenje određenih specijalnih materijalno-tehničkih sredstava).

Obučavanje i osposobljavanje se vrši po nastavnim planovima i programima koje donosi direktor Federalne uprave civilne zaštite. Nastavni planovi i programi sadrže konkretne teme obuke, način njihove provedbe, lica koja prisustvuju, mjesto i vrijeme provedbe, materijalno-tehnička sredstva potrebna za izvođenje obuke, kao i druga pitanja potrebna za organizaciju i izvođenje obuke i osposobljavanja u oblasti zaštite i spašavanja.

3.5.1. Analiza postojećeg stanja

Osnovna snaga struktura civilne zaštite pri izradi ovog Programa jeste da su organizovane i strukturalno popunjene službe zaštite i spašavanja, kao i u pojedinim općinama/gradovima, gdje su organizovane specijalizovane jedinice za zaštitu od požara obučena da učestvuju u većini prirodnih nepogoda i drugih nesreća.

Prijetnja po strukturu civilne zaštite predstavlja pad interesa za sudjelovanje u civilnoj zaštiti, kao i nedovoljan poticaj i motivacija za uključivanje i angažovanje mlađe populacije u strukturu zaštite i spašavanja. Pad zapošljavanja predstavlja prijetnju za planirani period Programa razvoja, obzirom da pad zapošljavanja radnika utiče direktno na uplatu posebne naknade za zaštitu i spašavanje, kao osnovnih sredstava za razvoj zaštite i spašavanja.

3.5.2. Osnove aktivnosti obučavanja i osposobljavanja

Ovim dokumentom uređuju se: ciljevi i namjena, planiranje, organizovanje, izvođenje i provjeravanje stepena obučenosti i osposobljenosti za zaštitu i spašavanje, kao i materijalno-tehničko i finansijsko osiguravanje procesa izvođenja obuke i osposobljavanja struktura zaštite i spašavanja.

Osnovni cilj u programskom periodu je dostizanje takvog nivoa obučenosti i osposobljenosti svih struktura civilne zaštite u skladu sa utvrđenim stepenima ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća naznačenih u Procjeni, koji će omogućiti pravovremeno i efikasno djelovanje.

Da bi sistem civilne zaštite na području Zeničko-dobojskog kantona bio efikasan i svrsishodan potrebno je Kantonalne štabove, općinske/gradske štabove, organe i službe, jedinice i povjerenike civilne zaštite opremiti i obučiti shodno procijenjenom riziku opasnosti od prirodnih i drugih nesreća. Aktivnosti obučavanja i osposobljavanja treba intenzivirati nakon donošenja ovog Programa u operativno–stručnom dijelu.

3.5.2.1. Programiranje i planiranje

Programiranje obuke i osposobljavanja vrši se u skladu sa članom 169. tačka 5. Zakona o zaštiti i spašavanju.

Na području ZDK u sastavu struktura CZ djeluje 12 štabova općina/grada, koji po donošenju ovog Programa trebaju proći intenzivnu, sistemsku obuku u skladu sa Federalnim planom i programom u cilju adekvatnog reagovanja u slučaju nastanka prirodne ili druge nesreće.

Program osposobljavanja za zaštitu i spašavanje u ZDK obuhvata slijedeće strukture:

- Članove kantonalnog i općinskog/gradskog štaba, kao i štabove mjesnih područja u općinama u kojima su formirani, kao i štabove osnovane u pravnim licima,
- uposlenici Kantonalnog operativnog centra, kao i u Općinskim/gradskim operativnim centrima,
- Uposleni u kantonalnim i općinskim/gradskim službama,
- rukovodioce organa, preduzeća i njihove uposlene,
- pripadnike službi zaštite i spašavanja, kako kantonalne tako i općinske,
- povjerenike civilne zaštite i
- stanovništvo (građane).

Provjera uspjehnosti provedene obuke vrši se metodom istraživanja, metodom testiranja, metodom ocjenjivanja individualno provedenih zadataka.

Koji metod od naprijed navedenih će se primjenjivati zavisi od vrste obuke, njene svrhe kao i od raspoloživih finansijskih sredstava, a sve u cilju jasnog sagledavanja stanja koji se postigao obukom, odnosno da li se postigao cilj obuke i u kojoj mjeri.

U skladu sa federalnim, kantonalnim planovima i programima donosit će operativne planove izvođenja obuke i osposobljavanja po mjerama zaštite i spašavanja, uvažavajući elemente navedene u Programu razvoja, strateškim pravcima sa akcijskim planovima i zaključcima iz Procjene ugroženosti.

Prilikom planiranja godišnjih budžeta, kao i plana utroška sredstava za posebne namjene, Kantonalna uprava civilne zaštite će u skladu sa Odlukom o uslovima i načinu korištenja sredstava ostvarenih po osnovu posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća (u daljem tekstu: Odluka) („Službene novine Federacije BiH“, br. 4/12) planirati osnovna sredstva neophodna za izvođenje obuke, koja će se moći koristiti i u druge neophodne namjene.

3.5.2.2. Organizovanje i izvođenje i finansiranje struktura civilne zaštite

Organizovanje i obučavanje struktura civilne (subjekti zaštite i spašavanja sa područja kantona) organizuje Zeničko-dobojski kanton, putem Kantonalne uprave civilne zaštite.

Kantonalna uprava civilne zaštite će prema vlastitim operativnim planovima i programima provoditi uvodno i osnovno obučavanje i osposobljavanje za zaštitu i spašavanje, koji će biti u skladu sa zajedničkim osnovama koje utvrđuje Federalna uprava civilne zaštite.

Dopunsko i specijalističko obučavanje i osposobljavanje, posebno kadrova koji upravljaju akcijama zaštite i spašavanja vršit će se u Federalnom centru za obuku, pri Federalnoj upravi civilne zaštite.

Programi obuke i osposobljavanja se izvode u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju i drugim propisima koji su doneseni od strane nadležnih organa na nivou federacije, kantona, općine.

Centralna institucija za planiranje, organizaciju i izvođenje obuke i osposobljavanja za zaštitu i spašavanje u Federaciji BiH je Federalni centar za obuku, pri Federalnoj upravi civilne zaštite.

Na nivou Kantona obuka se može vršiti u salama općina/grada, škola, sportskim terenima i drugim pogodnim prostorima i objektima. Opremljenost materijalnim sredstvima za izvođenje obuke je na minimalnom nivou, a nastojat će se provedbom Programa razvoja osigurati potrebna sredstva za praktičnu obuku i druga idejna rješenja.

Oblici osposobljavanja za zaštitu i spašavanje će biti:

- uvodno osposobljavanje,
- osnovno osposobljavanje,
- dopunsko (specijalističko za pojedine kadrove) osposobljavanje i
- vježbe (samostalne, komandno-štabne pokazne i zajedničke i sl.).

Zeničko-dobojski kanton i općine/gradovi osiguravaju finansijska sredstva za obučavanje i vježbe svojih struktura zaštite i spašavanja, iz budžeta i u skladu s članom 184. Zakona o zaštiti i spašavanju.

Privredna društva i drugi subjekti planiraju i osiguravaju finansijska sredstva za obučavanje i vježbe svojih struktura zaštite i spašavanja (jedinica i službi) čiji su osnivači, iz čega proizilazi da troškove izvođenja obuke i osposobljavanja za jedinice i službe koje su dužne formirati po Zakonu o zaštiti i spašavanju snose osnivači.

Namjenska sredstava iz člana 180. i 183. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara koja se prikupe u toku godišnjeg priliva, a u skladu sa Odlukom, može koristiti do 20% za obuku struktura civilne zaštite (povjerenika, službi, uprava, štabova, službi za zaštitu i spašavanje, jedinica civilne zaštite i stanovništva)

3.5.2.3. Zaključci o obuci i osposobljavanju

Iz prethodnog izlaganja možemo zaključiti slijedeće:

- donijeti operativne planove i programe obuke struktura civilne zaštite za period realizacije Programa razvoja;
- operativne planove i programe prilagoditi postojećoj strukturi civilne zaštite;
- u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju i Odlukom o uslovima i načinu korištenja sredstava ostvarenih po osnovu posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća planirati sredstva na godišnjem nivou za stvaranje materijalno-tehničkih uslova za provedbu obuke;

3.6. SMJERNICE ZA ISTRAŽIVAČKU I RAZVOJNU DJELATNOST OD ZNAČAJA ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE

Ključne opasnosti za područje Zeničko-dobojskog kantona nastaju za vrijeme obilnih padavina i sezonskog topljenja snijega koje uzrokuju poplave, koje su glavni uzročnik za nastanak velikih materijalnih šteta na infrastrukturi i drugim dobrima. Osim toga, područje kantona je posljednjih godina podložno klizanju i odronjavanju tla. Postoji vrlo ozbiljna ugroženost od mina i neeksplodiranih ubojnih sredstava za koje je potreban duži vremenski period za njihovo uklanjanje.

Procjenom ugroženosti su prepoznate moguće nesreće u odnosu na specifičnost okoliša u zahvatu klizišta, poplava i drugih nesreća. To obavezuje dodatno i konkretno procjenjivanje osjetljivosti i podložnosti na sve opasnosti i rizike tih kritičnih tačaka i objekata prema savremenim standardima o sigurnosti i preduzimanje konkretnih mjera poboljšavanja spremnosti i odgovora na nesreće.

Ova konstatacija postavlja veliki zadatak za kanton da putem kantonalnih organ uprave, kao i općinskih/gradskih službi za upravu prati dostignuća u oblastima za koje su zaduženi, da ih kroz zakonsku regulativu ugrade kao obavezu, a odnose se na zaštitu i spašavanje, kao i da u fazi preventivne zaštite preduzmu mjere i zadatke da bi se prirodne i druge nesreće spriječile ili ublažile posljedice u skladu sa Sektorskim politikama.

Sadašnja situacija na području ZDK u oblasti naučno-istraživačkog rada je takva da na ovom području nema visokoškolskih ustanova i pravnih lica koja se bave naučno-istraživačkim radom (instituti i sl.), a koja su od relevantne važnosti za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, tako da se usluge oko ovih aktivnosti traže kod pravnih lica u sa područja Kantona i općina/grada.

Također, potrebno je spomenuti neke od subjekta u kojima se obavljaju djelatnosti od izrazitog značaja za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća npr. subjekti iz oblasti zdravstva, veterinarstva i vatrogastva.

Na osnovu naprijed navedenog treba imati u vidu sufinasiranje ili nabavku određenih materijalnih sredstava navedenim subjektima, naročito onim čija je redovna djelatnost vezana za zaštitu i spašavanje, kako bi se u budućnosti utjecalo na smanjenje posljedica od prirodnih i drugih nesreća po ljude i materijalna dobra.

Osnove donošenja smjernica i obaveza nosioca planiranja

Osnove za donošenje ovih smjernica sadržane su u:

- Zakonu o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća,
- Procjeni ugroženosti Kantona i općina/grada ZDK,
- Politici razvoja Kantona i općina/grada i
- Strategiji razvoja Kantona i općina/grada.

Obaveza je svih državnih organa, pravnih lica i nevladinih organizacija i udruženja, da istraživanja za svoje potrebe prilagode tako da uvažavaju naučne nalaze koji upućuju na zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od svih oblika ugrožavanja. Zeničko-dobojski kanton za svoje potrebe može provoditi istraživanja za povećanje stepena prevencije u zaštiti i spašavanju od pojedinih oblika ugrožavanja ljudi i materijalnih dobara, povećan stepen spremnosti struktura civilne zaštite na izazove i odgovor na prirodnu i drugu nesreću, kao i naznake osnovnih smjernica za postupke u provođenju mjera sanacije nakon prestanka djelovanja prirodne i druge nesreće.

Metodologija

Istraživanja za potrebe zaštite i spašavanja moraju se provoditi u skladu sa zakonskim i drugim pravnim normama, kao i po naučnoj proceduri.

Jedinstvena metodologija podrazumijeva:

- Izradu idejne skice istraživanja;
- Projekat sa svim elementima za potrebe naučnog istraživanja;
- Ciljeve;
- Prostor, objekat i pojavu koja se istražuje;
- Hipoteze, varijable i indikatore;
- Naučne metode i postupke;
- Kadrovske istraživačke potencijale i njihove reference;
- Vremensko određenje istraživanja;
- Prezentaciju i naučnu verifikaciju rezultata istraživanja i mogućnost njihovog provođenja.

U skladu sa zakonskim propisima i normama preuzimanja pravnih i naučnih obaveza Kantona i općina/gradova će sklapati ugovore sa institucijama koja se bave naučno–istraživačkim radom u skladu sa potrebama i materijalnim mogućnostima, kao i pribavljati pravo na korištenje već provedenih istraživanja.

Projekti istraživačke i razvojne djelatnosti

Projekte i naučna istraživanja moći će vršiti naučne institucije samostalno ili više njih, visokoškolske ustanove, privredni subjekti, nevladine organizacije i udruženja kojim je osnovna djelatnost zaštita i spašavanje, te druga pravna lica.

Potrebno je u sistem zaštite i spašavanja kantona i općina/grada, ukoliko postoje obaveze, ugraditi dostignuta međunarodna naučna istraživanja, istraživačke projekte Bosne i Hercegovine, Federacije BiH, kantona, Republike Srpske, kao i istraživanja koja su provele kanton i općine/gradovi i druga pravna lica. Također, navedena istraživanja potrebno je primjenjivati u cilju dogradnje i unapređenja sistema zaštite i spašavanja općine.

Projekti na osnovu zaključaka iz Procjene ugroženosti:

Istraživački projekti za zaštitu od poplava usmjereni na uređenje vodotoka i pritoka rijeka na području Kantona, posebno kada se radi o I kategoriji vodotoka, a u saradnji sa nadležnim ministarstvima ZDK i drugim institucijama;

Istraživanje usmjereno na sistemsko rješenje neškodljivog deponovanja svih vrsta otpada. Sagledati iznalaženje najboljeg idejnog rješenja lokacije u okviru urbanističkih i prostornog plana.

- Zeničko-dobojski kanton će u saradnji sa drugim kantonalnim organima i općinskim/gradskim službama uprave, pored redovnih godišnjih informacija Kantonalne uprave civilne zaštite i općinskih/gradskih Službi civilne zaštite, provesti istraživanje u cilju sagledavanja stanja organizovanosti i opremljenosti sistema zaštite i spašavanja na različitim nivoima organizovanosti. Prevažodno akcenat staviti na : (popunjenost, opremljenost, obučenost štabova, službi, jedinica i povjerenika civilne zaštite za provođenje mjera zaštite i spašavanja);

Istraživanje i procjena mogućnosti pravnih subjekata i njihovih uposlenika, nevladinih organizacija, udruženja i fondacija (domaćih i stranih), koje mogu doprinijeti zaštiti i spašavanju u različitim prirodnim i drugim nesrećama.

Navedeni projekti, realizovaće se kroz akcijske planove za koje treba obezbijediti određena finansijska sredstva. S obzirom da istraživanja iziskuju veća materijalna i finansijska sredstva, potrebno je što u većoj mjeri bazirati se na već provedena istraživanja, a na osnovu dostupnih i korisnih podataka i uz odgovarajuće analize rješavati zadane projekte.

Naprijed navedene smjernice treba posmatrati kao okvir, koji se može dopunjavati i djelomično mjenjati, obzirom na stanje i prilike u Kantonu i općinama/gradovima, uz osiguranje potrebnih finansijskih sredstava za provođenje određenih istraživanja kao i osiguranje sredstava za implementaciju dobijenih rješenja, a sve u cilju osiguranja sigurnog i efikasnog sistema zaštite i spašavanja.

4. IZVORI FINASIRANJA

Potrebna finansijska sredstva

Finansiranje sistema zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća u Kantonu prema članu 179. Zakona, ostvaruje se iz sljedećih izvora:

1. budžet kantona i općina;
2. sredstva pravnih osoba;
3. osiguranja;
4. dobrovoljnih priloga;
5. međunarodna pomoć - donacije;
6. drugi izvori utvrđeni ovim i drugim zakonima.

Također, istim Zakonom u članu 180. predviđeno je dobrovoljno izdvajanje, odnosno plaćanje posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća u visini od 0,5% od neto plaća svih uposlenih u privrednim društvima kao i građani koji obavljaju samostalnu djelatnost.

Zakonom i Uputom o načinu obračunavanja i uplati posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća, Federalnog ministarstva finansija, regulisane su obaveze svih poreznih obveznika i potvrđen je omjer pripadanja ovih sredstava:

- 15% pripada Federaciji i služe isključivo za namjene iz člana 182.tač.2. - 5. Zakona;
- 25% kantonu i služe isključivo za namjene iz člana 183.tač. 2. - 8. Zakona;
- 60% općini u kojoj su ta sredstva ostvarena i služe isključivo za namjene iz članka 184. Zakona.

Dakle, osim redovnih budžetskih sredstava za finansiranje struktura civilne zaštite na nivou kantona i općine, predviđena su i sredstva iz posebnog poreza, ali samo i isključivo, za namjene koje su naznačene u Zakonu.

Sredstva iz posebne naknade, treba dakle planirati u ukupnom iznosu i kroz programe zaštite i spašavanja, realizirati u omjeru:

- 50% za opremanje struktura civilne zaštite;
- 30% za saniranje šteta;
- 20% za obuku struktura civilne zaštite (povjerenika, službi, uprava, štabova, službi za zaštitu i spašavanje, jedinica civilne zaštite i stanovništva).

Nadalje, iz redovnih budžetskih sredstava, ministarstava i drugih tijela uprave, na svim nivoima vlasti, koji su, ili trebaju biti podvedeni pod nosioce preventivnih mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, potrebno je namjenski koristiti budžetom planirana sredstva za ovu oblast (operativno postupanje u nesrećama i saniranje posljedica). Bilo bi poželjno izdvajanje iznosa u visini 3-5% za potrebe prevencije, odnosno za izradu planova regulacijskog i prostornog uređenja. Pored budžetskih sredstava za zaštitu i spašavanje koristit će se i dio sredstava izdvojen po osnovu 0,5%.

Takvim osiguravanjem sredstava, stvorile bi se opće vrijednosti za realiziranje Programa zaštite i spašavanja za narednih 4 do 5 godina.

Pregled prikupljenih sredstava od posebne naknade 0,5% (namjenska sredstva za zaštitu i spašavanje od prirodnih i drugih nesreća) unazad 5 godina i projekcija ovih prihoda za period od narednih 5 godina, za planiranje naprijed navedenih ciljeva i zadataka.

Pregled sredstava posebne naknade za zaštitu i spašavanje (0,5%) u ranijih 5 godina

R/b	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ukupno
1.	584.838,65	578.896,41	594.500,75	577.456,50	641.350,47	640.359,47	3.617.402,25

Približna projekcija ovih prihoda za period od narednih 5 godina

R/b	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Ukupno
1.	640.000,00	650.000,00	650.000,00	650.000,00	660.000,00	660.000,00	3.910.000,00

Kako se može vidjeti to su značajna sredstva koja je potrebno dodatno iskoristiti za potrebe zaštite i spašavanja na području Zeničko-dobojskog kantona u skladu sa Zakonom i podzakonskim aktima.